

อายุความในคดีอาญา : ศึกษาการนำอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้
ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

ธวัชชัย สุระคำแหง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2563

**A Statute of Limitations in Criminal Cases : A Study of The Interruption
of Statute of Limitation In Predicate Offenses
Under Money Laundering Law**

Tawatchai Surakhamhaeng

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2020

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อายุความในคดีอาญา : ศึกษาการนำอายุความสะดุดหยุด อยู่มาใช้ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน
ชื่อผู้เขียน	ธวัชชัย สุระคำแหง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์อัครริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดอายุความอาญาของไทย เนื่องจากบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาได้บัญญัติมาเป็นเวลานานและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยไม่มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่หลักดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 7 ที่กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีที่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่หลบหนี และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ตามมาตรา 21 วรรคสอง ที่กำหนดไม่ให้นำอายุความล่วงเลยการลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 มาใช้ในคดีที่ผู้กระทำความผิดค้ามนุษย์หลบหนี ซึ่งทั้งสองฐานความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมร้ายแรง มีการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งและมีฐานะทางสังคมยากที่จะติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเป็นความผิดที่สร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีข้อน่าสังเกตว่า ในความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการและในคดีค้ามนุษย์ ทั้งสองฐานความผิดดังกล่าว จัดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดว่า หากจะมีการนำหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ดังกล่าว มาใช้ในทุกฐานความผิดในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน นอกเหนือจากในคดีทุจริตและในคดีค้ามนุษย์ ซึ่งทั้งสองฐานความผิดได้นำหลักอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้แล้ว น่าจะเหมาะสม เพราะแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน สอดคล้องกับแนวความคิดการหยุดนับอายุความในคดีทุจริต และคดีค้ามนุษย์ และในปัจจุบันวิวัฒนาการทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป มีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในคดีอาญา ทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ทำให้รูปแบบการได้มาซึ่ง

พยานหลักฐานจากการกระทำผิดเปลี่ยนแปลงไป จากภาพของการกระทำผิดที่ถูกบันทึกไว้ในความทรงจำของมนุษย์ที่อาจมีการลืมเลือนไปตามกาลเวลา ได้เปลี่ยนเป็นภาพที่ได้จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ นำพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ดังนั้น แม้จะกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ไม่ได้ส่งผลเสียต่อจำเลยในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนแต่อย่างใด

คำสำคัญ

หยุดนับอายุความ, ทุจริตคอร์รัปชัน, พยานหลักฐาน

Thesis Title	A Statute of Limitations in Criminal Cases: A Study of The Interruption of Statute of Limitation In Predicate Offenses Under Money Laundering Law
Author	Tawatchai Surakhamhaeng
Thesis Advisor	Associate professor Achariya Chutinun
Department	Law
Academic Years	2019

ABSTRACT

The ultimate aim of the study is to consider provisions of statute of limitation under the Criminal Code of Thailand by taking into consideration the provisions that are no longer relevant to the present social environment.

With regard to the principles of the interruptions of statute of limitation, there are no principles as mentioned under the Penal Code of Thailand. However, the section 7 of the Act Supplementing the Constitution Relating to the Prevention and Suppression of Corruption B.E. 2561 complied with the principle of the interruptions of statute of limitation as stated as follow :“ If an accused or a defendant escapes during trial or court proceedings, or after conviction by a final judgment, the period of during which the person has absconded will not be counted as part of the statute of limitation period ”

Moreover, the section 21 of Procedures for Human Trafficking Cases Act B.E. 2559 also complied with the principle of the interruptions of statute of limitation as stated as follow :“ In proceeding with a human trafficking case, if the alleged offender or the accused has escaped during the proceedings or during trial by the Court, the period of time during which the escape of the alleged offender or the accused is in progress shall not be included in the computation of the period of statute of limitation. In the case where a final judgment has been rendered for punishing the accused, if the accused has escaped during the sentence by the final judgment, the provisions of section 98 of the Penal Code shall not apply.”Hence, those two severe offences aforesaid shall be considered not only the organized groups of criminals which are rarely on trial but also the significant factors that cause national economic issues.

In terms of the Anti-Money Laundering Law, the malfeasance in office committed by the public officials and the offences of human trafficking are considered as the offences under the law aforesaid. Therefore, the study suggests appropriate guidelines for applying the principles of the interruptions of statute of limitation to all offences under the Anti-Money Laundering Law since all of the offences including the offences of human trafficking and official misconduct consist of mutual legal concepts.

In addition, technology is taking over every aspect of our lives, including solving crimes. During the forensic science process, forensic equipment is used to process samples and evidence to solve crimes. Various technologies and the principles of the interruptions of statute of limitation shall be applied to all offences under the Anti-Money Laundering Law in order to yield appropriate results without abridging the rights or opportunities of the defendants to prove their innocence.

Keywords

The Interruption of Statute of Limitation, corruption , evidence.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาจาก คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่คอยชี้แนะ และให้ความกระจ่างด้านวิชาการแก่ผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์นั ที่เมตตาได้รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และคอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอขอบคุณครอบครัว ที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด และขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ที่ไม่ได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ด้วย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้ใด ผู้เขียนขอมอบคุณความดีนี้ ให้กับ พ่อ แม่ และน้องชายของผู้เขียน และผู้มีพระคุณทั้งหลายข้างต้น แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้เอง แต่เพียงผู้เดียว

ธวัชชัย สุระคำแหง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	9
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	10
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา.....	12
2.2 หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญา.....	13
2.3 วัตถุประสงค์ในการลงโทษ.....	16
2.4 ความหมายอายุความในคดีอาญา.....	17
2.5 แนวคิดการกำหนดอายุความในคดีอาญา.....	19
2.6 แนวคิดการกำหนดให้คดีอาญาบางประเภทไม่มีอายุความ.....	25
2.7 แนวคิดอายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา.....	26
2.8 อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา.....	26
2.9 การหยุดนับอายุความกรณีจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ ลงโทษในคดีข้ามมนุษย์.....	32
2.10 ประเภทของอายุความในคดีอาญา.....	33
2.11 การจัดเก็บข้อมูลของคดีอาญาประเภทต่าง ๆ.....	39
2.12 ลักษณะพิเศษของความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชัน.....	39
2.13 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	46
2.14 แนวความคิดการกำหนดความผิดฐานตามกฎหมายฟอกเงิน.....	50

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2.15 กฎแห่งการลื้มกับความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน.....	62
3. กฎหมายต่างประเทศ.....	87
3.1 ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law).....	87
3.2 ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law).....	93
3.3 การหยุดนับอายุความฟ้องคดีอาญากรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนี ของต่างประเทศ.....	100
3.4 การรับฟังพยานหลักฐานนอกเหนือจากประจักษ์พยานของต่างประเทศ.....	105
3.5 การกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินของต่างประเทศ	115
4. วิเคราะห์การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมาย ฟอกเงิน ตลอดจนการนำปัจจัยเสริมมาใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดนอกเหนือ จากประจักษ์พยาน.....	121
4.1 วิเคราะห์ปัญหาอายุความกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี.....	122
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดอายุความความผิดที่ไม่มีกำหนดอายุ ความของกฎหมายต่างประเทศ กรณีนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทย.....	124
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างการกำหนดอายุความสะดุดหยุดอยู่กับการขยาย อายุความของประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	126
4.4 วิเคราะห์กฎแห่งการลื้มกับการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิด มูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน.....	134
4.5 วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ.....	145
4.6 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำบทบัญญัติเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่มา ใช้ในความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน.....	149
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	153
5.1 บทสรุป.....	153
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	155
บรรณานุกรม.....	158
ประวัติผู้เขียน.....	163

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากในปัจจุบันเป็นยุคที่โลกไร้พรมแดน การเดินทางข้ามประเทศกระทำได้ง่าย ลักษณะการประกอบอาชญากรรมมีความซับซ้อนแตกต่างไปจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) อีกทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความการฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้น ได้มีการบัญญัติมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีการแก้ไขครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. 2500 นับเป็นเวลากว่า 50 ปี จึงต้องมีการทบทวนว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอายุความมีความเหมาะสมกับลักษณะการทำความผิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ทำให้ผู้กระทำความผิดร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศที่หลบหนีออกจากกระบวนการยุติธรรมและรัฐก็ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ภายในกำหนดอายุความ ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย จึงสมควรที่จะต้องศึกษาว่าหลักเกณฑ์เรื่องอายุความในคดีอาญาที่ใช้อยู่ในขณะนี้เหมาะสมหรือไม่

ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาไว้ในรูปแบบเดียว โดยมีระยะเวลามากหรือน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับอุกฉกรรจ์หรือความร้ายแรงของข้อหา ซึ่งอายุความฟ้องคดีได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95¹ และอายุความล่วงเลยการลงโทษ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98²

อายุความจึงเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีที่อาจดำเนินคดีฟ้องร้อง หรือเรียกร้องสิทธิต่างๆตามที่กฎหมายรับรองไว้ขึ้นกล่าวอ้างแก่ผู้กรณีหรือบุคคลอื่น เพื่อให้ศาลบังคับให้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา หากล่วงเลยระยะเวลาเช่นว่านั้นเรียกว่า “คดีขาดอายุความ” สิทธิดังกล่าวที่ตนมีก็ไม่สามารถยกขึ้นกล่าวอ้างขอให้ศาลบังคับให้ได้อีกต่อไป ส่วนระยะเวลาอายุความของคดีแต่ละประเภท หรือแต่ละลักษณะความผิดอาจมีระยะเวลาไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่เหตุผลนิติบัญญัติของรัฐบาล

¹ ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95

² ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98

การก่ออาชญากรรมในปัจจุบันมีความซับซ้อนและมีการขยายเครือข่าย โดยมีมูลค่าตอบแทนเป็นเงินหรือทรัพย์สินเป็นจำนวนมากทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง ได้แก่ อาชญากรรมการค้ายาเสพติด องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ การกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่สร้างความเสียหายให้กับเศรษฐกิจของประเทศเป็นจำนวนมาก ประกอบกับข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาของศาลว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดจึงมีโอกาสที่จะหลบหนีเพื่อให้พ้นจากการพิจารณาตัดสินของศาลภายในประเทศได้ตลอดเวลาหาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่ได้ถูกควบคุมตัวไว้หรือได้หลบหนีจากการถูกควบคุมตัว ซึ่งปัญหาอย่างหนึ่งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม คือ การไม่สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้เพราะคดีขาดอายุความ ไม่ว่าจะกรณีการขาดอายุความ เนื่องจากไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องต่อศาลภายในกำหนดอายุความได้ หรือกรณีที่ฟ้องจำเลยต่อศาลแล้วจำเลยหลบหนีการพิจารณา จนล่วงเลยกำหนดอายุความ หรือกรณีที่ผู้กระทำผิดหลบหนีการลงโทษตามคำพิพากษาจนล่วงเลยอายุความ

ต่อมา ประเทศสมาชิกสหประชาชาติมีความพยายามที่จะร่วมกันแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน อย่างจริงจังและเป็นระบบในความคิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เนื่องจากเป็นคดีอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนโดยรวม เนื่องจากความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่มอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) ขาดต่อการหาหลักฐาน ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และส่วนใหญ่ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่นั้นเป็นความผิดต่อรัฐ ไม่มีเอกชนเป็นผู้เสียหายหรือหากมีเอกชนเป็นผู้เสียหายโดยส่วนใหญ่ก็จะปรากฏว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดดังกล่าว จึงไม่มีผู้แจ้งความร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีทำให้ความผิดไม่ปรากฏขึ้น นอกจากนี้แล้วความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและนำมาพัฒนาประเทศ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากขาดงบประมาณในการแก้ปัญหาอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และความเชื่อมั่นในสายตาของชาวโลก หากกฎหมายไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวได้ เป็นผลทำให้การ

ปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบไม่อาจประสบผลสำเร็จ จึงเกิดคำถามที่ว่า การนำกฎหมาย เรื่องอายุความในคดีอาญามาใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริต ต่อหน้าที่ที่หลบหนี เพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายนั้นเป็นการเหมาะสมแล้วหรือไม่ ซึ่งไม่ใช่ เฉพาะแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ประสบปัญหา เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน ประเทศต่างๆ ก็ประสบปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2300” (United Nations Convention against Corruption - UNCAC, 2003) จึงถือกำเนิดขึ้น โดยมีที่มาจากข้อมติที่ 55/61 ของสมัชชาสหประชาชาติ ลงวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ซึ่งที่ ประชุมเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อศึกษาและจัดทำร่างกฎหมายระหว่าง ประเทศเรื่องการต่อต้านการทุจริต ต่อมาสมัชชาสหประชาชาติได้ออกข้อมติที่ 58/4 ลงวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) เห็นชอบต่อร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต และให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติลงนาม โดยประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2546¹ และต่อมาประเทศไทยได้ลงนามให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตดังกล่าว เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 โดยให้เริ่มมีผลใช้ ตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554² ซึ่งเป็นระยะเวลา 30 วัน หลังจากได้ลงนามให้สัตยาบันดังกล่าว ในกรณีนี้ ประเทศไทยจะต้องอนุวัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการ ทุจริต ค.ศ. 2003 ดังกล่าว ซึ่งในกรณีการหลบหนีกระบวนการยุติธรรมนั้น ข้อ 25³ ของอนุสัญญา ดังกล่าว ได้กำหนดให้มีความยาวนานขึ้นหรือให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดได้หลบหนี

โดยในเรื่องการกำหนดให้อายุความในคดีอาญายาวขึ้นหรือสะดุดหยุดอยู่เมื่อผู้ถูก กล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีนั้น ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแต่อย่างใด แต่มีการบัญญัติเรื่องให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554) จึงเป็นการ

¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ “โครงการวิจัยการศึกษาพันธกรณี และความพร้อมประเทศไทยในการ ปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003”

² หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

³ อนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 25 “ในกรณีที่เหมาะสม รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องกำหนดอายุความภายใต้กฎหมายของตนในการเริ่มกระบวนการพิจารณาสำหรับความผิดที่ กำหนดตามอนุสัญญาให้มีระยะเวลาอันยาวนานและกำหนดให้อายุความนั้นยาวนานขึ้น หรือให้อายุความสะดุดหยุดลงใน กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้หลบหนีกระบวนการยุติธรรม”

เพิ่มเติม มาตรา 74/1⁴ ในปี 2554 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2554 โดยหลังจากที่กฎหมายดังกล่าวได้มีผลใช้บังคับแล้วทำให้ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่หลบหนีไป ระหว่างถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะไม่ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของอายุความตามมาตรา 95 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้หลบหนีไปจนครบระยะเวลาตามกฎหมายแล้ว คดีก็ไม่ขาดอายุความฟ้องคดีแต่อย่างใด ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558⁵ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ ด้วยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption:UNCAC) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554 อันก่อให้เกิดหน้าที่ในการปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของประเทศไทยเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญา ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล อีกทั้งในขณะนี้ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเป็นผู้ถูกประเมินและติดตามผลการปฏิบัติตามอนุสัญญา การที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเรื่องความพยายามและความจริงจังในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมถึงการแก้ไขปัญหาการทุจริตภายในประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าว โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดความผิดการให้หรือรับสินบนที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ การกำหนดอายุความในกรณีหลบหนีและอายุความล่วงเลยการลงโทษการกำหนดการริบทรัพย์สินในคดีทุจริตให้เป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่ง

⁴พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2554) มาตรา 74/1 “ในการดำเนินคดีอาญาตามหมวดนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

⁵พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 (พ.ศ. 2558) มาตรา 74/1 “ในการดำเนินคดีอาญาตามหมวดนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย มาตรา 98 มาใช้บังคับ

ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2553 ในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีกลไกในการจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเนื่องจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ จึงควรบัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระและความเชี่ยวชาญของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และเป็นหลักประกันมิให้เกิดการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากเกินไปจนเกินความจำเป็น นอกจากนี้ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้⁶ ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ฉบับดังกล่าวได้มีการแก้ไขเรื่องอายุความ ตามมาตรา 74/1 กำหนดให้การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาลอายุความจะสะดุดหยุดอยู่ และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จะไม่นำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ ได้เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอน ทั้งในกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง กระบวนการฟ้องคดี กระบวนการพิจารณาของศาล รวมถึงกระบวนการภายหลังศาลมีคำพิพากษาด้วย โดยจะมีผลบังคับใช้ในคดีที่การสอบสวนปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จ รวมถึงคดีที่ออกหมายจับ แต่จะไม่มีผลต่อคดีที่ดำเนินการจบไปแล้ว

ในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มีผลบังคับใช้วันที่ 22 กรกฎาคม 2561 โดยในมาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 แต่อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ในมาตรา 7 ได้บัญญัติว่า “ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย มาตรา 98 มาใช้บังคับ” ซึ่งยังคงหลักการเดิมตามมาตรา 74/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ทุกประการ

⁶ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีข้ามชายฝั่ง พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสองได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษ โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การข้ามชายฝั่งเป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้วยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและ ระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการข้ามชายฝั่งดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณา พิพากษาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีข้ามชายฝั่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้⁷

ในคดีข้ามชายฝั่งได้มีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการข้ามชายฝั่งโดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organization Crime) โดยประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการข้ามชายฝั่ง โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2544 ในต่างประเทศกรณีที่เป็นการกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ถ้าการกระทำความผิดนั้นกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้กำหนดให้มีการขยายอายุความเพิ่มไปอีกจากฐานความผิดนั้นๆ

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยไม่มีหลักกฎหมายในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางของรัฐได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ไว้ใน 18 U.S. Code S. 3290 “No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice” กล่าวคือไม่นับ

⁷ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีข้ามชายฝั่ง พ.ศ. 2559

ระยะเวลาดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ในประเทศเยอรมัน ได้บัญญัติเหตุในการหยุดนับอายุความเมื่อมีการออกหมายจับ ซึ่งเหตุในการออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPO) ใน Section 112 (2) กำหนดเหตุที่จะออกหมายจับได้ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้หลบหนีหรือหลบซ่อนตัว ซึ่งพนักงานอัยการต้องร้องขอต่อศาลให้หยุดนับอายุความก่อนที่คดีจะขาดอายุความ จึงเห็นได้ว่าในต่างประเทศ ได้มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี

อายุความสะดุดหยุดอยู่ของประเทศไทย คงมีปรากฏแต่เฉพาะในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 และในคดีค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสอง อันเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และอายุความล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 เท่านั้น โดยเหตุผลในการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี ในสองฐานความผิดดังกล่าว เพราะเป็นความผิดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากอาชญากรรมทั่วไป มีการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน ผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งฐานะทางสังคม มีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม ยากในการที่จะติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมากมาย มหาศาล และทั้งสองฐานความผิดดังกล่าว ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

ดังนั้น จึงมีปัญหาในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานในกฎหมายฟอกเงินในฐานความผิดอื่นๆ นอกเหนือไปจากในคดีทุจริตและคดีค้ามนุษย์ ซึ่งความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินนั้น ถือว่าเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงและเป็นภัยอย่างยิ่งต่อสังคม การสอบสวนจับกุมการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานดังกล่าวค่อนข้างยาก มีโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลบหนีจนคดีขาดอายุความได้ อีกทั้งแนวทางการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน สอดคล้องกับแนวคิดอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการทุจริต ค.ศ. 2003 ซึ่งในอนุสัญญาดังกล่าว ได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีในคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน เพราะความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่มอันมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ยากต่อการหาหลักฐาน

และสอดคล้องกับแนวคิดการหยุดนับอายุความล่วงเลยการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสอง เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้วยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย เมื่อทั้งความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการและค้ามนุษย์ได้ถูกกำหนดไว้ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน จึงควรที่กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีและผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานอื่นๆ ตามกฎหมายฟอกเงินทุกฐานความผิดเช่นเดียวกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีในคดีที่มีความร้ายแรงและเป็นภัยต่อสังคมและเศรษฐกิจจนคดีขาดอายุความถือว่าเป็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาหลบหนีไปจากกระบวนการยุติธรรมในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินเพิ่มเติมจากหลักอายุความสะดุดหยุดอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 7 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ตามมาตรา 21 วรรคสอง โดยศึกษาถึงหลักเกณฑ์ แนวคิด ทฤษฎี ของต่างประเทศ ประเภทคดีที่ไม่มีอายุความของต่างประเทศ และหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ของต่างประเทศ มาเปรียบเทียบวิเคราะห์ ตลอดจนศึกษาการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากประจักษ์พยาน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่อง “อายุความในคดีอาญา : ศึกษาการการนำอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและความเป็นมารวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาและอายุความล่วงเลยการลงโทษ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดอายุความในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ในกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ภายในกำหนดอายุความ

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักเกณฑ์การฟ้องคดีอาญา อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

4. เพื่อศึกษาและปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เรื่องการกำหนดอายุความฟ้องร้องคดีอาญาและอายุความล่วงเลยการลงโทษ โดยเฉพาะการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จะไม่นำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

ข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์เกินกว่าจะได้มีคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดจึงมีโอกาที่จะหลบหนีเพื่อให้พ้นจากการพิจารณาคดีของศาล ภายในประเทศได้ตลอดเวลาหากว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่ได้ถูกควบคุมตัวไว้หรือได้หลบหนีจากการถูกควบคุมตัว นอกจากนี้แล้วกฎหมายยังได้กำหนดระยะเวลาในการนำตัวผู้กระทำความผิดอาญามาฟ้องต่อศาล ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งหากล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าว จะไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำ ความผิดได้อีกต่อไป (ตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา) หรือกรณีหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยผู้ใดแล้ว จำเลยหลบหนีไปจนครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ จะเป็นผลทำให้ไม่ สามารถลงโทษจำเลยได้ (ตามมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญา)

เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของอายุความ โดยการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินซึ่งมีความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ เป็นความผิดที่ได้รับผลตอบแทนสูง และเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากประจักษ์พยาน ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิวัฒนาการทางสังคมในปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยฉบับนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดี ในทุกขั้นตอนในคดีความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เพิ่มเติมจากหลักอายุความสะดุดหยุดอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 7 โดยศึกษาถึงหลักเกณฑ์ แนวคิด ทฤษฎี ของต่างประเทศ การกำหนดอายุความสะดุดหยุดอยู่ของต่างประเทศมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ ตลอดจนศึกษาการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากประจักษ์พยาน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้า วิจัยในเชิงเอกสาร เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีในทุกขั้นตอนในคดีความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เพิ่มเติมจากหลักอายุความสะดุดหยุดอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 7 โดยศึกษาถึงหลักเกณฑ์ แนวคิด ทฤษฎี ของต่างประเทศ อายุความสะดุดหยุดอยู่ของต่างประเทศมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ ตลอดจนศึกษาการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากประจักษ์พยาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บพยานหลักฐาน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและความเป็นมารวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาและอายุความล่วงเลยการลงโทษ
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาการกำหนดอายุความในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ภายในกำหนดอายุความ
3. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การฟ้องคดีอาญา อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เรื่องการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาและอายุความล่วงเลยการลงโทษ โดยเฉพาะกรณีการกำหนดให้

อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จะไม่นำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญา คือการตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ¹ แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาคือ ระยะเวลาในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อรับโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำลงไป หากล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าวก็จะไม่สามารถดำเนินคดี จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดอายุความให้มีความสอดคล้องกับวิวัฒนาการของสังคม

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาบทบัญญัติว่าด้วยระบบการดำเนินคดีอาญาและหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญา วัตถุประสงค์ในการลงโทษ การกำหนดอายุความ ความหมายอายุความในคดีอาญา อายุความสะดุดหยุดอยู่ แนวคิดของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องอายุความ ประเภทของอายุความ และการกำหนดให้ไม่มีอายุความในการดำเนินคดีอาญาบางประเภท ลักษณะพิเศษของความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

ระบบการดำเนินคดีอาญามีวิวัฒนาการจากระบบการดำเนินคดีอาญาที่การดำเนินคดีเป็นการดำเนินการ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ไปสู่ระบบการดำเนินคดีอาญาที่การดำเนินคดีเป็นการดำเนินการ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

2.1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

เกี่ยวกับ “ระบบการดำเนินคดีอาญา” นั้น หากพิจารณาตามประวัติความเป็นมาของระบบการดำเนินคดีอาญาแล้ว กล่าวได้ว่าระบบการดำเนินคดีอาญามี 2 ระบบ² คือ

¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, กฎหมายอาญาหลักและปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), น. 2-3.

² คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 86-90.

2.1.1.1 การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน คือระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ในองค์กรในการดำเนินคดีที่ต่างหากจากกันแต่การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลเดียวหรือองค์กรเดียว นั่นคือ ผู้พิพากษาหรือศาล เสมือนการดำเนินคดีแบบเป่าปุ้นจิ้น และผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิอะไรเลยเป็นกรรมในคดี ปัจจุบันระบบไต่สวนได้มีการยกเลิกไปแล้ว

2.1.1.1 การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา คือ ระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน ในองค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้น และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) จากการเป็น “กรรมในคดี” ขึ้นเป็น “ประธานในคดี”

2.2 หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญา

หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญามีหลายประการ¹ คือ

- (1) หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Offizialklage/public prosecution)
- (2) หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา (Prinzip der materiellen Wahrheit/principle of substantive truth)
- (3) หลักฟังความทุกฝ่าย (Grundsatz “audiatur et altera pars” /principle “Audi alteram partem”)
- (4) หลักวาจา (Grundsatz der Mündlichkeit/principle of orality)
- (5) หลักพยานโดยตรง (Grundsatz der Unmittelbarkeit/principle of directness)
- (6) หลักเปิดเผย (Grundsatz der Öffentlichkeit/principle of public trial)
- (7) หลักความเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (Grundsatz der freien Beweiswürdigung/principle of free evaluation of evidence) และ
- (9) หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (Grundsatz “in dubio pro reo” /principle of presumption of innocence)

2.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แม้ตามกฎหมายผู้เสียหายจะดำเนินคดีอาญาได้ด้วยแต่ผู้เสียหายจะทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหายไม่ได้ ซึ่งแสดงว่ารัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา

¹ คณิต ฒ นคร, *ฮ้างแล้ว เริงอรรถที่ 11*, น. 91-108.

² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 32

2.2.2 หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น ทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริง ในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องโดยไม่ผูกมัดกับคำขอหรือคำร้องของผู้ใด และในการดำเนินคดีอาญาชั้นศาลทุกฝ่ายต่างก็มีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องที่กล่าวหา ศาลเองก็จะวางเฉย (passive) ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติในปัจจุบันศาลวางเฉยโดยสิ้นเชิง ในการทำหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องนั้น ศาลไม่ผูกมัดรูปแบบ" หรือคำร้องคำขอของผู้ใดเช่นเดียวกัน ศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงของเรื่องจนเป็นที่พอใจ ซึ่งการตรวจสอบค้นหาความจริงในลักษณะนี้เรียกว่าการตรวจค้นหาความจริงในหลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา

2.2.3 หลักฟังความทุกฝ่าย หมายความว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน

บทบัญญัติแห่งมาตรา 120 นั้น หมายความว่าแม้จะได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานจนฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่หากจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาแล้วก็ต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหาก่อนการยื่นฟ้องคดีเสมอ

บทบัญญัติที่แสดงถึง “หลักฟังความทุกฝ่าย” ก็มีเช่น มาตรา 134, 138, 158 (5), 172, 83, 84,103

2.2.4 หลักวาจา หมายความว่า ในการดำเนินการในศาลนั้น ต้องมีการสอบวาจากันในทุกๆ เรื่อง

2.2.5 หลักพยานโดยตรง มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับหลักวาจาอย่างมาก ในหลักพยานโดยตรงนี้มีเรื่องต่างๆ อยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่อง “การสืบพยานต้องกระทำโดยตรง” และเรื่อง “พยานโดยตรง”

“การสืบพยานต้องกระทำโดยตรง” หมายความว่า การสืบพยานเป็นหน้าที่ของศาล ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติแห่งมาตรา 229 ที่ว่า ศาลเป็นผู้สืบพยาน จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้แล้วแต่เห็นสมควรตามลักษณะของพยาน

“พยานโดยตรง” หมายความว่า ศาลต้องวินิจฉัยคดีตามเหตุผลที่ได้มาจากการสืบพยาน ศาลจะรับฟังคำให้การพยานที่จดไว้ในชั้นสอบสวนหรือไต่สวนมูลฟ้องว่าเป็นคำให้การของพยาน

ผู้ยื่นแทนการมาเบิกความยอมไม่ได้ แม้พยานที่เป็นบุคคลที่เป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” ตามปกติก็ต้องมาเบิกความในศาล ดังจะเห็นได้จากมาตรา 243 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่ มีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ตั้งใจซักถามผู้เชียวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชียวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้”

2.2.6 หลักเปิดเผย หมายความว่า ในการพิจารณาและสืบพยานในศาลประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าฟังได้ พิจารณาได้จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติวางหลักการพิจารณาคดีว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่ บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

หลักในการพิจารณาคดีที่ต้องกระทำโดยเปิดเผยนี้เป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากหลักนิติรัฐ อันเป็นหลักแสดงความเป็นประชาธิปไตยและเป็นคุณลักษณะของวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีประการหนึ่ง

2.2.7 หลักความเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน หมายความว่า ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้น ศาลมีหน้าที่ต้องกระทำเอง

หลักความเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน” ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติ มาตรา 227 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น”

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ หมายความว่า ศาลมีหน้าที่ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง จะรับฟังเพียงคำเบิกความแล้วพิพากษาลงโทษไม่ได้

2.2.8 หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย หมายความว่า ในกรณีใดก็ตามที่ยังมีความสงสัยตามควรในข้อเท็จจริงในคดี กรณีนั้นต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีกับผู้กระทำความผิด

มาตรา 227 วรรคสอง บัญญัติวางหลักดังกล่าวไว้ว่า

“เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

บทบัญญัตินี้หมายความว่าในคดีอาญานั้น กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

“หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย” นี้เป็น “หลักนิติรัฐ” ที่สำคัญหลักหนึ่งและเป็นหลักรัฐธรรมนูญที่เดียว ซึ่งหมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาไม่ต้องพิสูจน์เรื่องฐานที่อยู่ของตน แต่จะต้องมีการพิสูจน์โดยพยานหลักฐานอย่างแน่ชัดว่า ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ ณ ที่เกิดเหตุหรือกระทำหรือร่วมกระทำความผิดในการกระทำความผิดอาญานั้นอย่างไร ข้อสงสัยเรื่อง “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำ

ได้” เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 หรือข้อสงสัยในความไม่สามารถรับผิดเนื่องจากวิกลจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

2.3 วัตถุประสงค์ในการลงโทษ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษเป็นเรื่องคลาสสิกเกิดขึ้นมากกว่า 3,700 ปี และมีการเพิ่มเติมเสริมเข้ามาจนยังคงใช้ได้อยู่ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีอยู่ 5 เรื่อง คือ การแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้ง การตัดความสามารถผู้กระทำความผิด การฟื้นฟูแก้ไข และการนำกลับสู่สังคม³

2.3.1 การแก้แค้นทดแทน (retribution) เป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษดั้งเดิมที่เกิดขึ้นในสมัยที่ยังไม่มีระบบรัฐทันสมัย การแก้แค้นส่วนตัว (vengeance privée) เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในสังคมดั้งเดิม (primitive society) กฎหมาย Lex Talionis หรือ Talion Law ได้จัดระเบียบการแก้แค้นให้ได้สัดส่วน โดยกำหนดว่า “อาชญากรควรได้รับการลงโทษเสมอกับการบาดเจ็บและความเสียหายที่อาชญากรก่อขึ้นให้กับผู้เสียหาย” กฎเกณฑ์ดังกล่าวต่อมาถูกเรียกว่าเป็น “กฎตาต่อตา” (an eye for an eye principle)

โทษประหารชีวิตในคดีฆาตกรรมโดยเจตนา ยังคงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ข้อนี้ เพราะญาติผู้ตายคงมีความรู้สึกต้องการแก้แค้นฆาตกร แต่โทษประหารชีวิตก็ไม่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อนี้ทุกกรณี เช่น การประหารชีวิตผู้ค้ายาเสพติด ไม่ได้ตอบวัตถุประสงค์เรื่องการแก้แค้น แต่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เรื่องการข่มขู่ยับยั้ง

2.3.2 ข่มขู่ ยับยั้ง (deterrence) เป็นวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อสร้างประโยชน์สังคม (social benefits) เพราะการลงโทษใดสามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดมิให้กระทำผิดอีกได้ และยับยั้งมิให้ผู้อื่นเลียนแบบการกระทำความผิดได้ การลงโทษนั้นจะเกิดประโยชน์สอดคล้องกับแนวคิด “อรรถประโยชน์นิยม” (utilitarianism)

2.3.3 การตัดความสามารถในการกระทำความผิด (incapacitation) การจำคุกเป็นการตัดความสามารถมิให้ผู้กระทำได้กระทำความผิดอีกภายในระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ

2.3.4 การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด (rehabilitation) เป็นหลักสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากที่สุด และหากการฟื้นฟูสำเร็จก็จะได้ประโยชน์จากการลงโทษดังกล่าว เพราะผู้กระทำความผิดจะไม่หวนกลับไปทำผิดอีก

³ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 189-192.

2.3.5 การนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม (resocialization) เป็นวัตถุประสงค์ที่ต่อยอดจากการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นแนวคิดแห่งการให้โอกาสคนในสังคม ตัวอย่างของวิธีการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม เช่น ก่อนที่จะพ้นโทษ เรือนจำทำความตกลงกับนายจ้างให้รับนักโทษไปทำงานในเวลากลางวันและกลับมานอนเรือนจำตอนกลางคืน เพื่อเตรียมสังคม เตรียมงาน และสภาพแวดล้อมให้นักโทษ เมื่อพ้นโทษออกไปจะได้รับการยอมรับและไม่กลับมาทำผิดอีก นอกจากนี้ หลังจากที่พ้นโทษจากเรือนจำมาแล้วระยะหนึ่ง ควรมีระบบที่ทำให้นักโทษสามารถร้องขอให้ล้างมลทินตนเอง เพื่อให้ นายจ้างหรือคนในสังคมไม่สามารถทราบได้ว่าเขาเคยติดคุกมาก่อน ดังเช่นที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศสมีการแยกทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นหลายระดับ และในระดับที่เปิดเผยให้บุคคลภายนอกรวมทั้งนายจ้างทราบนั้น ผู้ที่พ้นโทษสามารถที่จะลบชื่อตนออกจากทะเบียนในระดับดังกล่าวได้ (rehabilitation judiciaire) เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับสู่สังคม

2.4 ความหมายอายุความในคดีอาญา

ในการศึกษาถึงการกำหนดอายุความในการดำเนินคดีอาญา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญา โดยจะศึกษาความหมายของอายุความในคดีอาญาซึ่งจะได้กล่าวดังต่อไปนี้ การให้ความหมายของอายุความได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้⁴ “เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาขึ้นประมวลกฎหมายอาญาประสงค์จะให้มีการฟ้องและนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่ศาลโดยเร็ว เพราะถ้าฟ้องช้าไปพยานอาจเสื่อมข้อเท็จจริงที่ประสพความทรงจำยิ่งน้อยลง ความแม่นยำในเหตุการณ์ที่ผ่านไปเสื่อมลง ทั้งเมื่อเวลาล่วงเลยไปจนไม่มีใครสนใจย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะรื้อฟื้นฟ้องกันอีก และการที่ผู้กระทำความผิดต้องหลบหนีไปเป็นเวลานานย่อมเป็นความทุกข์ทรมานเพียงพอ อยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อกำหนดระยะเวลาหนึ่งล่วงไปแล้วก็เป็นการสมควรที่จะห้ามมิให้มีการฟ้องร้อง กำหนดเวลาดังกล่าวเรียกว่า “อายุความ” การให้ความหมายดังกล่าวเป็นการให้ความหมายตามแนวความคิดในการกำหนดอายุความในคดีอาญา

นอกจากนี้ยังได้มีนักวิชาการทางนิติศาสตร์ท่านอื่นได้อธิบายถึงบทบัญญัติหมวดที่ 9 ลักษณะที่ 1 ของประมวลกฎหมายอาญาไว้ แม้ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรงแต่ได้ให้อธิบายไว้โดย ศาสตราจารย์จิตติ ดิงสภักดิ์ โดยได้กล่าวว่า “ประมวลกฎหมายอาญามหา 9 ว่าด้วยอายุความ มีบทบัญญัติเรื่องกำหนดเวลาฟ้องคดีอาญา กำหนดเวลาฟ้องคดีก็กั้น กำหนดเวลาล่วงเลยการ

⁴ พิพัฒน์ จักรางกูร และภัทรพล จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญากฎ 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2527), น. 575.

ลงโทษ และล่วงเลขการบังคับค่าปรับ การกักกันและทำทัณฑ์บนไว้ในหมวดเดียวกัน แต่ในทางวิชาการเป็นอายุความฟ้องคดีอาญา ส่วนหนึ่ง และเป็นกำหนดเวลาล่วงเลขการลงโทษอีกส่วนหนึ่ง รวมทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัย⁵ ซึ่งเป็นการอธิบายประเภทของอายุความในคดีอาญา

สำหรับนักกฎหมายอีกท่าน⁶ ได้ให้ความหมายของอายุความทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาไว้ว่า คือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดี ถ้าเลขกำหนดนั้นไปแล้ว ถือว่าคดีขาดอายุความ ผลก็คือศาลตัดสินคดีความใดมิได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดีไว้เป็นเกณฑ์ โดยที่กฎหมายส่วนสารบัญญัติ เป็นกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา การกำหนดอายุความในส่วนแพ่งและส่วนอาญาจึงแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือในทางแพ่งเป็นอายุความให้ใช้สิทธิเรียกร้อง ส่วนในทางอาญาเป็นอายุความให้ฟ้องคดีที่เป็นความผิดมิโทษ

สำหรับศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฅ นคร ได้แบ่งแยกอายุความเป็น 2 ชนิด คือ "อายุความฟ้องร้อง" และ "อายุความล่วงเลขการลงโทษ" และเห็นว่า อายุความเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 บัญญัติให้ศาลต้องพิพากษายกฟ้องนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องข้อยกเว้นในทางวิธีพิจารณาความ⁷

สำหรับศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย⁸ ได้จำแนกอายุความในทางกฎหมายอาญา ออกเป็นอายุความฟ้องร้อง อายุความในการฟ้องขอให้กักกัน อายุความล่วงเลขการลงโทษ อายุความล่วงเลขการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับ อายุความล่วงเลขการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า อายุความ คือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้นำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ หากล่วงเลขระยะเวลาดังกล่าว คดีนั้นเป็นอันขาดอายุความ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นได้ และผู้เขียนเห็นว่า อายุความเป็นทั้งกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ หากไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ภายในกำหนดอายุความ จะส่งผลต่อพยานหลักฐานในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิด และสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับเพราะเหตุขาดอายุ

⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546), น. 1271.

⁶ สมพร พรหมหิตาธร, อายุความ (แพ่ง-อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา), พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), น. 1.

⁷ คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560), น. 529.

⁸ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 224-225.

ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(6) ย่อมเป็นเงื่อนไขระดับคดี และเป็นเหตุยกโทษเฉพาะตัวในส่วนของกฎหมายอาญา

2.5 ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ได้กำหนดอายุความในการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเอาไว้ และอายุความล่วงเลยการลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 เหตุที่กฎหมายกำหนดอายุความในการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเอาไว้ เพราะเหตุในเรื่องพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เพราะหากระยะเวลาผ่านไปนานเท่าใดความทรงจำของพยานบุคคลย่อมเลื่อนหายไปตามกาลเวลา อันจะมีผลต่อการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด สำหรับในคดีอาญาเหตุผลที่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความฟ้องร้องคดีและกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษนั้นคือ

2.5.1 กฎแห่งการลืม (la loi de l'oubli)

กล่าวคือ เวลาล่วงเลยไปยิ่งนานเท่าใดความทรงจำก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น ความแม่นยำในเหตุการณ์ที่ผ่านไปก็ลดลง ความยากลำบากในการพิสูจน์ ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยยิ่งเพิ่มขึ้น โอกาสผิดพลาดยิ่งมากขึ้น ความคงอยู่ของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุก็ย่อมเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติ จนไม่อาจนำมาสืบแสดงให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่⁹

การที่เวลาล่วงเลยมานานหลังการกระทำความผิดจึงมีผลโดยตรงต่อพยานหลักฐานในคดี กล่าวคือ กำหนดเวลาที่ได้นั้นนานมามากนั้น ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ มีดมนได้ เช่น ความจำของพยานบุคคลเสื่อมถอยไป หรือพยานหลักฐานเกิดการสูญหายในเวลาต่อมา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมโดยตรงได้¹⁰ ในการดำเนินคดี การฟ้องร้อง การลงโทษหรือบังคับคดีแก่ผู้กระทำความผิดใดๆ สมควรที่จะต้องดำเนินคดีภายในระยะเวลาอันจำกัด ไม่เนิ่นนานจากวันเวลาที่เกิดเหตุมากขึ้นไปนัก เพื่อให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลได้นำมาใช้ในการดำเนินคดีในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีนั้น ด้วยความรวดเร็ว ไม่ถูกทำลาย บิดเบือน หรือมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงน้อยที่สุด¹¹ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากในปัจจุบัน กฎหมายไทยมีการสืบพยานล่วงหน้าซึ่งกฎหมายไทยมีกลไกที่ดีพอในการคุ้มครองและรักษาพยานหลักฐานที่ใช้ในการสืบพยาน โดยกำหนดให้มีการสืบพยาน

⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 16*, น. 1271.

¹⁰ สมพร พรหมพิตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 17*, น. 170.

¹¹ คณิต ฅ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น. 530.

ล่วงหน้าไว้ แม้กรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด และให้ศาลรับฟังคำเบิกความดังกล่าวไว้เป็นพยานโดยไม่ต้องเบิกความใหม่เมื่อมีการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย

นอกจากกฎการลี้มของพยานบุคคลแล้ว การปล่อยให้ความผิดเนิ่นนานไป ข้อจำกัดเรื่องอายุความ ยังขัดต่อหลักธรรมชาติของมนุษย์อีกด้วย คือเมื่อเหตุการณ์ผ่าน ไปนานคนเราก็ลืมกันสิ้นและพร้อมที่จะยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ อีก ดังนั้น ถ้าจับผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นมาตั้งสิบห้าปีแล้ว การดำเนินคดีกับเขาอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนแล้วก็ได้ เพราะทุกคนลืมเหตุการณ์นั้นสิ้นแล้ว การแก้แค้นของสังคมต่อความผิดนั้นอาจไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปแล้ว เมื่อเวลาล่วงเลยไปจนไม่มีใครสนใจจำเหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้นแล้วก็ย่อมไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะรื้อฟื้นฟ้องร้องพิพากษาลงโทษกันอีกเป็นการก่อความวุ่นวายแก่ประชาชนขึ้นใหม่โดยใช่เหตุ¹²

กฎแห่งการลี้มนี้อาจคล้อยกับความผิดหนักเบาแห่งความผิดและกฎหมายที่กำหนดอายุความสั้นยาวตามความผิดนั้นหรือนัยหนึ่งก็คือความผิดเบาหรือเล็กน้อย ผู้คนย่อมลี้มง่าย กฎหมายกำหนด อายุความสั้นกว่าความผิดหนักหรือจรรยาซึ่งผู้คนย่อมลี้มยากหรือกว่าจะลี้มได้ก็คงต้องใช้เวลานาน เช่น ความผิดลหุโทษมีอายุความหนึ่งปี ในขณะที่ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือก่อการร้าย การปล้นทรัพย์ กฎหมายกำหนดอายุความยาวยี่สิบปี เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามผลจากการที่ปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีจนขาดอายุความ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อรัฐ ในกระบวนการยุติธรรม ความผิดร้ายแรงที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นการกระทำความผิดอาญาต่อสากล หรือความเรียบร้อยของโลกก็ไม่ควรมีกำหนดอายุความ และปัจจุบันก็มีการนำ Forensic Science¹³ ที่แปลกันว่า นิติวิทยาศาสตร์ โดยตำรวจจะรวบรวมพยานหลักฐาน และการพิสูจน์พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุเพื่อประกอบการสืบสวน เช่น พยานหลักฐานเกี่ยวกับรอยนิ้วมือแฝง เส้นผม เส้นขน รอยคราบเลือด ตลอดจนสิ่งต้องสงสัยอื่น ๆ ที่พบในที่เกิดเหตุมาใช้ในคดีมากยิ่งขึ้นและความรู้ทางทางนิติเวชศาสตร์เองก็มีมากถึง 8 สาขา¹⁴ และมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา ทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้

¹² จิตติ ดิงศกัทธิย์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 16*, น. 1272.

¹³ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, “ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์,” *บทบัณฑิต*, เล่มที่ 62, ตอนที่ 3, น.201(2549).

¹⁴ สาขาต่างๆของนิติเวชศาสตร์ ได้แก่

1. นิติพยาธิ(Forensic Pathology)เป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ ตรวจสอบเพื่อหาสาเหตุการตาย

และนอกจากนี้ประเทศไทยยังได้นำดีเอ็นเอมาใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม เหตุการณ์ที่ทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จักและเข้าใจคำว่า “ดีเอ็นเอ” มากขึ้น เช่น ในกรณีพระยันทระอม โรภิกขุถูกกล่าวหาว่ามีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับนางจันทิมา มายะรังสี จนมีบุตรด้วยกันหนึ่งคน ในเหตุการณ์นี้ไม่สามารถพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูกได้ เนื่องจากพระยันทระอมีประวัติการเจาะเลือดพิสูจน์ ส่วนกรณีที่นำมาใช้ในคดีอาญาที่รู้จักกันดี คือ คดีฆาตกรรม นางสาวเจนจิรา พลอยอุ่งศรี นักศึกษาแพทย์ โดยมีการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากพยานหลักฐานที่พบและนำไปสู่การพิพากษาตัดสินในที่สุด¹⁵

ดังนั้น จึงมีการนำพยานหลักฐานลายพิมพ์ดีเอ็นเอ หรือ DNA Fingerprint หรือ DNA Profiling เข้ามาช่วยในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

2.5.2 กฎแห่งการลงโทษ

เมื่อผู้กระทำความผิดอาญากระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติก็สมควรที่จะได้รับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น

โทษทางอาญามีลักษณะที่ร้ายแรงและทำให้ผู้ต้องโทษได้รับความเสียหาย การกำหนดโทษจึงต้องดูว่าเหมาะสมกับการกระทำที่ผู้ต้องโทษได้กระทำลงหรือไม่ คือ จะต้องเป็นการกระทำมุ่งร้ายต่อสังคมโดยรวม ทำลายความสงบสุขหรือก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อชุมชน การลงโทษเป็น

2. นิติเวชคลินิก (Clinical Forensic Medicine) เป็นการตรวจและให้ความเห็นเรื่องบาดแผล การตรวจร่างกายผู้เสียหาย และผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด

3. นิติจิตเวช (Forensic Psychiatry) เป็นการนำความรู้ทางจิตเวชมาช่วยตรวจและวินิจฉัยผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อดูว่าบุคคลนั้นมีความผิดปกติทางจิต ขณะกระทำผิดหรือไม่

4. นิติพิษวิทยา (Forensic Toxicology) เป็นการตรวจพิสูจน์สารพิษ

5. นิติเซโรวิทยา (Forensic Serology) เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับเลือดน้ำเหลืองเพื่อพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูกหรือ พิสูจน์ความจริงอื่น ๆ

6. การตรวจพยานหลักฐานทางชีววิทยา (Biological Trace Evidence) เป็นการตรวจหาคราบอสุจิ คราบเลือด คราบน้ำลาย ฯลฯ

7. เวชศาสตร์จราจร อันได้แก่ การตรวจหาปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด

8. กฎหมายการแพทย์ ซึ่งเป็นสาขาที่มีความสำคัญมากในระยะหลัง เพราะเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่มีชีวิตในครรภ์มารดาจนตลอดเป็นมนุษย์ จนถึงเรื่องการตาย ตลอดจนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ ของบุคลากรทางการแพทย์ ดูเพิ่มเติมได้จาก แสวง บุญเฉลิมวิภาส และเอนก ชมจินดา, กฎหมายการแพทย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546) น. 22-31.

¹⁵ พรทิพย์ โรจนสุนันท์, “ความรู้เบื้องต้นเรื่อง DNA Fingerprint,” บทบัณฑิต, เล่ม 57, ตอน 1, น. 87 (2544).

วิธีการตอบโต้ของชุมชนต่อผู้ละเมิดกฎระเบียบของชุมชนนั้น ๆ (a means of expressing social disapproval or reaction)¹⁶

ในการกำหนดโทษนั้นมีได้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นโทษถึงชีวิต (ประหารชีวิต) ต่อเสรีภาพ (จำคุก, กักขัง) หรือแก่ทรัพย์สิน (ปรับ, ริบทรัพย์สิน) โดยกำหนดนั้นเพื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ (1) การแก้แค้น (2) การแก้ไข¹⁷

(1) การแก้แค้น การลงโทษก็เพื่อทดแทนให้สาสมกับความผิด (Retribution) ตามหลักตาต่อตาฟันต่อฟัน (An eye for an eye and a tooth for a tooth) ผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม จะต้องได้รับการปฏิบัติในทำนองเดียวกันกับที่บุคคลนั้นได้กระทำต่อผู้เคราะห์ร้าย¹⁸ โดยถือว่าการชดเชยความผิดที่ได้กระทำลงอย่างหนึ่ง ผู้กระทำสมควรได้รับโทษตามความหนักเบาของความผิด ผู้เสียหายไม่ต้องการทำการแก้แค้นด้วยตนเอง รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการแทนให้อย่างเหมาะสมกับความผิด

ความประสงค์ของการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนมีแนวความคิดมาจากความเชื่อว่าบุคคลทั่วไปมีเจตจำนงอิสระ (Free will)¹⁹ ในการตัดสินใจในการกระทำใด ๆ ดังนั้น จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น ๆ ของตน เมื่อทำผิดก็ต้องรับโทษให้สาสมแก่ความผิด ดังนั้น ถ้าถือความคิดอย่างนี้เคร่งครัดแล้ว การลงโทษด้วยความประสงค์นี้จึงไม่พิจารณาว่าจะมีประโยชน์ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นของส่วนรวมหรือส่วนตัวของผู้กระทำอย่างไรหรือไม่ และหากจะเกิดประโยชน์ดังกล่าวจริงก็ไม่เป็นปัญหาเพราะผู้กระทำได้รับโทษอันเนื่องมาจากการทำความผิดของตนแล้ว ซึ่งเป็นความประสงค์โดยตรงของการแก้แค้น ทดแทนความผิดเพื่อรักษาความยุติธรรมเอาไว้

(2) การแก้ไข การลงโทษเพื่อแก้ไขมิให้มีการกระทำความผิดมีด้วยกัน 2 ระดับ

¹⁶ ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ์, “ปัจจัยที่ทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ” งานวิจัย หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 4, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2542, น. 14.

¹⁷ ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ์, “ปัจจัยที่ทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ,” งานวิจัย หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 4, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2542, น. 14.

¹⁸ Norman A. Carlson, karenM. Hess, and Christine M. H. Orthmann, Corrections in the 21 Century: a practical approach, 1 ed, (wadsworth Publishing Company, 1999) , p.15.

¹⁹ อัจฉริยา ชูฉันทน์, อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 107.

ประการแรก คือ เพื่อเป็นการป้องกันทั่วไป (General Prevention) กล่าวคือ การลงโทษผู้กระทำความผิดย่อมจะข่มขู่มิให้บุคคลทั่วไปเอาเป็นเยี่ยงอย่างอันเป็นการยับยั้งให้บุคคลที่คิดจะกระทำความผิด ล้มเลิกความตั้งใจเสีย

ประการที่สอง คือ เพื่อเป็นการป้องกันเฉพาะ (Deterence) โดยลงโทษผู้กระทำความผิดให้ หวาดกลัวโทษและกลับตนเป็นคนดี ความคิดนี้มาจากแนวคิดของพวกอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งตามความคิดนี้อาจต้องลงโทษอย่างรุนแรง เพื่อให้คนทั่วไปเกรงกลัวจึงอาจเป็นการไม่ยุติธรรมแก่ผู้รับโทษ การนำเอาความคิดนี้มาใช้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความแตกต่างในลักษณะของความผิด โอกาสที่จะก่อให้เกิดความผิด การบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคทั่วหน้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็เป็นที่ยอมรับกันว่าถึงแม้จะมีข้อบกพร่องต่าง ๆ อยู่บ้าง แต่ก็มิได้หมายความว่าความคิดนี้จะไม่ได้ผลเอาเสียเลย เพียงแต่ให้มีการปรับปรุงปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น

1. การลงโทษด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการตัดสินผู้กระทำความผิดและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเขาในทางที่ดีขึ้น (Reformation) จนสามารถเข้าสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้ว

2. การลงโทษทางอาญาแก่บุคคล (นอกจากโทษประหารชีวิตแล้ว) นั้น เป็นไปได้ว่า วันหนึ่งผู้รับโทษจะต้องผ่านและพ้นโทษนั้น ไม่ว่าจะพ้นโทษจำคุก กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิน ดังนั้น จึงเป็นการดีที่จะใช้การลงโทษดังกล่าว แก่ใจปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิดไปด้วยในตัว เพราะการกระทำความผิดของบุคคลอาจเกิดจากหลายสาเหตุหลายประการ

นอกจากนี้การแก้ไขด้วยวิธีการลงโทษดังกล่าวยังเป็นการสร้างจิตสำนึก (Consciousness) เพื่อยับยั้งผู้กระทำความผิดได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากการลงโทษเป็นการเตือนจิตสำนึกของบุคคลไม่ให้ละเมิดกฎหมาย เพราะโทษจะเป็นตัวกำหนดว่าการกระทำอย่างใดถูกและอย่างไรผิด อันเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันการกระทำผิดได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตามหากเห็นว่าแก้ไขกลับตนไม่ได้จริงๆ ก็อาจต้องตัดผู้กระทำความผิดนั้น ออกจากสังคม (Incapacitation) ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราว ได้แก่ การจำคุกหรือกักขังมีกำหนดเวลาหรือถาวร ได้แก่ การจำคุกตลอดชีวิตหรือการประหารชีวิต เพื่อไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก

กฎแห่งการลงโทษเป็นกฎธรรมชาติที่ว่าผู้กระทำความผิดย่อมหลบหนีไปให้พ้นเงื้อมมือของกฎหมาย กฎข้อนี้ตรงกับกฎแห่งการสืบตามข้อ 1 เพราะถือว่าการที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไป ยิ่งเนิ่น นานเท่าใดก็ยิ่งเป็นการทรมานแก่เขาเรื่อย ๆ ไป การทรมานในที่นี้ก็คือการต้อง หลบ ๆ ซ่อน ๆ จนกว่า ความผิดของเขาจะหมดอายุความ การคอยนับอายุความด้วยอาการทรมาน ถือเป็น

การลงโทษไปในในตัว²⁰ ผลแห่งการนี้จะก่อให้เกิดสภาพความสมดุลระหว่างการถูกจับกุมคุมขัง อันเป็นการลงโทษตามกระบวนการ ของกฎหมายกับการหลบซ่อนตัวเพื่อให้หลุดพ้นจากการจับกุม ไปลงโทษหรือนัยหนึ่งการหลบซ่อนตัวเป็นการลงโทษทรมานตามธรรมชาติ ในขณะที่การถูก จับกุมคุมขังเป็นการลงโทษตามกบิลเมือง

การที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษหลบหนีอยู่นั้นพ้นเวลาที่กำหนดไว้ย่อมเป็นการ ทรมานผู้นั้นพอสมควร เป็นการลงโทษอยู่ทางหนึ่งแล้ว ไม่ควรลงโทษซ้ำอีก²¹

การกำหนดอายุความเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดแก่จำเลยหรือผู้กระทำความผิด ที่จะไม่ต้องกังวลว่าตนเองจะถูกฟ้องร้องเมื่อใดก็ได้ตามใจของฝ่ายผู้เป็นโจทก์ ทั้งนี้ กฎหมายเห็นว่า ในบางกรณีนั้นหากผู้ที่ถูกระทบสิทธิยังเพิกเฉยหรือละเลยต่อการที่สิทธิของตนถูกระทบ โดยไม่ ดำเนินการใด ๆ ภายในเวลาอันควรแล้ว ย่อมอาจถือได้ว่าเป็นการสร้างความเสียหายหรือทำให้สิทธิ ของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งอาจตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเสียไปได้ ดังนั้น หากผู้เสียหายเพิกเฉยเกิน กว่าระยะเวลาอันสมควรแล้วก็สมควรต้องถูกตัดสิทธิในการฟ้องร้องหรือดำเนินคดี ซึ่งเป็นการ ค้ำครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว²²

การที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีเอื้อมือกฎหมายนั้นเป็นการที่ผู้กระทำความผิดตกอยู่ ในภาวะที่ลำบาก ซึ่งภาวะนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาวะที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด เพราะผู้กระทำความ ผิด ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ในระหว่างนั้น แต่อย่างไรก็ตามการหลบหนีจนขาดอายุความ มีนัก กฎหมายให้ความเห็นว่าผู้กระทำความผิดได้รับผลดีหลังจากต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ กล่าวคือเมื่อคดีขาด อายุความฟ้องร้องแล้วจึงเท่ากับเป็นเหตุการณ์ที่กฎหมายยอมยกโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด²³ ดังนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่ต้องหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรมเป็นการลงโทษไปในตัวแล้ว

2.5.3 กฎแห่งกรรม

กฎแห่งกรรมนี้เป็นไปตามหลักศาสนาที่ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความชั่วคือการต้องถูก ทรมาน ผู้กระทำความผิดร้ายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อชีวิตร่างกายหรือ ทรัพย์สินของเขา ย่อมถูกความรู้สึกรับผิดชอบของตนเองคอยกระตุ้นเตือนให้เขานึกถึงความผิดชั่ว นั้นของตนอยู่ตลอดไป ถึงแม้จะรอดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมายไปได้ก็ยังถูกความรู้สึกรับผิด ชอบคุกระวางเกาะกินใจอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้กระทำความผิดที่หลบหนีอาญาแผ่นดิน หรือต้องโทษ

²⁰ สมพร พรหมพิตร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17*, น. 171.

²¹ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 16*, น. 1272.

²² ประเทือง ธนิยผล ศรีสมบัติ โฆษกประจำรัชกาล และคณะ, “โครงการวิจัยเรื่อง การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการ กำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย,” สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2550, น. 8.

²³ คณิต ฅ นกร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 530.

จำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำและหลบหนีโทษทัณฑ์นั้นไปได้ก่อนครบกำหนดย่อมจะระมัดระวังมิให้ตนต้องกระทำผิดซ้ำอีก เพราะนอกจากต้องทุกข์ทรมานที่ต้องหลบซ่อนตัวแล้วยังกลัวโทษสำหรับความผิดซ้ำสองด้วย และโทษสำหรับการกระทำผิดซ้ำย่อมจะหนักกว่าเดิม²⁴

ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า หลักแนวคิดในการกำหนดอายุความจึงมีความเกี่ยวข้องกับข้อยกเว้นกับพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ เพราะหากปล่อยให้เวลานั้นนานไปเท่าไรความเสื่อมสลายของพยานหลักฐานย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น

2.6 แนวคิดการกำหนดให้คดีอาญาบางประเภทไม่มีอายุความ

โดยทั่วไปแล้วกฎหมายอาญาของประเทศจะมีการบัญญัติอายุความในคดีอาญาไว้ ไม่ว่าจะเป็นอายุความฟ้องคดี หรืออายุความล่วงเลยการลงโทษ ว่าหากไม่ได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาฟ้องคดีในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือไม่ได้ตัวผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษมารับโทษในเวลาที่กำหนด จะทำให้รัฐหมดอำนาจที่จะดำเนินคดีหรือหมดอำนาจที่จะบังคับโทษแก่ผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษดังกล่าว แต่ถึงอย่างไรก็ตามมีหลายประเทศที่กำหนดให้ความผิดบางฐานความผิดไม่มีอายุความ เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หรือ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ เนื่องจากคดีเหล่านี้ตามกฎหมายระหว่างประเทศถือเป็นความผิดมหันต์โทษ แม้ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะหลบหนีไปนานเพียงใดก็ตาม รัฐต่างๆ ที่ได้รับความเสียหายสามารถที่จะนำตัวมาดำเนินคดีและลงโทษได้²⁵ กล่าวคือเป็นคดีที่ไม่มีอายุความในการฟ้องคดีหรืออายุความล่วงเลยการลงโทษ รัฐสามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหา จำเลย หรือ ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลให้ลงโทษได้เสมอไม่ว่าเวลาจะผ่านไปเนิ่นนานเพียงใด ซึ่งการกำหนดว่า คดีอาญาใดเป็นคดีอาญาที่ไม่มีอายุความนั้น ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศหรือแต่ละรัฐเป็นผู้กำหนด โดยอาจแตกต่างกันไปตามแต่แนวนโยบายของรัฐหรือประเทศ หรือกลุ่มประเทศนั้นเป็นผู้กำหนดขึ้น เช่น ในประเทศเยอรมัน บัญญัติให้ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ไม่มีอายุความฟ้องร้องในคดีอาญาและความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ไม่มีอายุความล่วงเลยการลงโทษ

ส่วนในประเทศออสเตรเลียกำหนดให้ความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิตไม่ขาดอายุความฟ้องร้อง แต่หลังจากพ้นกำหนดข้อยกเว้นแล้ว ระวางโทษจำคุก

²⁴ สมพร พรหมพิตร, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 17*, น. 171.

²⁵ อัครวัฒน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, “อายุความในคดีอาญา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2562, จาก

ตลอดชีวิต จะเปลี่ยนเป็นจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี สำหรับการบังคับโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือการบังคับโทษจำคุกที่สูง เกินกว่าสิบปีไม่มีอายุความ²⁶

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ความผิดที่รัฐบาลกลางและมลรัฐทุกมลรัฐถือว่าเป็นความผิดที่ไม่มีอายุความฟ้องคดีอาญา ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าคนตาย และความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ความผิดต่อความมั่นคง ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ความผิดฐานอาชญากรรมสงคราม เป็นต้น

2.7 แนวคิดอายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา

คดีแพ่งและคดีอาญาจะมีกรณีหยุดนับอายุความเมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติเกิดขึ้น ซึ่งในคดีที่ไม่มีอายุความหรือการหยุดนับอายุความดังกล่าวข้างต้น เป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปของอายุความในคดีอาญา

โดยปกติแล้วเมื่ออายุความเริ่มนับก็จะนับต่อเนื่องกันไปตลอดไม่หยุด จนกระทั่งขาดอายุความ เว้นแต่ก่อนที่จะขาดอายุความได้มีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติเกิดขึ้น ซึ่งมีผลทำให้อายุความหยุดนับ ซึ่งการหยุดนับอายุความจะมีด้วยกันสองประเภท คือ ประเภทแรกอายุความสะดุดหยุดลง และประเภทที่สองอายุความสะดุดหยุดอยู่ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

อายุความสะดุดหยุดลง คือ การหยุดนับอายุความ เนื่องจากมีเหตุหนึ่งเหตุใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เกิดขึ้นอันเป็นผลให้หยุดนับอายุความ และเมื่อเหตุดังกล่าวสิ้นสุดลงเมื่อใด จะเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นไปโดยนับตามกำหนดอายุความเดิม²⁷ ซึ่งการเริ่มต้นนับระยะเวลาใหม่นั้นต้องเริ่มนับใหม่ตั้งแต่ต้นภายในอายุความเดิม ตัวอย่างอายุความสะดุดหยุดลง เช่น การรับสภาพหนี้ในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 193/14 เป็นต้น ส่วนอายุความสะดุดหยุดอยู่ คือ การหยุดนับอายุความเช่นเดียวกัน ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.8 อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา

อายุความในประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบจารีตประเพณี (Common law) ใช้คำว่า “statute of limitations” แต่ในประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) ใช้คำว่า “prescription” หรือ “prescriptive period” ซึ่งการนำอายุความในคดีอาญามาใช้ด้วยเหตุผลเพื่อความ

²⁶ คณิต ฌ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 529.

²⁷ กำชัย จงจักรพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ*, พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น. 89.

เป็นธรรม และความแน่นอนในการดำเนินคดี อย่างไรก็ตามยังมีข้อถกเถียงกันเกี่ยวกับเรื่องการทำที่ไม่สามารถดำเนินคดีอาญากับผู้ที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง²⁸ และความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมอย่างร้ายแรง เพราะเหตุขาดอายุความฟ้องคดี จึงมีการนำเรื่องการหยุด (toll) อายุความไว้มาใช้บังคับทำให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ หากว่ามีพฤติการณ์หรือเหตุการณ์ใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะในความผิดอาญาร้ายแรง จำเป็นต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดหรือจำเลยมาลงโทษ เช่น กรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีกระบวนการยุติธรรม อายุความจะหยุดนับ จนกระทั่งผู้กระทำความผิดกลับเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม กรณีผู้กระทำความผิดหรือจำเลยวิกลจริต อายุความจะหยุดนับจนกระทั่งผู้กระทำความผิดหรือจำเลยพ้นจากการเป็นบุคคลวิกลจริต กรณีที่ผู้กระทำความผิด ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมตัวโดยคำสั่งของหน่วยงานของรัฐในเขตอำนาจศาลอื่นหรือในต่างประเทศ ให้อายุความหยุดนับเมื่อมีพฤติการณ์เกิดขึ้น หรือกรณีที่ต้องมีการสอบสวนคดีในต่างประเทศ หรือมีความจำเป็นอื่นๆ ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง พิจารณาคดีหรือบังคับโทษ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการนำเรื่องการหยุด (toll) อายุความมาใช้ เป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องความเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญา เช่น กรณีความผิดทางเพศที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุความจะหยุดนับจนกระทั่งผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะอันเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กดังกล่าว เป็นต้น

2.8.1 ความหมายของอายุความสะดุดหยุดอยู่

อายุความสะดุดหยุดอยู่ (tolling) แตกต่างกับอายุความสะดุดหยุดลง อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 3382/2524 ที่มีการกล่าวถึงอายุความสะดุดหยุดอยู่ และอายุความสะดุดหยุดลง ดังนี้ “เจ้าพนักงานประเมินแจ้งการประเมินไปให้โจทก์ทราบ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2508 อายุความก็สะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 และเริ่มนับอายุความใหม่ เมื่อโจทก์นำคดีมาฟ้องในปี พ.ศ.2514 อายุความก็สะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีจะได้วินิจฉัยถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 175 และเริ่มนับอายุความต่อจากอายุความเดิม เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาฎีกาให้คู่ความฟังเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2520 เมื่อนับอายุความตามวิธีดังกล่าวมาจนถึงวันที่ 28 สิงหาคม 2521 อันเป็นวันที่จำเลยมีหนังสือแจ้งให้โจทก์นำเงินภาษีอากรค้างไปชำระยังไม่เกิน 10 ปีหนี้รายนี้จึงยังไม่ขาดอายุความ” จะเห็นได้ว่าศาลให้ความแตกต่างของอายุความสะดุดหยุดอยู่และอายุความสะดุดหยุดลงในกรณีการนับอายุความต่อ หากว่าเป็นอายุความสะดุดหยุดลงจะเป็นการเริ่มนับอายุความใหม่ แต่หากเป็นอายุความสะดุดหยุดอยู่จะเป็นการนับอายุความต่อจากอายุความเดิม

²⁸ ญัฐสา นัตราไพบูลย์ และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, “อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา,” รายงานวิจัยสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2550, น. 9.

สรุปได้ว่าอายุความสะดุดหยุดอยู่ คือ การหยุดนับอายุความหรือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องฟ้องคดีหรือดำเนินการเกี่ยวกับคดีที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากมีพฤติการณ์ใดพฤติการณ์หนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้น อันมีผลให้อายุความหรือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดดังกล่าวหยุดนับ ครอบคลุมเท่าที่พฤติการณ์ใดพฤติการณ์หนึ่งนั้นยังคงมีอยู่ ซึ่งอายุความหรือระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดดังกล่าวจะเริ่มนับอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพฤติการณ์เหล่านั้นสิ้นสุดลง โดยการนับอายุความหรือระยะเวลาตามที่กฎหมายต่อหน้านั้นจะนับต่อจากอายุความเดิมที่ได้มีการนับอายุความหรือระยะเวลาไว้แล้ว ก่อนที่จะมีการหยุดอยู่ โดยให้เริ่มนับต่อจากอายุความที่ได้หยุดอยู่ดังกล่าวเท่าที่ตามอายุความเดิมเหลืออยู่ ซึ่งแตกต่างจากการนับอายุความต่อ กรณีการหยุดนับอายุความในเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งจะมีการเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่ต้น อายุความเดิมที่ได้รับก่อนที่จะมีการหยุดนับอายุความนับ ให้เสียเปล่าไปทั้งหมด²⁹

2.8.2 อายุความสะดุดหยุดอยู่กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าเหตุผลในการกำหนดอายุความในคดีอาญานั้น อาศัยหลักในเรื่องกฎแห่งการลืม (la loi de l'oubli) หลักในเรื่องความคงอยู่พยานหลักฐาน หลักในเรื่องการลงโทษโดยอายุความ และเรื่องแนวนโยบายหรือในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ เป็นเหตุให้ต้องมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด อันเป็นหลักให้รัฐดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง และเป็นธรรม หากว่ารัฐไม่สามารถดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าวแล้วจะไม่สามารถดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดได้อีกต่อไป เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกดำเนินคดีและลงโทษ ตามกฎหมาย แต่หากเป็นคดีที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรง นานาอารยประเทศจะกำหนดไม่ให้คดีดังกล่าวมี อายุความฟ้องคดีอาญา เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (Crimes against humanity) เป็นต้น ซึ่งความผิดอาญาอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมานั้น ในการพิจารณาว่าเป็นความผิดอาญาใดเป็นความผิดอาญาร้ายแรง จะขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาทางสังคมหรือนโยบายของแต่ละประเทศที่กำหนดให้ความผิดใดเป็นความผิดอาญาร้ายแรง ในส่วนความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันนั้นส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางไม่เฉพาะแต่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นความผิดข้ามชาติ (transnational) อันส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ในสังคมโลกปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจระดับชาติ สถาบันทาง ประชาธิปไตย และการปกครองด้วยหลักนิติธรรม (Rule of Law) อีกทั้งยัง

²⁹ จักรินทร์ อิมเจริญ, “ปัญหาการบังคับใช้มาตรา 74/1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น. 39.

เกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงต่อการ คุกคามความมั่นคงมนุษย์ (human security) เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้ายธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งถือว่า การทุจริตเป็น “an abuse of entrusted power by politicians Or civil servants for personal gain” โดยระบุว่า การทุจริตคอร์รัปชันนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะบิดเบือนการปกครองโดยหลักนิติธรรม บ่อนทำลายรากฐานสถาบันระดับชาติ ซึ่งเป็นฐาน สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ผลกระทบของการทุจริตมีต่อสังคมทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อคนยากจน ซึ่งได้รับผลกระทบมากที่สุดจากความถดถอยทางเศรษฐกิจ และเป็นกลุ่มคนที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากบริการสาธารณะ โดยที่คนเหล่านี้ไม่อยู่ในวิสัยที่จะเข้าไปติดสินบน การหื้อโกง และการใช้เอกสิทธิ์ทางเศรษฐกิจอย่างมิชอบ (misappropriation of economic privileges) ได้จริงจัง การทุจริตจึงเป็นการ ทำลายนโยบายและโครงการต่างๆ ที่มุ่งแก้ไขปัญหาคความยากจนในตัว³⁰ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปทั้งในภาคผู้ปฏิบัติมหานชน (public opinion) ในระดับนานาชาติ และนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า ประเด็นการทุจริต และปัญหาที่เกี่ยวข้องได้กลายเป็นประเด็นสำคัญใน ระดับโลก ดังจะเห็นได้จาก ตำราเล่มสำคัญชื่อ Distant Proximities: Dynamics beyond Globalization โดย James N. Rosena นักรัฐศาสตร์คนสำคัญ ที่ได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 16 ว่า “การทุจริตในฐานะของประเด็น ปัญหาระดับโลก” (Corruption as a Global Issue) และตำราชื่อ Issues in World Politics โดย Brian White Michael Smith และ Richard Little ซึ่งนำเสนอประเด็นปัญหาความสัมพันธ์ข้ามชาติในหลายมิติ โดยที่การทุจริตเป็นหนึ่งในสิ่งที่นำมาซึ่งอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่างๆ ในเกือบจะทุกส่วนของโลก³¹ จะเห็นได้ว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ทั่วโลก ความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันจึงจัดอยู่ในประเภทความผิดอาญาร้ายแรง จำเป็นต้องมีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกดำเนินคดีและลงโทษในทางอาญาด้วยเหตุขาดอายุความฟ้องร้องในคดีอาญานั้น จะเป็นผลเสียต่อประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยของสังคม มากกว่าประโยชน์จากการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ดังนั้นต้องมีเครื่องมือในทางกฎหมายที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพในการสอบสวนดำเนินคดีและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเป็นการตัด โอกาสมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีก โดยคดีทุจริตซึ่งมีลักษณะเป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความซับซ้อนในการรวบรวม

³⁰ แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ, “โครงการวิจัยการศึกษาพันธกรณี และความพร้อมประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003,”

³¹ เพิ่งอ้าง.

พยานหลักฐานต้องใช้ระยะเวลาาน อายุความอาญาในคดีทุจริตดังกล่าวอาจไม่เพียงพอต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอบสวนดำเนินคดี และเพิ่มความเป็นธรรมในการดำเนินคดี จึงควรบัญญัติให้มีการหยุดนับอายุความไว้³² ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนี

การที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีกระบวนการยุติธรรมนั้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ จึงเป็นความผิดของผู้กระทำความผิดที่ไม่เข้าต่อสู้คดีในกระบวนการยุติธรรม อายุความในคดีอาญาจึงไม่ควรเป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำความผิดที่หลบหนีกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวมาเช่นนั้นแล้วจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีกระบวนการยุติธรรม และส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมไม่ประสบความสำเร็จ การที่ไม่สามารถดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันที่หลบหนีกระบวนการยุติธรรมนั้น ถือว่าเป็นความผิดของผู้ที่หลบหนีกระบวนการยุติธรรม จึงไม่ควรให้อายุความในคดีอาญาเป็นประโยชน์ในกับผู้ที่หลบหนี ดังนั้น จึงจำต้องกำหนดให้มีการหยุดนับอายุความในคดีอาญาไม่นับระยะเวลาที่มีการหลบหนีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความคดีอาญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและโอกาสในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายและให้บรรลู่วัตถุประสงค์การลงโทษในคดีอาญา

2.8.3 การเริ่มนับอายุความและการนับอายุความต่อ

การหยุดนับอายุความและการนับอายุความต่อในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีนั้น มีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าเริ่มหยุดนับตั้งแต่เมื่อใด และนับอายุความต่อจากอายุความที่หยุดนับดังกล่าวเมื่อใด เนื่องจากมีผลต่ออายุความในคดีอาญาในการพิจารณาว่าคดีอาญาขาดอายุความหรือไม่ ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 กำหนดไว้เพียงว่า “มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ” ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงเหตุ และพฤติการณ์ที่ทำให้อายุความหยุดนับคือ การหลบหนี ดังนั้นในส่วนของวันที่หยุดนับอายุความคือวันที่กระทำการหลบหนีสำเร็จ ส่วนกรณีของวันที่นับอายุความต่อ นั้น ไม่มีการบัญญัติพฤติการณ์ไว้ชัดเจนว่า พฤติการณ์หรือการกระทำอย่างไร อันจะมีผลให้นับอายุความต่อไป ต้องตีความกลับเป็นว่าเมื่อมีการหยุดนับอายุความ เพราะเหตุหลบหนี ดังนั้น การนับอายุความต่อได้เมื่อเลิกหลบหนีหรือกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั่นเอง ในการหยุดนับอายุความหรือนับอายุความต่อเมื่อใดนั้น สามารถเทียบเคียงได้กับวันที่กระทำความผิด

³² ญัตติวสา ฉัตรไพบุลย์ และ ไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 40, น. 9.

อาญาสำเร็จ อันจะเป็นผลให้มีการนับอายุความตามประมวลกฎหมายอาญาเริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการกระทำความผิดสำเร็จ ซึ่งการกระทำความผิดอาญาสำเร็จเมื่อไหร่ นั้น แยกพิจารณาดังนี้³³

(1) วันแรกที่สามรถกระทำให้ความคิดให้เสร็จสิ้นลงไปได้

กรณีดังกล่าวเป็นการพิจารณาวันที่กระทำความผิด ซึ่งอาจจะมีใช้วันเดียวกับวันที่ลงมือกระทำความผิด แต่เป็นวันที่การกระทำความผิดได้กระทำครบตามองค์ประกอบความผิดแล้ว โดยไม่ได้คำนึงว่าผลของการกระทำความผิดเกิดเมื่อไหร่ การเริ่มนับอายุความหรือนับระยะเวลาเริ่มตั้งแต่วันที่ลงมือกระทำความผิดครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น นาย ก. ต้องการฆ่า นาย ข. จึงเล็งปืนไปที่นาย ข. ในเวลา 11.58 นาฬิกา ของวันที่ 1 ตุลาคม 2555 จากนั้นนาย ก. เอานิ้วสอดไกปืนและยิงไปที่ นาย ข. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2555 และนาย ข. ตายในวันที่ 5 ตุลาคม 2555 ดังนี้ การเริ่มนับอายุความนับแต่วันที่การกระทำครบองค์ประกอบความผิด คือวันที่ 2 ตุลาคม 2555.

(2) วันที่การกระทำอันก่อให้เกิดความผิดได้กระทำครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ได้แก่กรณีที่ความผิดประกอบด้วยกรกระทำหลายฐานความผิดเป็นองค์ประกอบของความผิดหนึ่ง เช่น การชิงทรัพย์ และทำร้ายร่างกายเป็นองค์ประกอบความผิดฐานชิงทรัพย์ วันกระทำความผิดคือวันที่มีการกระทำอันสุดท้ายแห่งความผิดนั้น เช่น นาย ก. ลักทรัพย์ ของนาย ข. จำนวนหลายชิ้น ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ต่อเนื่องจนถึงวันที่ 2 ตุลาคม 2555 นาย ข. มาพบ นาย ก. จึงทำร้าย นาย ข. นาย ก. จึงมีความผิดฐานชิงทรัพย์ในวันที่ 2 ตุลาคม 2555

(3) กรณีความผิดต่อเนื่อง

วันกระทำความผิดคือวันที่ได้มีการกระทำครบองค์ประกอบความผิดและวันกระทำความผิดนั้นมิอยู่ตลอดไปจนกระทั่งความผิดดังกล่าวได้สิ้นสุดลงซึ่งลักษณะของความผิดนั้นการกระทำเป็นความผิดอยู่ตลอดเวลาที่มีการกระทำนั้นอยู่ เช่น ความผิดฐานมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต³⁴ ความผิดฐานมีไม้แปรรูปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในครอบครอง³⁵ อายุความในความผิดต่อเนื่องเริ่มนับเมื่อการกระทำความผิดกฎหมายสิ้นสุดลง หรือวันที่ผู้กระทำความผิดถูกจับกุม

ในการหลบหนีกระบวนกรยุติธรรมตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 นั้น องค์ประกอบของการกระทำนั้นคือการหลบหนี ต้องประกอบด้วยกรกระทำที่เป็นการหลบหนี ใดๆคือการกระทำ

³³ เกียรติขจร วังสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: พลศยามพริ้นติ้ง, พฤษภาคม 2551), น. 556-958.

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 888/2507

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1381/2507

หลบหนีนั้น การหลบหนีคือการกระทำใดๆ ที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถติดตามตัวมาดำเนินคดีหรือฟ้องคดีอาญาได้ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางออกจากเขตอำนาจศาลที่พิจารณาคดี การกระทำหลบหนีสำเร็จเมื่อเดินทางออกจากเขตอำนาจศาลแล้ว การหลบซ่อนตัวแม้ไม่ได้เดินทางออกไปนอกเขตอำนาจศาล การกระทำความผิดสำเร็จเมื่อหลบหนีการติดตามของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ ซึ่งรายละเอียดว่าอย่างไรคือการหลบหนีการติดตามของเจ้าหน้าที่ได้สำเร็จนั้น คงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป และเป็นหน้าที่ของศาลในการวินิจฉัยตีความวางหลักต่อไป ซึ่งการหลบหนีต้องประกอบด้วยเจตนาที่จะหลบหนีด้วย หากว่าได้มีการกระทำที่ถือว่าเป็นการหลบหนีแต่ผู้นั้นไม่มีเจตนาที่จะหลบหนี ก็ไม่ถือว่าเป็นการหลบหนีตามกฎหมายที่จะทำให้อายุความในคดีอาญาหยุดนับแต่อย่างใด และการหลบหนีนั้นเป็นการกระทำต่อเนื่อง ซึ่งทุกวันที่หลบหนีอยู่นั้นถือเป็นการกระทำการหลบหนีอยู่ตลอดไปตราบเท่าที่มีการหลบหนี จึงจะถือเอาวันใดเป็นวันเริ่มต้นแห่งการหลบหนีก็ได้เท่าที่โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ว่าการหลบหนี เริ่มต้นขึ้นเมื่อใด ส่วนกรณีการกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น กรณีดังกล่าวต้องประกอบด้วยกระทำการที่เป็นการกลับสู่กระบวนการยุติธรรมและมีเจตนากลับเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมด้วย โดยผู้หลบหนีต้องกระทำการใดๆ เพื่อแสดงเจตนาที่จะกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น การรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่หรือรายงานตัวต่อศาล การที่ผู้หลบหนีกลับเข้ามาในเขตศาลหรือแสดงตนโดยเปิดเผยแล้ว การกระทำจึงจะสำเร็จ แต่ไม่กระทำการใดเพื่อแสดงเจตนาที่จะกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำการกลับสู่กระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด เว้นแต่ เป็นการกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จับตัวผู้หลบหนีได้ กรณีดังกล่าวจึงไม่ต้องอาศัยการกระทำและเจตนาของผู้ที่หลบหนีแต่อย่างใด โดยการกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมดังกล่าว เป็นการกระทำที่เสร็จสิ้นลงไปได้ในคราวเดียวไม่เป็นการกระทำต่อเนื่องแต่อย่างใด จึงนับอายุความต่อจากอายุความเดิมนับแต่มีการกระทำครบองค์ประกอบการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมดังกล่าว

2.9 อายุความสะดุดหยุดอยู่กรณีจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในคดีคำมนุษย์

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสองได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษ โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การคำมนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อ

เสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้วยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและคติความที่เกี่ยวของทั้งหลายได้รับการพิจารณา พิพากษาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้³⁶ ผู้เขียนเห็นว่า ความผิดค้ามนุษย์เป็นการกระทำที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยทำให้ถูกเหยียดหยาม หรือถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ อีกทั้งในคดีค้ามนุษย์ ได้มีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organization Crime) โดยประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว และในต่างประเทศกรณีที่เป็นการกระทำความผิด โดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ถ้าการกระทำความผิดนั้นกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้กำหนดให้มีการขยายอายุความเพิ่มไปอีกจากฐานความผิดนั้นๆ

ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิด โดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ถ้าการกระทำความผิดนั้นกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้กำหนดให้มีการขยายอายุความเพิ่มไปอีกจากฐานความผิดนั้นๆ

2.10 ประเภทของอายุความในคดีอาญา ประเภทของอายุความในคดีอาญามีอายุความหลักอยู่ 2 ชนิด คือ “อายุความฟ้องร้อง” และ “อายุความล่วงเลยการลงโทษ”³⁷

กฎหมายอาญาของทุกประเทศจะบัญญัติเรื่องอายุความทั้งสองชนิดนี้ไว้ว่าการไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องภายในกำหนดเวลาก็ดี หรือการไม่ได้ตัวผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดมารับโทษภายในกำหนดเวลาก็ดี ทำให้รัฐหมดอำนาจที่จะดำเนินคดีหรือหมดอำนาจที่จะบังคับโทษแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี

³⁶ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

³⁷ คณิต ฅ นคร, *อ่างแล้ว เจริงรรถที่ 11*, น. 529.

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันบัญญัติว่าความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ไม่มีการขาดอายุความฟ้องร้อง และความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กับโทษจำคุกตลอดชีวิตไม่มีอายุความล่วงเลยการลงโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของออสเตรเลียความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิตไม่ขาดอายุความฟ้องร้อง แต่หลังจากพ้นกำหนดยี่สิบปีแล้วระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตจะเปลี่ยนเป็นจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี สำหรับการบังคับโทษจำคุกตลอดชีวิตที่ดี การบังคับโทษจำคุกที่สูงกว่าสิบปีก็ดี ในประเทศออสเตรเลียที่ไม่มีอายุความเช่นเดียวกัน

ในส่วนของการกำหนดความยาวนานของระยะเวลาขาดอายุความฟ้องร้องก็ดี หรือขาดอายุความล่วงเลยการลงโทษก็ดี กฎหมายอาญาของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกันอยู่ เช่น อายุความฟ้องร้องและอายุความล่วงเลยการลงโทษสูงสุดของไทยเราในขณะนี้คือ 20 ปี แต่อายุความฟ้องร้องสูงสุดของประเทศออสเตรเลียคือ 20 ปี ในขณะที่อายุความล่วงเลยการลงโทษสูงสุดมีกำหนด 15 ปี สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น กำหนดเวลาของอายุความฟ้องร้องสูงสุด คือ 30 ปี แต่กำหนดอายุความล่วงเลยการลงโทษสูงสุดคือ 25 ปี

ในส่วนของประเทศไทยได้มีการกำหนดประเภทของอายุความในคดีอาญาไว้ดังนี้

2.10.1 อายุความฟ้องคดี

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 บัญญัติว่า“ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ

- (1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- (5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

หากมีการยื่นฟ้องแล้ว แต่ยังไม่ได้นำตัวจำเลยมาศาล อายุความก็ยังนับอยู่ อายุความจะหยุดนับเมื่อได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลแล้ว³⁸ หากผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง ซึ่งศาล

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1735/2514

จะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์ระหว่างนั้น จะถือว่าได้ตัวจำเลยมายังศาลและจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วไม่ได้ อายุความยังไม่หยุดนับ³⁹

“วันกระทำความผิด” ตามมาตรา 95 มีความหมายหลายประการดังนี้⁴⁰

(1) วันแรกที่สามารถกระทำให้ความผิดให้เสร็จสิ้นลงไปได้

กรณีดังกล่าวเป็นการพิจารณาวันที่กระทำความผิด ซึ่งอาจจะมิใช่วันเดียวกับวันที่ลงมือกระทำความผิด แต่เป็นวันที่การกระทำความผิดได้กระทำครบตามองค์ประกอบความผิดแล้ว โดยไม่ได้คำนึงว่าผลของการกระทำความผิดเกิดเมื่อไหร่ การเริ่มนับอายุความหรือนับระยะเวลาเริ่มตั้งแต่วันที่ลงมือกระทำความผิดครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น นาย ก. ต้องการฆ่า นาย ข. จึงเล็งปืนไปที่นาย ข. ในเวลา 11.58 นาฬิกา ของวันที่ 1 ตุลาคม 2555 จากนั้นนาย ก. เอานิ้วสอดไกปืนและยิงไปที่ นาย ข. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2555 และนาย ข. ตายในวันที่ 5 ตุลาคม 2555 ดังนี้ การเริ่มนับอายุความนับแต่วันที่การกระทำครบองค์ประกอบความผิด คือวันที่ 2 ตุลาคม 2555.

(2) วันที่การกระทำอันก่อให้เกิดความผิดได้กระทำครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ได้แก่กรณีที่ความผิดประกอบด้วยการกระทำหลายฐานความผิดเป็นองค์ประกอบของความผิดหนึ่ง เช่น การชิงทรัพย์ และทำร้ายร่างกายเป็นองค์ประกอบความผิดฐานชิงทรัพย์ วันกระทำความผิดคือวันที่มีการกระทำอันสุดท้ายแห่งความผิดนั้น เช่น นาย ก. ลักทรัพย์ของนาย ข. จำนวนหลายชิ้น ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2555 ต่อเนื่องจนถึงวันที่ 2 ตุลาคม 2555 นาย ข. มาพบ นาย ก. จึงทำร้ายนาย ข. นาย ก. จึงมีความผิดฐานชิงทรัพย์ ในวันที่ 2 ตุลาคม 2555

(3) กรณีความผิดต่อเนื่อง

วันกระทำความผิดคือวันที่ได้มีการกระทำครบองค์ประกอบความผิดและวันกระทำ ความผิดนั้นมีอยู่ตลอดไปจนกระทั่งความผิดดังกล่าวได้สิ้นสุดลงซึ่งลักษณะของความผิดนั้นการกระทำเป็นความผิดอยู่ตลอดเวลาที่มีการกระทำนั้นอยู่ เช่น ความผิดฐานมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต⁴¹ ความผิดฐานมิได้แปรรูปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในครอบครอง⁴² อายุความในความผิดต่อเนื่องเริ่มนับเมื่อการกระทำความผิดกฎหมายสิ้นสุดลง หรือวันที่ผู้กระทำความผิดถูกจับกุม

วิธีการนับอายุความ

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1780/2528

⁴⁰ เกียรติขจร วังสวัสดิ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 44, น. 556-958.

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 888/2507

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1381/2507

มาตรา 95 มิได้ระบุไว้ให้นับด้วยวิธีอย่างไร มาตรา 21 ให้นับระยะเวลาจำคุกโดยให้นับวันเริ่มจำคุกรวมเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง แต่มาตรา 21 ใช้เฉพาะกับการนับระยะเวลาจำคุกเท่านั้น

วิธีการนับอายุความนี้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 158-158/2509 ให้นับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรา 193/3 วรรคสอง ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มิให้นับวันแรกแห่งระชยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน” ซึ่งหมายความว่าให้นับวันรุ่งขึ้นเป็น 1 เช่น ก. ยิง ข. วันที่ 2 ข. ตายวันที่ 5 วันกระทำความผิดฐานฆ่า ข. ตาย คือวันที่ 2 แต่ให้นับอายุความโดยนับหนึ่งตั้งแต่วันที่ 3 เป็นต้นไป และมาตรา 193/5 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าระชยะเวลามีได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ วันต้นแห่งเดือนหรือปี ระชยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือนหรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระชยะเวลานั้น

หากเป็นการกระทำความผิดแต่ผิดกฎหมายหลายบท ซึ่งตาม ป.อ. มาตรา 90 ต้องลงโทษ “บทหนัก” อายุความก็ต้องถือตามอายุความของ “บทหนัก”⁴³

2.10.2 อายุความนำตัวผู้ถูกฟ้องแล้วหลบหนีหรือวิกลจริต

มาตรา 95 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้วผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้ว นับแต่วันที่ หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

ข้อสังเกต หากผู้กระทำความผิด “วิกลจริต” ก่อนได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลต้องใช้อายุความตาม มาตรา 95 วรรคแรก

ข้อสังเกต การนับอายุความตาม ป.อ. มาตรา 95 วรรคสอง ต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ แต่ละครั้งที่หลบหนีหรือวิกลจริต

2.10.3 อายุความฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้

มาตรา 96 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” หลักเกณฑ์ของมาตรา 56 มีหลักดังนี้

2.10.3.1 ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ “รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด” ความผิดฐานบุกรุกเป็นความผิดอันยอมความได้ โจทก์รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตั้งแต่เดือนมีนาคม 2536 แต่เพิ่งร้องทุกข์เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2537 พันกำหนด 3 เดือนแล้ว คดีโจทก์จึงขาดอายุความ⁴⁴

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7095/2559

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 815/2541

2.10.3.2 “ภายใต้บังคับมาตรา 95” หมายความว่า จะต้องได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดตามอนุมาตรา 1 ถึง 5 ของมาตรา 95 นับแต่วันกระทำความผิด หากมีการร้องทุกข์ ภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ขณะฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลนั้น เกินกำหนดเวลาตามอนุมาตราต่างๆ ของมาตรา 95 แล้วก็พ้นอายุความ เช่น ฟ้องคดีฉ้อโกงตามมาตรา 341 เมื่อเกินกำหนด 10 ปี ถือว่าขาดอายุความตามมาตรา 95 แม้จะฟ้องภายใน 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องความผิด ไม่เกินกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 96 ก็ตาม ถือว่าโจทก์ไม่มีสิทธิฟ้อง⁴⁵

2.10.3.3 รู้เรื่อง หมายถึง รู้ว่ามีกรกระทำผิด เช่น หมิ่นประมาท ฉ้อโกง เป็นต้น หมายความว่า รู้ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หมิ่นประมาท หรือผู้ฉ้อโกง วันรู้เรื่องความผิดตาม พรบ. ว่าด้วยความรับผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 คือวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน แม้จะปฏิเสธด้วยวาจาก็ตาม

2.10.3.4 ถ้าผู้เสียหายร้องทุกข์เสียภายในกำหนด 3 เดือนแล้ว แม้ต่อมาผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้อง ภายหลังจาก 3 เดือน แต่ไม่พ้นอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 95 คดีก็ไม่ขาดอายุความ (ฎีกาที่ 223/2503 น.246, ฎีกาที่ 1105/2505 น. 1083 และฎีกาที่ 231/2503 น 1404) และหากผู้เสียหายไม่ฟ้องเอง อัยการจะฟ้องก็ได้ ไม่ถือว่าขาดอายุความเช่นกัน ฎีกาที่ 1011/2532 น.251

2.10.3.5 ถ้าผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์เลย ก็จะต้องฟ้องคดีนั้นเองภายใน 3 เดือน มิฉะนั้นขาดอายุความ (ฎีกาที่ 225 3/2531 น. 1631, ฎีกาที่ 2212/2515 น. 1535) ฎีกาที่ 4311/2554 น. 1125 วินิจฉัยว่า โจทก์รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวจำเลยผู้กระทำความผิด เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555 แต่ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555 เกินกว่า 3 เดือน โดยมีได้ร้องทุกข์ไว้ก่อน คดีของโจทก์จึงขาดอายุความ ข้อสังเกต หากฟ้องภายใน 3 เดือน คดีก็ไม่ขาดอายุความโดยไม่ต้องคำนึงว่าคำร้องทุกข์จะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (ฎีกาที่ 3655/2553 ฎ.ส.ล. 5, น. 208)

2.10.4 อายุความฟ้องขอให้กักกัน

มาตรา 97 บัญญัติว่า “ในการฟ้องขอให้กักกัน ถ้าจะฟ้องภายหลังจากการฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน ต้องฟ้องภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้น มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความ

ตัวอย่าง⁴⁶

ก. เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 5 เดือนมาแล้วไม่น้อยกว่าสองครั้ง ในความผิดฐานลักทรัพย์ หลังจาก ก. พ้นโทษครั้งที่สองมาแล้ว 9 ปี ก. ไปทำร้ายร่างกาย ข. บาดเจ็บ

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1105/2504

⁴⁶ เกียรติจักร วังสวัสดิ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 44, น. 976.

สาหัส อัยการฟ้องคดีทำร้ายร่างกายเมื่อวันที่ 1 มกราคม โดยมีได้ขอให้กักกันรวมกันไปในฟ้องคดี ทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัสด้วย ศาลพิพากษาวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ให้ลงโทษจำคุก ก. มีกำหนด 3 ปี ในกรณีเช่นนี้ หากอัยการฟ้องขอให้กักกัน ก. จะต้องกระทำภายใน 6 เดือนนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม

2.10.5 อายุความล่วงเลยการลงโทษ คือ กำหนดเวลาที่จะได้ตัวผู้กระทำความผิดมาเพื่อรับโทษ ตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด

“มาตรา 98 เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมีได้รับโทษก็ดี ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วน โดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีได้ตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณีเกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นมิได้

- (1) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมาหรือโทษอย่างอื่น

อายุความล่วงเลยการลงโทษกฎหมายให้นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือวันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี

“วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี” หมายถึงวันที่ผู้กระทำความผิดที่รับโทษตามคำพิพากษา อันถึงที่สุดหลบหนีจากการคุมขังไป และในกรณีที่การหลบหนีหลายครั้ง วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีคือ วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากการคุมขังครั้งสุดท้าย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 98 ซึ่งเป็นกำหนดระยะเวลา เช่นเดียวกับระยะเวลาที่กำหนดสำหรับอายุความในการฟ้องคดี โดยพิจารณาจากระดับความร้ายแรงของโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับในแต่ละฐานความผิด และหากภายหลังจากที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใดนั้น หากนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้กระทำความผิด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วปรากฏว่าไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษหรือได้รับโทษยังไม่ครบถ้วน แต่หลบหนีไปนั้น อายุความล่วงเลยการลงโทษจะเริ่มนับไปเรื่อย ๆ จนครบระยะเวลาที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว ก็เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ แม้จะได้ตัวผู้กระทำความผิดมาก็ไม่สามารถลงโทษผู้นั้นได้

กล่าวโดยสรุปรูปแบบการกำหนดอายุความในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นอายุความฟ้องคดี และอายุความล่วงเลยการลงโทษ มีรูปแบบเดียวคือ กำหนดอายุความจะมากขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด โดยมีอายุความสูงสุด คือ 20 ปี

2.11 ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการจัดเก็บข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับคดีอาญาประเภทต่าง ๆ และผลการจับกุมผู้กระทำความผิดและผู้กระทำความผิดที่หลบหนี ซึ่งพบข้อมูลที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้⁴⁷

ประเภทคดี	2549 (2006)	2550 (2007)	2551 (2008)	2552 (2009)	2553 (2010)	2554 (2011)	2555 (2012)	2556 (2013)	2557 (2014)	2558 (2015)	Type of cases
	รับแจ้ง (Reported)										
รวม	8,738	7,997	6,637	5,927	5,530	4,557	4,760	4,744	4,148	3,875	Total
ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	4,687	4,436	3,974	3,703	3,654	3,178	3,217	2,927	2,648	2,228	Murder
ปล้นทรัพย์	1,244	932	711	579	471	283	383	345	371	364	Gang robbery
ชิงทรัพย์	2,319	2,034	1,732	1,415	1,167	791	951	1,182	919	1,044	Robbery
ลักพาเรียกค่าไถ่	11	21	16	5	7	9	9	12	19	7	Kidnapping
วางเพลิง	477	574	204	225	231	297	200	278	191	232	Arson
	จับ (Arrested)										
รวม	3,774	3,697	3,410	3,214	3,046	2,342	2,767	3,060	2,694	2,774	Total
ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	1,888	1,911	1,920	1,811	1,765	1,476	1,742	1,806	1,634	1,570	Murder
ปล้นทรัพย์	687	561	408	386	335	186	271	259	283	281	Gang robbery
ชิงทรัพย์	1,068	1,029	951	892	811	512	631	835	640	756	Robbery
ลักพาเรียกค่าไถ่	5	15	13	3	3	7	7	11	15	6	Kidnapping
วางเพลิง	126	181	118	122	132	162	116	149	122	161	Arson

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความผิดอาญาที่มีความร้ายแรง อัตราการจับผู้กระทำความผิดได้นั้น มีอัตราส่วนไม่ถึงกึ่งหนึ่งของอัตราส่วนที่รับแจ้งความ จึงทำให้มีอัตราส่วนของผู้กระทำความผิดที่กำลังหลบหนีอยู่ประมาณร้อยละ 50 ซึ่งนับว่าเป็นอัตราส่วนที่ค่อนข้างสูง และความผิดดังกล่าวข้างต้น เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นคดีที่อุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคมโดยรวม ซึ่งหากไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาได้ภายในกำหนดอายุความ รัฐจะไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้

2.12 ลักษณะพิเศษของความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันที่นำหลักการหยุดนับอายุความในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีมาใช้

คดีทุจริตคอร์รัปชัน คือคดีความผิดที่บุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือเป็นการชั่วคราว และไม่ว่าจะมีชื่อเรียกอย่างไร จะได้รับเงินหรือรางวัลตอบแทนหรือไม่ เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานของรัฐวิสาหกิจ พนักงานส่วนท้องถิ่น กรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐ ในการดำเนินการอย่างใด

⁴⁷ ที่มา : ศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

อย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และใช้หรืออาศัยอำนาจหน้าที่ดังกล่าวแสวงหาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น⁴⁸

ความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชันนั้น เป็นความผิดที่เกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งลักษณะของความผิดจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากความผิดอาชญากรรมทั่วไป (Street Crime) กล่าวคือความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชันนั้น มีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อนเป็นขั้นเป็นตอน ผู้กระทำความผิดมักมีตำแหน่งและฐานะทางสังคม มีการกระทำเป็นขบวนการลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งการกระทำความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชันนี้ ผู้กระทำความผิดรู้ช่องทางของการกระทำความผิดเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นการทุจริตงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ และมักเป็นการร่วมกระทำความผิดด้วยกันเป็นกลุ่ม เนื่องด้วย ในงานราชการนั้นเป็นไปตามระบบระเบียบของราชการมีระบบตรวจสอบมีสายบังคับบัญชาเป็นการยากที่จะกระทำความผิดได้เพียงลำพังจึงมักมีการกระทำความผิดร่วมกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็น อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless) และเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime)⁴⁹ ซึ่งยากต่อการดำเนินการปราบปรามการกระทำความผิดและสร้างความเสียหายอย่างมากต่อสังคมโดยรวม

2.12.1 อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless)

⁴⁸ จักรินทร์ อิ่มเจริญ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 40*, น. 20.

⁴⁹ ประเภทของอาชญากรรม สามารถแบ่งได้ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. อาชญากรรมพื้นฐาน (Basic Crime) เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้อื่น
2. อาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Victimless Crime) ผู้กระทำความผิดตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเอง
3. อาชญากรรมคอปกขาว (White Collar Crime) เป็นอาชญากรรมที่กระทำโดยบุคคลที่เป็นที่นาเคารพ นับถือ มีตำแหน่งทางสังคม
4. องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) เป็นการรวมตัวกันของคณะบุคคลเพื่อทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจทางการเงิน
5. อาชญากรรมเศรษฐกิจ (Economic Crime) เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ
6. อาชญากรรมการเมือง (Political Crime) เป็นอาชญากรรมที่สนับสนุน และนำมาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางปกครอง

คำนิยามของอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless) นั้น นักอาชญาวิทยา ได้พยายามให้คำนิยามไว้หลายความหมายด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้⁵⁰

- (1) การให้ความยินยอมของผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำนั้น
- (2) การไม่ดำเนินการร้องทุกข์โดยผู้ที่ได้รับความเสียหาย
- (3) ความคิดของผู้ร่วมกระทำที่ว่าตนเองไม่ได้รับความเสียหาย
- (4) เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับความสมัครใจในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ

เมื่อวิเคราะห์ความหมายทั้งสี่ประการข้างต้นแล้ว จะพบว่าอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายนั้น จะเป็นอาชญากรรมที่ไม่ปรากฏความผิด เนื่องจากไม่ปรากฏตัวผู้เสียหาย หรือไม่ปรากฏความผิดเนื่องจากผู้เสียหายยินยอมให้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายได้ประโยชน์จากการกระทำ ความผิดดังกล่าว ซึ่งผู้เสียหายจะเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และจะเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วยหรือไม่ก็ตาม สามารถสรุปว่า อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย⁵¹ คือ การกระทำใดที่ผู้กระทำยินยอมให้ผลของการกระทำนั้นได้เกิดกับตัวผู้กระทำเอง โดยที่กฎหมายบัญญัติให้การกระทำใดนั้นเป็นความผิดไว้ การกระทำนั้นจึงเป็นการกระทำความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย หรืออาชญากรรมที่ผู้กระทำได้รับผลกระทบหรือผลร้ายเอง โดยผู้กระทำผิดตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำผิดดังกล่าว⁵²

ในส่วนความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐถือเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless)⁵³ ในกรณีที่มีเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือเป็นการกระทำความผิดเพื่อเอื้อประโยชน์ให้เอกชนรายใด ไม่ว่าจะเข้าไปในรูปแบบการให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้กระทำการใดหรือไม่กระทำการใดในหน้าที่ไม่ว่าจะชอบด้วยหน้าที่หรือไม่ กรณีการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดจะไม่ดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์แม้ว่าตนเองจะได้ความเสียหายก็ตาม เนื่องจากตนเองเป็นผู้กระทำความผิดด้วยหรือร่วมกระทำความผิดด้วย เช่น ในกรณีการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานเอกชน ผู้ที่ต้องเสียทรัพย์สินเพื่อเป็นสินบนแก่เจ้าพนักงานนั้นก็มีความผิดฐานให้สินบนเจ้า

⁵⁰ Katherine S. Willams, *Textbook on Criminology*, third edition (Aldine Place, London : Blackstone Press Limited, 1997), p.19.

⁵¹ จักรกฤษณ์ คงแก้ว, *อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย: ศึกษาเฉพาะความผิดฐานทำให้แท้งลูก*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

⁵² สุมนทิพย์ จิตสว่าง, “เอกสารประกอบคำบรรยายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2560, จาก www.polsci.chula.ac.th

⁵³ จักรกฤษณ์ คงแก้ว, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 62*.

พนักงาน หรือเป็นผู้สนับสนุนให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ทั้งนี้การที่เอกชนผู้เสียหายดังกล่าวยอมจ่ายสินบนให้แก่เจ้าพนักงาน ก็เพื่อที่ตนจะได้ประโยชน์บางอย่างตอบแทน เช่น ในรูปของการได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดการหนึ่งในหน้าที่ของตนตอบแทนแก่เอกชนผู้เสียหาย เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวทำให้การปราบปรามการทุจริตเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากความผิดไม่ปรากฏเพราะผู้เสียหายไม่เข้ามาแจ้งความร้องทุกข์หรือดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ตอบแทน และคิดว่าตนไม่ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว

2.12.2 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime)

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) ในความหมายเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หมายถึง การทำความผิดของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ราชการ มีอำนาจ และได้ใช้ตำแหน่งและอำนาจที่ตนมีอยู่ เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบให้แก่ตนและพวกพ้อง⁵⁴

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง การทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศด้วย ซึ่งนอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจดังนี้⁵⁵

นายคณิน บุญสุวรรณ ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ ไว้ดังนี้ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง หรือ บ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่มีเจตนาผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายห้าม หรือไม่กฎหมายห้ามก็ตาม

Schrager และ Short อาชญากรรมที่ทำเพื่อองค์การ เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยการละเว้นหรือโดยการลงมือกระทำโดยบุคคลคนเดียว หรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ถูกกฎหมายตามเป้าหมายการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพหรือทางเศรษฐกิจ ต่อลูกจ้าง ลูกค้า หรือประชาชนทั่วไป

Edwin H. Sutherland ให้ความหมายอาชญากรรมทางธุรกิจ หรือ White-collar crime หมายถึง การกระทำผิดทางอาญาหรือกฎหมายอื่น โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ อาศัยความสัมพันธ์ทางอาชีพของเขาเหล่านั้น และความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการธุรกิจ ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ

⁵⁴ วารสารสำนักงาน ป.ป.ช. สุจริต, น. 50 (เดือนตุลาคม – ธันวาคม 2558)

⁵⁵ สุมนทิพย์ จิตสว่าง, *อ้าวแล้ว เจริญธุรกิจ* 63.

สรุปได้ว่า อาชญากรรมทางธุรกิจ คือ การกระทำผิดต่อกฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ ในแง่ของผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีฐานะในสังคม กระทำความผิดมากกว่าหนึ่งคนหรือเป็นกลุ่มบุคคลร่วมกันกระทำความผิด ในแง่ของลักษณะของการกระทำ มีลักษณะแตกต่างจากการกระทำความผิดทั่วไป (Street Crime) คือมีการวางแผนเป็นขั้นตอน ตรีเตรียมการในการกระทำความผิด ลักษณะการกระทำความผิดซับซ้อน ในแง่ความเสียหาย ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งในความคิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) เนื่องจากความผิดดังกล่าวในแง่ผู้กระทำความผิดนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นบุคคลที่มีตำแหน่ง หน้าที่การงาน มีความรู้ ความสามารถ และมีสถานภาพในสังคม การกระทำความผิดโดยบุคคลเดียว หรือร่วมกันกระทำความผิดในลักษณะเป็นกลุ่มบุคคล การกระทำความผิดเป็นระบบมีการวางแผนเป็นขั้นตอน ลักษณะการกระทำความผิดซับซ้อน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคง ของประเทศ

จากลักษณะพิเศษของความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างจากความผิดอาญาทั่วไป (Street Crime) การดำเนินการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ อีกทั้งการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อยืนยันความผิดของผู้กระทำความผิดกระทำได้ยากกว่าคดีอาญาทั่วไป (Street Crime) ดังนั้น ในการดำเนินการที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันมาลงโทษได้ ต้องมีมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป (Street Crime) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประสบผลสำเร็จ ในการนี้ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ที่ประเทศต่างๆ ได้ร่วมตัว เพื่อร่วมมือในการต่อต้านและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์พิเศษขึ้นมาเพื่อใช้กับความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชัน เช่น การกำหนดให้อายุความยาวขึ้นมากกว่าความผิดอาญาทั่วไป การทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ที่ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดหลบหนี การอายัดการยึด และการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น นอกจากนี้ ลักษณะพิเศษของความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชัน ที่ทำให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากแล้ว ความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชัน ยังสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่สังคมโดยรวม ดังจะได้อธิบายถึงในหัวข้อต่อไป

2.12.3 ความเสียหายของการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงให้กับสังคมโดยรวมอย่างไร ซึ่งนอกจากนี้แล้วความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์

รับชัน ยังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง การพัฒนาประเทศ ด้านเศรษฐกิจและสังคม และมีผลกระทบดังต่อไปนี้⁵⁶

1. ผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลต่อการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการลงทุนภายในประเทศหรือการลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศ เนื่องจากนักลงทุนจะมองว่าเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการประมูลงานหรือการติดต่อประสานงานต่างๆ ทำให้บรรยากาศการลงทุนไม่แน่นอน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการลงทุน

2. ผลกระทบต่อการจัดปัญหาความยากจน เนื่องจากการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้นมีปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลจะต้องมีเสถียรภาพวงรอบแผนนโยบายการศึกษาที่ดี การลงทุนในด้านการบริการต่างๆ ของรัฐอันเกี่ยวกับระบบการศึกษา การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจล้วนเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในสังคม แต่หากภายในประเทศยังมีการทุจริตคอร์รัปชันในระดับสูง ก็จะเป็นการบ่อนทำลายปัจจัยเกื้อหนุนต่างๆ เหล่านี้ นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาความยากจนยังจำเป็นต้องมีระบบการเงิน การบริหาร และการควบคุมดูแลที่เข้มแข็ง แต่การทุจริตคอร์รัปชันเป็นการทำลายระบบและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงส่งผลกระทบต่อแก้ไขปัญหาในส่วนนี้โดยตรง

3. ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน โดยเหตุผลว่าจุดมุ่งหมายของการให้สินบน ซึ่งเป็นรูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันอย่างหนึ่งนั้น มีวัตถุประสงค์ในการได้รับอภิสิทธิ์ที่เหนือกว่าบุคคลทั่วไป หรือการปฏิบัติที่เอื้ออำนวยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง อันทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม คนยากจนอาจถูกปฏิเสธหรือไม่ได้รับบริการจากรัฐ

4. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำลำธาร หรือ การออกเอกสารสิทธิที่ดินโดยมิชอบในพื้นที่เขตป่าสงวน ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างทำลายหน้าดิน ในฤดูฝน ส่งผลให้น้ำป่าไหลหลากท่วมบ้านเรือนราษฎรเสียหาย เป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย ทำให้รัฐต้องใช้งบประมาณมหาศาลในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและบรรเทาทุกข์ของผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพของผู้ประสบภัย และทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายไปซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้

5. ผลกระทบต่อการพัฒนาภาคเอกชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากการคอร์รัปชันเป็นการทำลายระบบการแข่งขันโดยเสรี บิดเบือนราคาตลาด เพิ่มความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทำให้การทำธุรกรรมทางธุรกิจซับซ้อนและช้า ทั้งยังทำให้ผู้ประกอบการยับยั้งชั่งใจในการเริ่มทำธุรกิจ

⁵⁶ เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์, “อายุความในคดีอาญา: ศึกษาการกำหนดอายุความ สำหรับคดีทุจริตคอร์รัปชัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), น. 48.

เพราะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้เป็นสินบนให้การลัดหรือผ่านขั้นตอนรวมทั้งข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ

6. ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเชื่อและทัศนคติ ทั้งนี้เพราะการทุจริตคอร์รัปชันทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและเกิดความขัดแย้งในสังคม เกิดความไม่ไว้วางกัน โดยเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ จนอาจถึงขั้นมีความคิดว่าตนจะไม่ได้รับบริการหรือความช่วยเหลือหากไม่ได้ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

7. คอร์รัปชันเป็นการบ่อนทำลายสิทธิทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะคนยากจน และทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนลดลง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ทำให้หลักการและอุดมการณ์ถูกแทนที่ด้วยผลประโยชน์ส่วนตน การดำเนินการตามกฎหมายหรือตามนโยบายของรัฐยากขึ้น ชื่อเสียงของนักการเมืองเสียหาย และกระตุ้นให้คนเข้าสู่เส้นทางการเมืองด้วยเหตุผลไม่ถูกต้อง ทั้งยังทำลายความไว้วางใจของสาธารณชนต่อนักการเมืองรวมทั้งสถาบันและกระบวนการทางการเมือง และยังทำให้ผลประโยชน์ทางการเมืองถูกจำกัดให้แก่กลุ่มคนจากผลกระทบและความเสียหายดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความร้ายแรง ของความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งความผิดดังกล่าวส่งผลกระทบอย่างมาก ต่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบนี้ ประเทศต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบต่อความเสียหาย ดังกล่าวเช่นกัน จึงมีการรวมตัวกันในรูปแบบของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ซึ่งไทยเป็นภาคีสมาชิกด้วย ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 เพื่อรวมตัวแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นและกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อนำมาใช้ปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง เช่น การกำหนดอายุความในคดีทุจริตคอร์รัปชันให้มีอายุความมากขึ้น หรือกำหนดให้อายุความหยุดอยู่กรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี เป็นต้น

ผู้เขียนกล่าวโดยสรุปว่า ความผิดเจ้าหน้าที่ทุจริตคอร์รัปชัน เป็นการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน มีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นองค์ประกอบอาชญากรรม หากที่จะติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด และการแสวงหาพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความยากลำบาก ผู้กระทำความผิดมักมีตำแหน่งฐานะทางสังคม มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ สร้างความเสียหายกับระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก จากลักษณะดังกล่าว องค์การสหประชาชาติจึงได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน จึงได้ก่อตั้งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 ขึ้น โดยกำหนดให้อายุความยาวขึ้น หรือ กำหนดอายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดดังกล่าวกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญานับดังกล่าว และได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ขึ้นในความผิดดังกล่าว ตามมาตรา 7 แห่ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ขึ้น มีข้อนำสังเกตว่า ความผิดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติดื้อต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เพราะแนวความคิดในการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดดังกล่าวตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 สอดคล้องกับแนวคิดการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

2.13 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม แต่เนื่องจากปัจจุบันสังคมได้พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง รูปแบบอาชญากรรมเกิดขึ้นได้หลากหลาย มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเอาลักษณะของการประกอบธุรกิจหรือเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานกับการกระทำ ความผิด จนยากในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย และบางครั้งมีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายเกี่ยวพันกันหลายประการ อันเข้าลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมลักษณะนี้ถูกเรียกว่าเป็นอาชญากรรมคอเชิ้ตขาว อาชญากรรมทางธุรกิจ และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.13.1 ความหมายและลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจถูกเรียกในชื่อที่แตกต่างกันจากนักวิชาการหลายท่าน อาทิ อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White-Collar-Crime) อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial Crime) อาชญากรรมที่เกิดจากหน่วยงานธุรกิจเอกชน (Corporate Crime) องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime) และอาชญากรรมอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ (Occupation Crime) ซึ่งทั้งหมดล้วนมีความหมายทำนองเดียวกัน คือการกระทำความผิดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การเรียกว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) จึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ และครอบคลุมถึงการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจทั้งหมด⁵⁷

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจถูกนำเสนอขึ้น โดย Edwin H. Sutherland ซึ่งเป็นบุคคลแรก ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ White-Collar-Crime หรืออาชญากรรมคอเชิ้ตขาว โดยได้เสนอรายงานวิจัย

⁵⁷ วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2557), น. 47-55.

เมื่อปี ค.ศ. 1949 เพื่อเรียกร้องให้คนหันมาสนใจการกระทำคามผิดของบุคคลในวงสังคมชั้นสูง โดยเปลี่ยนความเชื่อที่ว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นในชนชั้นล่างของสังคมเท่านั้น และได้ให้นิยามว่าเป็นความผิดที่กระทำลงโดยบุคคลที่มีผู้รับหน้าถือตา มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (person in upper socio-economic class) ได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานของเขาเหล่านั้นเป็นช่องทางในการกระทำคามผิด และความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงธุรกิจตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ

2.13.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการประทุษร้ายต่อสังคมที่มีลักษณะซึมลึก อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ และกับทุกคน คือมองโดยทั่วไปแล้วไม่เห็นหรือปรากฏตัวผู้เสียหายเด่นชัด บางคนไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่าตนตกเป็นผู้เสียหายแล้ว ทั้งๆ ที่ถูกหลอกลวงจนเสียเงิน เสียทองไปแล้ว⁵⁸

ลักษณะของการกระทำคามผิดทางเศรษฐกิจมิใช่เป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือระเบียบของทางราชการ หรือเป็นการละเมิดในทางแพ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นความผิดในทางอาญาซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมอย่างชัดเจน ผู้กระทำคามผิดมีแรงจูงใจทางด้านผลประโยชน์และด้านการเงิน หวังผลประโยชน์อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด บางครั้งผู้กระทำคามผิดเป็นผู้มีฐานะ ชื่อเสียง และได้รับความไว้วางใจจากสังคม ความผิดทางเศรษฐกิจจะทำลายความมั่นคงทางการเงินของบุคคลสาธารณชนและวิสาหกิจของเอกชน ความผิดซึ่งเกิดอย่างแพร่หลายซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสังคมได้ และยังเกี่ยวพันกับการฟอกเงินอันจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปอีก

ลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้⁵⁹

ประการที่ 1 เป็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว

ประการที่ 2 มีวิธีปกปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน เพื่อไม่ให้มีหลักฐานผูกมัดตน ทั้งนี้ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความซับซ้อนและมีการกระทำทุกอย่างค่อยเป็นค่อยไปใช้เวลานานพอสมควร จึงจะรู้ถึงความเสียหายทำให้การค้นหาลักษณะเป็นไปด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถปกปิดทำลาย ซ่อนเร้นหลักฐานได้เป็นอย่างดีด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดทางเศรษฐกิจ

⁵⁸ เพ็งฮ้าง.

⁵⁹ เพ็งฮ้าง.

ก่อให้เกิดอิทธิพลมีคในการปิดปากพยาน ดิดสินบนเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนได้ จึงยากที่จะทำลายได้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง

ประการที่ 3 เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำที่มีลักษณะที่ซ่อนเร้น แอบแฝง สังเกตเห็นหรือพบความผิดได้ยาก บางครั้งผู้ถูกกระทำไม่รู้สึกตัวว่าตัวเองกำลังถูกกระทำหรือตกเป็นเหยื่อ ซึ่งกว่าจะรู้ตัวก็ต่อเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว ประกอบกับไม่มีภาพพจน์ที่เขย่าขวัญประชาชน ไม่มีลักษณะสร้างความหวาดกลัวคุกคาม หรือข่มขู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ถูกกระทำโดยตรง ทำให้ผู้เสียหายไม่รู้สึกตัวว่าตนได้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมแล้ว แต่กลับคิดว่าเป็นการเสียเปรียบในเรื่องของธุรกิจการค้าปกติเท่านั้น ทักษะคดี ค่านิยมของผู้ถูกกระทำจึงมีความรู้สึกต่อต้านไม่รุนแรง เทียบเท่าอาชญากรรมธรรมดาและไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้พบเห็น

ประการที่ 4 มีความรู้ความชำนาญ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การจัดการหรือการจัดฉาก มีการใช้เครื่องมือเข้าช่วย เช่น ประกอบกับมีการเตรียมวางแผนอย่างดี การกระทำผิดจะมีการศึกษาหาข้อมูลวางแผนและจัดการเรื่องอื่นไว้พร้อมสรรพ

ประการที่ 5 มักกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพหรือบารมีในสังคม เพราะผู้ทรงอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง มีอำนาจกฎหมายอยู่ในมือ ในข้อนี้คนธรรมดาไม่กล้าจะทำ มีข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่ง ก็คือ ในวงการเมืองเองก็มีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจปะปนอยู่ไม่น้อยเช่นกัน บุคคลเหล่านี้มักดำรงอยู่ 2 ฐานะ คือ ฐานะที่ได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และมีฐานะของโจรสลัด

ประการที่ 6 การทำความผิดทางเศรษฐกิจ ยากที่จะดำเนินการได้ด้วยคนเพียงคนเดียว มักจะดำเนินการโดยหลายคนหลายกลุ่ม รวมทั้งมีประชาชนเข้าร่วมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวจนเชื่อมโยงเป็นขบวนการในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะรวบรวมกันเป็นองค์กรอาชญากรรมและขยายตัวออกเป็นอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป

ประการที่ 7 มีลักษณะเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา จำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีเป็นจำนวนมาก และนอกจากมีลักษณะของการทำร้ายมหาชนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า รัฐก็นับว่าเป็นผู้เสียหายด้วยเช่นกัน เพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ ทำลายการลงทุนขีดขวางการพัฒนาเติบโตทางสังคมและในแง่ของความมั่นคง ซึ่งบางลักษณะมีผลส่งไปถึงการทำลายศีลธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมชาติด้วย

จากการศึกษาลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจผู้เขียนจึงขอสรุปลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่า เป็นการประกอบอาชญากรรมของบุคคลที่มีฐานะมีตำแหน่งทางสังคม มีความรู้ความชำนาญและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีลักษณะการทำความผิดที่ซับซ้อน

ยากที่จะสืบสวนสอบสวนและจับกุมได้และยังเกี่ยวพันกับการฟอกเงินอันจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปอีก อีกทั้งยังเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์อาชญากรรมหรือเครื่องข่ายข้ามชาติ มักจะดำเนินการโดยคนหลายคนหลายกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นขบวนการ เป็นความผิดที่ได้รับผลตอบแทนสูงอันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถปกปิดทำลาย ซ่อนเร้นพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดีด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดอิทธิพลมีคในการปกปิดพยาน ดัดสินบนเจ้าพนักงาน รวมทั้งจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนยากที่จะทำลายได้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง และเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมูลค่าความเสียหายมากมายมหาศาล และผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งระบบต้องสั่นคลอน เช่น คดีแชร์แม่หม้อย คดีบีบีซี คดีปั่นหุ้น เป็นต้น และยังส่งผลต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางการเงินหรือการลงทุนของประเทศด้วย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีการกระทำที่ซับซ้อนยากที่จะสืบหาไปถึงต้นตอของการกระทำความผิดจึงต้องใช้เวลาในการแสวงหาพยานหลักฐาน อีกทั้งผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งมีฐานะทางสังคมจึงเดินทางหลบหนีออกไปต่างประเทศได้โดยง่ายการกำหนดอายุความในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้กับผู้ที่กระทำความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักจะไม่เพียงพอ ทำให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวสามารถหลบหนีไปจากการกระบวนกรยุติธรรมได้จนครบกำหนดอายุความ การที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่ก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาลงโทษได้ภายในกำหนดอายุความถือเป็นปัญหาอย่างหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงก่อกำเนิดอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ซึ่งไทยเป็นภาคีสมาชิกด้วย ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 เพื่อรวมตัวแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อนำมาใช้ปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง เช่น การกำหนดอายุความในคดีทุจริตคอร์รัปชันให้มีอายุความมากขึ้น หรือกำหนดให้อายุความหยุดอยู่กรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี ซึ่งประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์การหยุดนับอายุความในคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดทุจริตคอร์รัปชันหลบหนี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 7 ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 1 อีกทั้งในคดีทุจริตคอร์รัปชัน ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

2.14 แนวความคิดการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.14.1 ความรู้ทั่วไปของการฟอกเงิน

คำว่า “การฟอกเงิน” (Money Laundering) เป็นถ้อยคำซึ่งเป็นที่รู้จักกันมากกว่าหกสิบปี ในเหล่าองค์กรอาชญากรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกล่าวกันว่าผู้ที่คิดค้นแนวคิดของการฟอกเงินดังกล่าวนี้ ได้แก่ นายเมเยอร์แลนสกี (Meyer Lansky) อันมีหลักการเกี่ยวกับการนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือที่มักเรียกกันโดยทั่วไปว่า “เงินสกปรก” (Dirty Money) มาผ่านกระบวนการทางพาณิชย์กรรมหรือธุรกรรม เพื่อให้กลายมาเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือที่เรียกกันว่า “เงินสะอาด” (Clean Money) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการขจัดร่องรอยของผลประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการกระทำอันผิดกฎหมายโดยผ่านขั้นตอนของการโอนและธุรกิจต่าง ๆ เพื่อให้จำนวนผลประโยชน์เดียวกันดังกล่าวกลายเป็นรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมายในที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่า “การฟอกเงิน” เป็นเล่ห์เหลี่ยมการสร้างและปกปิดผลประโยชน์อันมหาศาล ซึ่งมีที่มาจากการประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การค้ายาเสพติด การฉ้อโกง การค้าสินค้าเถื่อน การลักพาตัว การค้าอาวุธเถื่อน การก่อการร้าย และการหลีกเลียงภาษี เป็นต้น

2.14.2 ความผิดมูลฐานกับการฟอกเงิน

ดร.สุรพล ไตรเวทย์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความผิดมูลฐาน” หมายถึง ความผิดที่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งผิดกฎหมายและรายได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวอาจจะถูกนำไปทำการฟอกเงินต่อไปโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ปิดบังซ่อนเร้นเปลี่ยนแปลงหรือลักษณะของทรัพย์สินเพื่อปิดบังความผิดและแหล่งที่มาของทรัพย์สิน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดและแหล่งที่มาของทรัพย์สินพ้นจากการถูกดำเนินการตามกฎหมาย⁶⁰

2.14.2.1 หลักเกณฑ์การกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสภาผู้แทนราษฎร อาศัยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้เพื่อกำหนดว่าความผิดในเรื่องใดที่ควรกำหนดให้เป็น “ความผิดมูลฐาน” ตามร่างกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁶¹

- (1) ความผิดนั้นมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ
- (2) ความผิดที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง
- (3) ความผิดที่เป็นการกระทำสลับซับซ้อนยากแก่การปราบปราม

⁶⁰ สหัช สิงหวิริยะ, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พร้อมด้วยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯ, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2547), น. 69.

⁶¹ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, ถามตอบเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2542), น. 68.

(4) ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ

2.14.2.1.1 ความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม

อาชญากรรมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม และเป็นปัญหาที่ยังทวีความรุนแรง และก่อให้เกิดความเสียหายกับสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับในประเทศไทยอาชญากรรมมีปริมาณคดีอาชญากรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก และทวีความรุนแรงขึ้นแม้จะมีกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงก็ตาม ประกอบกับผลตอบแทนที่มีมูลค่าสูงและเมื่อถูกปราบปรามอาชญากรรมอย่างหนัก ผู้กระทำความผิดจะมีการวางแผนสลับซับซ้อนมากขึ้น จากกระทำด้วยตนเองเป็นกระบวนการในการกระทำความผิดอาชญากรรมในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และพัฒนาเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ อันเป็นความร่วมมือของผู้กระทำความผิดในการก่ออาชญากรรม และมีการกระทำในหลายประเทศ มีการวางแผนที่ดี ทำให้ยากที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

การประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นการรวมตัวของกลุ่มอาชญากรและร่วมกันกระทำความผิดในหลายรูปแบบ พัฒนามาจนถึงการแบ่งหน้าที่หรือกระจายสาขาของกลุ่มอาชญากร จนในปัจจุบันเรามีคำจำกัดความว่า องค์กรอาชญากรรม “Organized Crime” กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบการกระทำความผิดอาชญากรรมแบบใหม่ที่นานาประเทศให้ความสนใจหามาตรการป้องกันและปราบปราม จึงมีหน่วยงานระหว่างประเทศได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความขององค์กรอาชญากรรมไว้ดังนี้

หน่วยงาน International Association of Chiefs of Police (IACP) Organized Crime Committee ได้ให้คำนิยามขององค์กรอาชญากรรม ว่าเป็นการดำเนินการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะ 4 ประการ คือ⁶²

(1) รูปแบบการดำเนินการจะมีแบบแผน กฎเกณฑ์ เพื่อป้องกันผู้เป็นหัวหน้าจากการมีสิทธิเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิดในทางอาญา และจะเป็นการรับรองของการดำรงอยู่ขององค์กรในกรณีที่มีการจับกุมหรือถอดถอนหัวหน้าองค์กรอาชญากรรม หรือ หัวหน้าองค์กรอาชญากรรมตาย

(2) ผลกำไรที่ต่อเนื่อง คือแหล่งที่มาของรายได้ขององค์กรอาชญากรรมจะมาจากการจัดเสนอและการบริหารสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด การพนัน การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา การค้าประเวณี หรือกิจกรรมอื่น ๆ อันทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เสื่อมลง ความผิดเหล่านี้เรียกว่า “ความผิดที่ปราศจากผู้เสียหาย” (Victimless Crime) ซึ่งมักให้ผลกำไรสูง และมีความเสี่ยงน้อย

(3) การผูกขาดในการจัดเสนอและการจัดจำหน่ายสินค้าแก่ตลาดหรือการให้บริการ

⁶² อัครพันธ์ สัปพันธ์, กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2542), น. 12.

(4) ความคุ้มกันความเสียหาย และการละเลยต่อหน้าที่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของความคุ้มกันที่จะมีต่อองค์กรอาชญากรรม จึงต้องมีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่หรือการข่มขู่ผู้เป็นเหยื่อหรือพยานบุคคล

องค์กรอาชญากรรมเป็นกลุ่มซึ่งประสานงานกันและควบคุมกัน โดยกฎเกณฑ์ในกลุ่มของตน เป็นที่รวมของอาชญากรรมซึ่งทำงานภายใต้โครงสร้างที่สลับซับซ้อน กฎหมายที่ใช้บังคับเข้มงวดและวิธีการบังคับที่เป็นความลับ กิจกรรมองค์กรจะไม่ใช้ความรุนแรงจับปล้นโดย ไม่คาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับ แต่จะเป็นผลมาจากการสมคบกัน โดยยากแก่การสืบสวน ต่อเนื่องกันไปเป็นเวลาหลายปี มีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมกิจการที่ทำกำไรมหาศาล

กิจกรรมสำคัญขององค์กรอาชญากรรมคือกิจกรรมที่สนองความต้องการในสินค้าและบริการที่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย รวมถึงการการประกอบการในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย อันจะเห็นได้จากการค้ายาเสพติด การค้า อาวุธสงคราม การค้ามนุษย์การค้าทรัพย์สินธรรมชาติ ความผิดลักษณะนี้ มักจะมีผู้กระทำความผิดในลักษณะเป็นกระบวนการ มีการวางแผนเป็นอย่างดี ตัวการใหญ่หรือผู้บริหารองค์กร ซึ่งอยู่เบื้องหลังจะหลุดรอดจากการถูกดำเนินคดีเนื่องจากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอเชื่อมโยงไปถึง บุคคลที่ถูกจับมักเป็นบุคคลระดับล่าง

2.14.2.1.2 ความผิดที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง

ปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมมักมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จำนวนมากมหาศาลจากการกระทำความผิดและผลประโยชน์จำนวนมากเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรอาชญากรรมมีความแข็งแกร่งและคงอยู่ต่อไปได้ รายได้จำนวนมากเหล่านี้นอกจากจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศแต่อย่างใดแล้วในทางตรงกันข้ามกลับเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจาก⁶³

(1) เงินได้จากธุรกิจอาชญากรรมที่มีมูลค่ามหาศาลถูกนำไปสู่การสร้างอิทธิพลให้แก่ผู้กระทำความผิด มีการติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้กระทั่งการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองเข้าไปขวางกั้นการดำเนินการทางกฎหมายให้กับตนเองและพวกพ้อง ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถพบเห็นได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

(2) เงินได้จากธุรกิจอาชญากรรมที่มีมูลค่ามหาศาลนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคงอยู่ขององค์กรอาชญากรรมเพราะการรวมตัวกันขององค์กรอาชญากรรมนั้นต้องมีผลประโยชน์ในด้านทรัพย์สินเป็นพื้นฐาน ดังนั้นเงินได้จำนวนมากจึงถูกนำมาใช้เพื่อการดำเนินงานในองค์กรอาชญากรรมนั่นเอง

⁶³ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “ประเทศไทยกับความจำเป็นต้องมีกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน,” วารสาร ป.ป.ส. น.45 (2539).

(3) เงินได้จากธุรกิจอาชญากรรมที่มีมูลค่ามหาศาลส่วนหนึ่งจะถูกนำไปใช้ลงทุนในวงการธุรกิจประเภทต่าง ๆ ซึ่งผลสุดท้ายเงินได้จากกิจการเหล่านี้ก็จะถูกนำกลับไปใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมขึ้นใหม่อีก จึงทำให้เกิดเป็นวงจรการประกอบอาชญากรรมที่ขาดต่อการจับกุมและปราบปราม

2.14.2.1.3 ความคิดที่เป็นการกระทำที่สลับซับซ้อนยากแก่การปราบปราม

ปัจจุบันเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีมีการพัฒนาที่สูงขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบเทคนิค วิธีการ และความร้ายแรงของการประกอบอาชญากรรมอาชญากรรมธรรมดาได้มีการพัฒนาไปสู่การประกอบอาชญากรรมในรูปขององค์กรอาชญากรรม มีความสลับซับซ้อนในขบวนการ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ใช้เทคนิคขั้นสูงซึ่งมีประสิทธิภาพในการกระทำความผิด มีวิธีการทำลายพยานหลักฐานที่แบบเนียนเพื่อให้เหลือหลักฐานมัดตัวน้อยที่สุด และมุ่งผลตอบแทนมูลค่ามหาศาลและผลตอบแทนดังกล่าวก็ย้อนกลับมาเป็นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ ต่อไป จึงทำให้ยากต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

นอกจากเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วนั้นยังอาจเกิดจากการไม่มีกฎหมายมาบังคับใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือมีกฎหมายเฉพาะสำหรับความผิดนั้นแล้ว แต่กฎหมายดังกล่าวอาจล้าสมัยไม่สามารถนำมาปรับใช้กับลักษณะของการกระทำความผิดในปัจจุบันได้ หรือสามารถบังคับใช้ได้แต่ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวหรือหลบหนีเนื่องจากบทลงโทษอาจไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิด ดังนั้น ในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงมุ่งกำหนดความผิดที่เป็นการกระทำที่สลับซับซ้อนยากแก่การปราบปรามเป็นลักษณะหนึ่งของการกระทำผิดอาญาที่กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเอามาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะดังกล่าว

2.14.2.1.4 ความคิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมนอกจากจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย ซึ่งได้แก่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นมักจะแฝงเร้นการกระทำความผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีวิธีการปกปิดความผิดและพยายามทำลายพยานหลักฐานเพื่อไม่ให้มีหลักฐานผูกมัดตน มีวิธีการกระทำความผิดที่ซับซ้อนและค่อยเป็นค่อยไป ใช้เวลานานพอสมควรจึงจะรู้ถึงความเสียหาย ทำให้การค้นหายพยานหลักฐาน

เป็นไปด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการกระทำความผิด มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาข้อมูลและมีการวางแผนมาเป็นอย่างดี อาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นมักมีพฤติกรรมในการกระทำความผิดที่ไม่รุนแรง ไม่ใช้กำลังทำร้ายไม่ใช้อาวุธ แต่เป็นการกระทำละเมิดต่อความไว้วางใจ โดยการฉ้อโกง หลอกลวงต้มตุ๋น การปลอมแปลง ปกปิด ซ่อนเร้น ใช้อุบาย โดยมักจะร่วมกันกระทำความผิดหลายคนด้วยวิธีการที่ได้ศึกษาและวางแผนกันมาก่อนแล้ว และจุดมุ่งหมายของการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นก็มุ่งต่อผลประโยชน์จำนวนมากมหาศาลคือเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา จำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีจำนวนมาก หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหลายคดีย่อมทำให้จำนวนความเสียหายเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก ภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศถูกมองในแง่ลบซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบธุรกิจชาวต่างชาติในการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจนั้นเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีมาตรการที่มุ่งจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงทำให้สามารถตัดวงจรทางเศรษฐกิจของอาชญากรรมได้อย่างเด็ดขาดและทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีทุนที่จะนำมากระทำความผิดต่อไปได้ ซึ่งถือเป็นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.14.2.2 ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ความผิดมูลฐานมีที่มาจากหลักการที่ว่า แม้การฟอกเงินจะเป็นสิ่งร้ายและสมควรมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำการฟอกเงินก็ตาม แต่เนื่องจากการดำเนินเพื่อหาตัวอาชญากรผู้ฟอกเงินและการสืบค้นตรวจสอบเพื่อยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินของผู้ฟอกเงินนั้น รัฐจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากเอกชน โดยเฉพาะธนาคารและสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงิน หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จลงอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยปราศจากการกำหนดให้เอกชนมีภาระหน้าที่ในการรายงานข้อมูลทางการเงินที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการของรัฐ ทั้งนี้ เหตุสำคัญประการหนึ่งคือ อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินโดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมและเอกสารทางการเงินที่ยุ่ยากซับซ้อนนั่นเอง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในการตรากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินรัฐจะต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักผลได้ผลเสียให้สมดุลกันระหว่างประโยชน์ของรัฐในการคุ้มครอง

ป้องกันสังคมโดยรวมด้านหนึ่ง ในที่นี้หมายถึง การป้องกันสังคมจากภัยคุกคามของอาชญากรรม การฟอกเงิน อีกด้านหนึ่งคือ ภาระหน้าที่ที่รัฐจะผลักให้แก่เอกชนที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ เพื่อให้สมประโยชน์ของรัฐที่กล่าวแล้วนั่นเอง จุดสมดุลที่สมบูรณ์แบบคือ จุดที่รัฐสามารถคุ้มครองป้องกัน ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ได้มากที่สุด ในขณะที่ผลักภาระรับผิดชอบแก่เอกชน หรือ ให้กระทบกระเทือนประชาชนทั่วไปน้อยที่สุด⁶⁴

การพิจารณาบัญญัติกฎหมายเพื่อหาทางลงโทษอาชญากรรมการฟอกเงินจึงไม่อาจ กำหนดให้การฟอกเงินทุกกรณี ทุกประเภทเป็นความผิดทางอาญาได้ เนื่องจากจะก่อให้เกิด ผลกระทบเป็นภาระแก่ประชาชนทั่วไปเกินความจำเป็น แต่สมควรพิจารณาเลือกกำหนดให้การ ฟอกเงินในกรณีที่ทำต่อเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากอาชญากรรมที่เกี่ยวกับบางชนิดเท่านั้นซึ่ง หมายถึงอาชญากรรมที่ร้ายแรงทั้งหลาย เช่น อาชญากรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งนานาประเทศ ยอมรับว่าเป็นภัยบ่อนทำลายอย่างใหญ่หลวง ส่วนอาชญากรรมอื่น ๆ ที่สมควรกำหนดเป็นความผิด มูลฐานในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน มีข้อพิจารณาว่าน่าจะเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะ ก่อให้เกิดรายได้มหาศาลอันจะทำให้อาชญากรสามารถนำไปกระทำความผิดต่อไป นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ประการอื่นที่อาจจะใช้พิจารณา ได้แก่ ความผิดที่มีลักษณะกระทำโดยองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติหรือเป็นกรณีที่ยากที่จะนำกฎหมายทั่วไปมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิด และ ความผิดที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศไม่ว่าทางเศรษฐกิจหรือสังคม⁶⁵

ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การ กระทำความผิดซื้อหาฐานฟอกเงินนั้น เงินหรือทรัพย์สินที่นำมาฟอกนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกิด จากกระทำความผิดในความผิดมูลฐานจึงจะมีความผิดซื้อหาฟอกเงินซึ่งมีโทษตามมาตรา 60 คือ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10ปี หรือปรับตั้งแต่ 2 หมื่นบาท ถึง 2 แสนบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ ถ้าผู้กระทำผิดฐานฟอกเงินเป็นนิติบุคคลก็มีโทษตามมาตรา 61 คือ ปรับตั้งแต่ 2 แสนบาทถึง 1 ล้านบาท และผู้ที่มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นก็มิโทษตามที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใน ความผิดมูลฐาน ผู้นั้นก็ไม่มี ความผิดฐานฟอกเงิน ความผิดมูลฐานจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญข้อ หนึ่ง⁶⁶

⁶⁴ วีระพงษ์ บุญโญภาส, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2547), น. 59.

⁶⁵ นิกร เกียรติกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2543), น. 96-97.

⁶⁶ วิชัย ตันตกุลานนท์, คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2543), น. 13.

ดังนั้น ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงได้บัญญัติจำกัดของคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ไว้โดยเฉพาะว่าหมายถึงความผิดเกี่ยวกับกฎหมายเรื่องใดบ้าง เพราะผู้ที่กระทำความผิดข้อหาฐานฟอกเงินตามมาตรา 5 (1) นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งนำมาฟอกนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานเท่านั้น ถ้าได้มาจากการกระทำความผิดในความผิดอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่ความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ก็ไม่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน

ประเทศไทยมีการกำหนดความผิดมูลฐานไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ซึ่งแต่เดิมมี 9 ฐานความผิด ดังนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556 ได้เพิ่มความผิดมูลฐานในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีก 12 มูลฐานความผิดซึ่งต่อจากความผิดเดิม คือ

(10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด

(11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่าย ซื้อ รับจํานำ หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด อันมีลักษณะเป็นการค้า

(12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(13) ความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอมหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้า หรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทางตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระหรือเพื่อการค้า

(15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ยึดถือหรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติหรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีขอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า

(16) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน

(17) ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

(18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระ

(19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด

(20) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นกรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(21) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของอาวุธที่ใช้หรืออาจนำไปใช้ในการรบหรือการสงครามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์

ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้รวมถึงการกระทำความผิดอาญาอากรอาญาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดความผิดมูลฐานไว้ในกฎหมายอื่นอีก 4 มูลฐาน ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53(1) หรือ (2) ยังได้กำหนดให้ความผิดต่อไปนี้ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ คือ

ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดด้วยวิธีการ

(1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์หรือสถาบันอื่นใด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 14 ได้บัญญัติให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดย ความผิดฐานค้ำมนุษย์ หมายถึงการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้”

(1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้

ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556 มาตรา 16 ก็ได้กำหนดความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ คือ

“ผู้ใดจัดหา รวบรวม หรือดำเนินการทางการเงินหรือทรัพย์สินหรือดำเนินการด้วยประการใด ๆ โดยรู้อยู่แล้วว่าผู้ได้รับประโยชน์ทางการเงินหรือทรัพย์สินหรือจากการดำเนินการนั้น เป็นบุคคลที่ถูกกำหนดหรือโดยเจตนาให้เงินหรือทรัพย์สินหรือการดำเนินการนั้นถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลที่ถูกกำหนดหรือของบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือสมคบกันในการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำความผิดนั้น

ผู้ใดพยายามกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่ได้กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามต้องระวางโทษปรับ ตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงสองล้านบาท

ในกรณีที่การกระทำความผิดของนิติบุคคลตามวรรคสี่เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลใดหรือไม่สั่งการหรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บุคคลดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้ความผิดตามมาตรานี้ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”

และตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 22 ได้กำหนดให้ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินด้วย ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 5 ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) เป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) สมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(3) มีส่วนร่วมกระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือ การดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรมหรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

(4) จัดการ ส่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนาจความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรมหรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

มาตรา 22 ให้การกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”

ดังนั้นในปัจจุบันประเทศไทยจึงมีความผิดมูลฐานทั้งสิ้น 25 ประเภท ได้แก่ (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (2) ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงค้าเด็ก (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน (4) ความผิดเกี่ยวกับการชักยอก ฉ้อโกง ซึ่งกระทำลงโดยผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจ สั่งการของสถาบันการเงิน (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม (6) ความผิดเกี่ยวกับกรรโชก ริดเอาทรัพย์โดยอ้างอำนาจอั้งยี่ ซ่องโจร (7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษีศุลกากร (8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย (9) ความผิดเกี่ยวกับการพนัน (10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของอั้งยี่หรือมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม (11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจร (12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตัว (13) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้า (14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทาง (15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม (16) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเกิดอันตรายสาหัส (17) ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น (18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือชักยอก (19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัด (20) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ (21) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของอาวุธที่ใช้ในการรบหรือสงคราม (22) ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง (23) ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ (24)

ความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและ (25) ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

ความผิดมูลฐาน 25 ประเภทดังกล่าว เป็นความผิดที่รัฐถือว่าร้ายแรงและเป็นภัยอย่างยิ่งต่อสังคม ซึ่งโดยแท้จริงแล้วผู้กระทำความผิดตามบทกฎหมายดังกล่าวแต่ละมาตราก็จะมีความผิดในตัวเองอยู่แล้ว แต่เนื่องจากการสอบสวนจับกุมการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานดังกล่าวค่อนข้างยาก และกฎหมายที่มีอยู่ปราบปรามการกระทำความผิดมูลฐานไม่ได้เท่าที่ควร จึงบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานทั้ง 25 ประเภทดังกล่าวนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นไปฟอกเพื่อให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่สะอาดแล้วนำกลับมาประกอบอาชญากรรมอีก เพราะฉะนั้นหากผู้กระทำความผิดมูลฐานทั้ง 25 ประเภท ได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิดแล้วเก็บไว้มิได้นำไปฟอกตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ก็จะไม่มีความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัตินี้ แต่จะผิดกฎหมายตามความผิดมูลฐานเท่านั้น หากแต่ถ้าผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นนำเอาเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมูลฐานไปดำเนินการฟอกเงินตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ก็จะมีผิดฐานฟอกเงิน

หลักเกณฑ์การกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า สอดคล้องกับแนวคิดอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการทุจริต ค.ศ. 2003 ซึ่งในอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีในคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน เพราะความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่มอันมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ยากต่อการหาหลักฐาน และสอดคล้องกับแนวคิดการหยุดนับอายุความล่วงเลยการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสอง เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้วยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย เมื่อทั้งความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการและค้ามนุษย์ได้ถูกกำหนดไว้ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรที่กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานอื่นๆ ตามกฎหมายฟอกเงินทุกฐานความผิดเช่นเดียวกัน เพื่อ

เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษแต่จะมีผลกระทบต่อพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่นั้น ผู้เขียนจะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

2.15 กฎแห่งการลืม กับการนำอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งเป็นความผิดที่สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงและมีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หากจะมีการกำหนดให้หยุดนับอายุความในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนี กฎแห่งการลืมไม่อาจนำมาใช้กับความผิดเหล่านี้ ดังเหตุผลที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

1. ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางการติดต่อสื่อสารทำให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนขวัญในความทรงจำของประชาชนจำนวนมากที่รับรู้ข่าวสารดังกล่าว ประชาชนดังกล่าวคอยติดตามข่าวการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและลงโทษตามกฎหมาย หากว่าไม่มีการดำเนินคดี และลงโทษในความผิดดังกล่าว จะทำให้ประชาชนเกิดความไม่พึงพอใจ ตกอยู่ในภาวะหวาดกลัวอันตรายจากการกระทำความผิด และการไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ดังกล่าวทำให้กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนไม่เกรงกลัวกฎหมาย ดังนั้น ข้อกล่าวอ้างที่ว่า “เมื่อเวลาล่วงเลยไปจนไม่มีใครสนใจจำเหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้นแล้วย่อมไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด ที่จะรื้อฟื้นฟ้องคดีพิพากษาลงโทษกันอีก เป็นการก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่ประชาชนโดยใช่เหตุ” จึงไม่สามารถใช้ได้กับสภาพสังคมในปัจจุบัน และความผิดร้ายแรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคม

2. เกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าความทรงจำของพยานบุคคลและหลักฐานต่างๆ เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ความผิดพลาดในการนำพยานหลักฐานต่างๆ นั้น มาสืบย้อนมามีโอกาสมาก เกี่ยวกับกรณีดังกล่าวนี้ พบว่าปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ทำให้รูปแบบการได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการกระทำความผิดเปลี่ยนแปลงไป จากภาพของการกระทำความผิดที่ถูกบันทึกไว้ในความทรงจำของมนุษย์ที่อาจมีการลืมเลือนไปตามกาลเวลา ได้เปลี่ยนเป็นภาพที่ได้จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (Closed circuit television) ที่สามารถบันทึกความเคลื่อนไหวของภาพที่มีการกระทำความผิด และอาจดึงภาพเพื่อดูรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเมื่อนำหน้าตาของผู้กระทำความผิด อาวุธที่ใช้ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในที่เกิดเหตุอันทำให้สามารถได้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่น่าเชื่อถือโดยไม่ต้องพึ่งพิงอยู่กับความทรงจำของมนุษย์เป็น

สำคัญ อย่างที่เคยเป็น ทั้งการที่เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากขึ้นจึงทำให้มีพยานหลักฐานการกระทำความคิดในรูปแบบดิจิทัล เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ที่สามารถเก็บรักษาพยานหลักฐานการกระทำความคิดได้สมบูรณ์กว่าวิธีการแบบเดิมที่นิยมใช้ในอดีต เช่น กระดาษ ซึ่งง่ายต่อการสูญหายหรือสูญสลายไปตามกาลเวลา นอกจากนี้ปัจจุบันยังสามารถการตรวจหา DNA ในตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้เกิดโอกาสในดำเนินคดีกับผู้กระทำความคิดได้มากขึ้น ซึ่งพยานหลักฐานเหล่านี้สามารถเก็บได้นาน นอกจากนี้กฎหมายยังมีกระบวนการใหม่ๆ สามารถได้พยานหลักฐานที่มีน้ำหนัก เพื่อฟังลงโทษจำเลยได้ เช่น ในการพิจารณาคดีหลังจำเลยที่หลบหนีกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น พยานหลักฐานเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อการกระทำความคิดผ่านไปไม่นาน จึงสามารถจดจำเหตุการณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดีจึงจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาความทรงจำของพยานบุคคลได้ ดังนั้น ข้อกล่าวอ้างที่ว่า “ยิ่งเวลาล่วงเลยไปนานเท่าใด ความทรงจำเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ก็จะยิ่งลดน้อยลง หรือไม่อาจนำพยานมานำสืบได้ เนื่องจากพยานหลักฐานสูญสลายไปตามกาลเวลา จึงกำหนดให้คดีอาญามีอายุความ” จึงไม่สมเหตุสมผลอีกต่อไป

2.15.1 ตัวอย่างเทคโนโลยีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญในปัจจุบัน

การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือนิติวิทยาศาสตร์นั้นมีหลากหลายสาขา ซึ่งปัจจุบันวงการวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เหล่านี้ได้ผลการตรวจพิสูจน์ที่มีความแม่นยำและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาให้ได้มากที่สุด ดังมีตัวอย่างของเทคโนโลยีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญในปัจจุบันดังต่อไปนี้

2.15.1.1 เทคโนโลยีการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดี เอ็น เอ (DNA Fingerprint)

ในการสืบสวนเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมต่างๆ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานประกอบการยืนยันถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในคดี พยานวัตถุ ทางด้านชีววิทยา เป็นพยานวัตถุที่พบได้บ่อยในคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เช่น คราบโลหิตคราบอสุจิ เส้นผม เส้นขน คราบน้ำลาย และชิ้นส่วนของกระดูก ซึ่งเดิมพยานวัตถุเหล่านี้เป็นที่สนใจของพนักงานสอบสวน แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในคดีอย่างไร เช่น การตรวจคราบเลือดในที่เกิดเหตุ จะมีการตรวจพิสูจน์ทราบเพียงหมู่เลือด (A, B, O blood group) ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเลือดนั้นเป็นของบุคคลใด หรือในคดีข่มขืนเมื่อตรวจพบคราบอสุจิและเส้นขนก็ไม่อาจตรวจยืนยันได้ว่าเป็นของใครหรือไม่

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญขึ้นจึงมีผู้คิดนำหลักการตรวจพิสูจน์ทางด้าน DNA มาใช้ในการตรวจหลักฐานทางด้านชีววิทยา ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีความแน่นอน สามารถใช้ยืนยันตัวบุคคลได้

ความหมายของ DNA, DNA Fingerprint

DNA หรือ Deoxyribonucleic acid เป็นสารพันธุกรรม ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อและแม่ ซึ่งมีความจำเพาะต่อบุคคลนั้นๆ และมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยมีข้อยกเว้นสำหรับฝาแฝดแท้เท่านั้นที่มี DNA เหมือนกัน ข้อมูลทางด้านพันธุกรรมที่อยู่ใน DNA จะถูกนำมาสร้างโปรตีน ซึ่งอาจทำหน้าที่เป็นโปรตีนโครงสร้างหรือเป็นเอนไซม์ในกระบวนการเมตาโบลิซึม (Metabolism) หรือกระบวนการอื่นๆ ที่ควบคุมกิจการต่างๆ ภายในเซลล์ ดังนั้น DNA จึงเป็นตัวกำหนดลักษณะและคุณสมบัติของมนุษย์⁶⁷ อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์มี DNA เป็นรหัสที่เก็บและถ่ายทอดข้อมูลพันธุกรรมไปสู่ลูกหลาน DNA อยู่ภายในเซลล์ทำหน้าที่ควบคุมลักษณะต่างๆ เปรียบเสมือนรหัสที่กำหนดความเป็นมนุษย์ของคนนั้นๆ ซึ่งจะแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น และแตกต่างจากคนอื่นๆ รหัสของ DNA จึงเป็นเสมือนปริศนาที่จะช่วยไขปัญหาให้เราทราบว่าคนๆ นั้นเป็นใคร มาจากไหน⁶⁸

ส่วน DNA Fingerprint หรือลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เป็นการนำเอาคำภาษาอังกฤษ 2 คำมาประกอบกัน ซึ่ง DNA เป็นตัวย่อของคำว่า Deoxyribonucleic acid ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสารพันธุกรรม ดังที่ได้อธิบายแล้วข้างต้น ส่วนคำว่า "Fingerprint" จริงๆ แล้วหมายถึง ลายพิมพ์นิ้วมือทั้งสิบของมนุษย์ ซึ่งลายพิมพ์นิ้วมือทั้งสิบของมนุษย์ ใช้เป็นลักษณะเฉพาะบุคคล (Individualization) ซึ่งใช้ในการพิสูจน์บุคคล (Identification) ทางนิติเวชมาแต่เดิม ซึ่งเมื่อนำมารวมกันเป็น DNA Fingerprint จะมีความหมายว่า ลายพิมพ์ DNA ซึ่งมีลักษณะเฉพาะบุคคลเหมือนลายพิมพ์นิ้วมือ⁶⁹ แต่จะมีความพิเศษกว่าตรงที่ DNA ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อและแม่ จึงสามารถใช้พิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายเลือดได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ลายพิมพ์ DNA เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลที่ไม่ซ้ำแบบใคร และไม่มีวันเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจึงสามารถนำลายพิมพ์ DNA มาใช้เพื่อยืนยันตัวบุคคล ในกรณีสูญหาย ถูกฆาตกรรมและมีการอำพรางคดี เช่น หม่าหั่นศพ เผา หรือฝิ่ง รวมทั้งใช้เป็นพยานหลักฐานทาง

⁶⁷ แหล่งที่มา <http://www.forensic.police.go.th/tech7.html>

⁶⁸ แหล่งที่มา <http://www.bangkokbiznews.com/scitech/2003/0515/index.php?p=18.html>

⁶⁹ พรทิพย์ โรจนสุนันท์, "บันทึกการอภิปรายทางวิชาการ DNA เครื่องจับเท็จและภาพเชิงซ้อน เชื่อถือได้เพียงใด," วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 28, ฉบับที่ 3, น. 403 (กันยายน 2541).

วิทยาศาสตร์ที่ช่วยในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในคดีอาญาบางประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

วิธีการตรวจลายพิมพ์ DNA ถูกค้นพบครั้งแรกโดย ศาสตราจารย์ ดร.อเล็ก เจฟฟรีย์ (Alec Jeffreys) และคณะจากมหาวิทยาลัยไลเชสเตอร์ (Leicester) ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2528 เทคโนโลยีระยะแรกประกอบด้วยกรรมวิธีที่ซับซ้อนยุ่งยาก ใช้เวลาตรวจหลายสัปดาห์ และต้องใช้ตัวอย่างตรวจจากเลือดหรือน้ำอสุจิปริมาณมาก ซึ่งหาได้ยากในที่เกิดเหตุ แต่ปัจจุบันเทคนิคทางพันธุวิศวกรรมได้ก้าวหน้าไปอย่างมาก ส่งผลให้การตรวจลายพิมพ์ DNA ในปัจจุบันมีความสะดวก รวดเร็ว และได้มีการพัฒนาเครื่องตรวจแบบอัตโนมัติ ซึ่งถ้าเป็นการตรวจโดยห้องปฏิบัติการที่มีความเชี่ยวชาญอาจใช้เวลาตรวจเพียง 1-2 วัน ที่สำคัญสามารถตรวจได้จากตัวอย่าง เช่น คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม เส้นขน กระจก และที่นิยมมากในขณะนี้ก็คือ การตรวจจากเซลล์เยื่อข้างแก้ม ซึ่งสามารถเก็บตัวอย่างโดยใช้ก้านสำลีป้ายเอาเซลล์ที่อยู่ข้างแก้มมาตรวจ โดยไม่ต้องเจ็บตัวจากการเจาะเลือดหรือยุ่งยากเหมือนกับการเก็บตัวอย่างอื่น ๆ⁷⁰

ขั้นตอนการทำ DNA Fingerprint⁷¹

กระบวนการทำให้ได้ DNA fingerprint ออกมามีขั้นตอนหลายอย่าง ซึ่งต้องทำโดยระมัดระวังรอบคอบป้องกันความผิดพลาดของผลตรวจ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การเก็บตัวอย่างส่งตรวจ การเก็บรวบรวมวัตถุพยานต่างๆมีกรรมวิธี แตกต่างกันตามชนิดของวัตถุพยาน โดยต้องยึดถือหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1.1 ตัวอย่างที่จะส่งตรวจ DNA ต้องเป็นเซลล์ที่มีนิวเคลียส

1.2 ตัวอย่างที่จะส่งตรวจต้องมี DNA ที่มีคุณภาพ ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้ DNA เสื่อมสลายได้แก่ ระยะเวลาานาน, อุณหภูมิที่สูงเกินไป, ความชื้นสูง, แสงอาทิตย์หรือรังสี, สารเคมี และเชื้อโรค ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ไม่สามารถทำให้ลายพิมพ์ DNA กลายเป็นของบุคคลอื่น ได้เพียงแต่มีผลทำให้ DNA เสื่อมสลายจนไม่สามารถหาลายพิมพ์ได้ วิธีที่จะรักษาสภาพ DNA ให้คงสภาพดีที่สุด คือ การทำให้แห้ง และเย็นจัด ซึ่งถือเป็นสิ่งที่บุคลากรที่มีหน้าที่ตรวจเก็บวัตถุพยานจะต้องยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงาน

1.3 การเก็บตัวอย่างส่งตรวจต้องระมัดระวังการปนเปื้อน ซึ่งการปนเปื้อน อาจเกิดจากการปนเปื้อนจากสิ่งไม่มีชีวิต (Non- biological contamination) โดยส่วนใหญ่เป็นสารเคมี เช่น สี ย้อมผม สีย้อมผ้า สบู่ หรือสารเคมีอื่นๆซึ่งจะมีผลทำให้ไม่สามารถหาลายพิมพ์ DNA ได้ หรือการ

⁷⁰ แหล่งที่มา <http://www.bangkokbiznews.com/scitech/2003/0515/index.php?p=18.html>

⁷¹ พรทิพย์ โรจนสุนันท์, “บันทึกการอภิปรายทางวิชาการ DNA เครื่องจับเท็จและภาพเชิงซ้อน เชื่อถือได้เพียงใด,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 28, ฉบับที่ 3, น. 404-407 (กันยายน 2541).

ปนเปื้อนจากสิ่งมีชีวิตทั้งที่ไม่ใช่มนุษย์ (Nonhuman biological contamination) เช่น เชื้อโรคจากซากสัตว์ หรือพืชมาปนเปื้อน และการปนเปื้อนจาก DNA ของมนุษย์ (Human Source Contamination) ซึ่งเป็นการปนเปื้อนที่อันตรายและต้องระมัดระวังที่สุด เนื่องจากมีความสำคัญในการแปลผลลายพิมพ์ DNA มาก โดยต้องแยกว่าวัตถุส่งตรวจเป็นของคนหลายคน จริงๆ (Mixed Sample) เช่น กรณีที่มีผู้ข่มขืนกระทำชำเราหญิงหลายคน หรือ เป็นการปนเปื้อนจากขบวนการก่อนวิเคราะห์ลายพิมพ์ DNA เช่น จากการเก็บวัตถุส่งตรวจ (Collection) เช่น อาจมีเซลล์เนื้อเยื่อจากมือของผู้เก็บวัตถุพยาน จากการเก็บรักษาวัตถุพยาน (Preservation) จากการนำส่งวัตถุพยาน (Handing) และจากการตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์ (DNA Analysis) ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดต้องทำโดยมนุษย์ทั้งนั้น ในธรรมชาติ DNA ไม่สามารถลอยมาในอากาศ น้ำ หรือดิน โดยอิสระได้ จากสิ่งที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่จะให้ได้มาซึ่งผลการตรวจที่ถูกต้องแม่นยำ ต้องใช้บุคลากรที่มีคุณภาพและใช้ความระมัดระวังทุกขั้นตอน

ในการเก็บตัวอย่างส่งตรวจ โดยทั่วไปมี 2 วิธีหลักๆ คือ

- เก็บโดยตรง เช่น การเจาะหรือดูดเลือดมา การตัดเศษเสื้อผ้าที่มีคราบเลือดหรือคราบอสุจิมา และ
- การเก็บที่ต้องมีการเคลื่อนย้ายวัตถุส่งตรวจ เช่น พบคราบเลือดที่ผนังห้องน้ำหรือพื้นวิธีที่ใช้เก็บอาจเป็นการใช้มีดขูด (Scrape) หรือพรมน้ำลงไปแล้วใช้ผ้าพันแผลหรือสำลีที่ไม่มีสารเคมีใดๆ ซ้ำ เป็นต้น

2. การประเมินวัตถุส่งตรวจ เนื่องจากการตรวจลายพิมพ์ DNA เป็นเทคนิคที่ค่อนข้างยากและใช้ต้นทุนสูง และบางกรณีวัตถุพยานที่จะนำมาตรวจก็มีจำนวนจำกัด ผู้เก็บรวบรวมวัตถุพยานและผู้ตรวจจะต้องระมัดระวังและต้องพยายามทำให้ได้ผลดีที่สุด จึงต้องมีการประเมินวัตถุส่งตรวจ โดยมีหลักการดังนี้ คือ

2.1 ตรวจสอบว่าวัตถุพยานน่าจะเป็นเนื้อเยื่ออะไร เช่น เป็นเลือด น้ำลาย หรือคราบอสุจิ กระดูก หรือเส้นผม เพื่อเลือกวิธีสกัด DNA ให้เหมาะสมกับเนื้อเยื่อนั้นๆ

2.2 ตรวจสอบคุณภาพ (Quality) DNA ของวัตถุพยาน

2.3 ตรวจสอบปริมาณของ DNA หากมีปริมาณน้อยต้องทำวิธีเพิ่มจำนวน DNA ด้วยเทคนิคอื่นๆ

2.4 ตรวจสอบว่า DNA ที่ได้เป็นของมนุษย์หรือไม่

2.5 ตรวจสอบคุณภาพของ DNA เช่น เป็น Single strand หรือเป็น Double strand เพื่อเลือกวิธีตรวจได้ถูกต้อง

3. การสกัด DNA จากเซลล์ กรรมวิธีในการสกัด DNA ก่อนข้างยาก มีเทคนิคที่ต้องใช้บุคลากรระดับนักวิจัย ต้องรู้ว่าสกัด DNA จากนิวเคลียส หรือจากไมโทคอนเดรีย ต้องรู้ว่าเป็นเนื้อเยื่อประเภทใดจะได้ใช้วิธีสกัดส่วนที่ไม่ต้องการออกได้ถูกต้อง เช่น หากเป็นการตรวจจากคราบเลือดจะสกัด DNA ได้ง่ายกว่าการตรวจชิ้นส่วนของกระดูก หรือกล้ามเนื้อ เป็นต้น

4. การตรวจลายพิมพ์ DNA โดยทั่วไปมี 2 วิธี คือ การทำด้วยมือ (Manual) และการทำโดยเครื่องอัตโนมัติ (Automate) แต่หลักการในการตรวจจะเหมือนกัน กล่าวคือ จากความรู้พื้นฐานว่า DNA ในส่วน “Stutter” เราจะนำมาใช้พิสูจน์บุคคล ซึ่ง DNA ส่วนนี้จะมาจากโครโมโซมทุกอัน นักวิจัยได้ทำการวิจัยไว้แล้วและพบว่า “Stutter” ของแต่ละโครโมโซมจะมีบางส่วนของ DNA ที่ซ้ำกันในแต่ละคนน้อยมาก ซึ่งสามารถคัดเลือกตัดเฉพาะท่อนของ DNA เหล่านี้ได้โดยใช้เอนไซม์ที่มีลักษณะตัดเฉพาะจากนั้นแยกท่อน DNA ที่ถูกตัดตามความยาวแล้วเปลี่ยนถ่ายแถบของ DNA ไปอยู่บนแผ่นที่เหมาะสม ติดฉลากท่อน DNA ที่อยู่บนแผ่นโดยสารกัมมันตภาพรังสี หรือสารปลอดกัมมันตภาพรังสี เปลี่ยนถ่ายแถบ DNA ที่ติดฉลากแล้วด้วยเทคนิคเฉพาะ จากนั้นก็ตรวจหาตำแหน่งของแถบ DNA โดยถ้าเป็นการใช้สารกัมมันตภาพรังสี ก็จะผ่านเครื่องเอ็กซเรย์ ผลจะปรากฏออกมาในลักษณะ “Bar Code” แต่หากไม่ใช้สารกัมมันตภาพรังสี ก็จะใช้วิธีย้อมสี แล้วอ่านด้วยเครื่องปรากฏเป็นเส้นกราฟในตำแหน่งต่างๆกัน โดยเครื่องจะอ่านตำแหน่งให้โดยอัตโนมัติ

โดยทั่วไปเทคนิคที่ใช้สารกัมมันตภาพรังสีเป็นเทคนิคที่ทำด้วยมือ จึงมีต้นทุนต่ำกว่าเทคนิคที่ไม่ใช้สารกัมมันตภาพรังสี ซึ่งใช้เครื่องตรวจอัตโนมัติ อย่างไรก็ตามการตรวจโดยใช้สารกัมมันตภาพรังสีดังกล่าวมีข้อจำกัดในด้านปริมาณของการตรวจที่จะสามารถตรวจวัตถุพยานได้ ไม่มากต่อการตรวจหนึ่งครั้ง และมีโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดจากมนุษย์ได้หลายขั้นตอน

การแปรผลลายพิมพ์ DNA⁷²

เมื่อได้ผลตรวจลายพิมพ์ DNA แล้ว ไม่ว่าจะโดยวิธีใช้สารกัมมันตภาพรังสีซึ่งผลจะออกมาในลักษณะแถบบาร์โค้ด หรือวิธีการตรวจด้วยเครื่องซึ่งเครื่องจะรายงานผลตามตำแหน่งที่ตัดเฉพาะแต่ละตำแหน่งโดยเครื่องจะอ่านเลขตำแหน่งให้โดยอัตโนมัติ เมื่อได้ผลตรวจดังกล่าวแล้วจะต้องมีการแปรหรือสรุปผลลายพิมพ์ DNA ซึ่งการสรุปผลเป็นไปได้ 3 ประการ ดังนี้ คือ

1) Exclusion หมายถึง ผลการตรวจยืนยันได้ถึงความขัดแย้งร้อยเปอร์เซ็นต์โดยไม่จำเป็นต้องทำการตรวจเพิ่มเติมเพื่อยืนยันอีก

2) Inclusion หมายถึง ผลการตรวจไม่สามารถสรุปผลได้ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่างๆ เช่น DNA เสื่อมสภาพมีการปนเปื้อนของ DNA หรือมีความผิดพลาดเกิดขึ้นในกรรมวิธีการตรวจ เช่น น้ำยาหมดอายุ เป็นต้น

⁷² เพ็งฮ้าง, น. 408.

3) Conclusion เป็นการยืนยันบุคคล ซึ่งการสรุปผลจะต้องไม่มีข้อขัดแย้งตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ก็คือ จะต้องตรงกันทั้งสิบตำแหน่ง เช่น ในการพิสูจน์ พ่อ แม่ ลูก ผลการตรวจที่จะบอกว่าเป็นพ่อ แม่ ลูกแน่นอนนั้นจะต้องตรวจพบลายพิมพ์ DNA ของลูกมาจากพ่อและแม่อย่างละ 50 เปอร์เซ็นต์ทั้งสิบตำแหน่ง ส่วนการตรวจวัตถุพยาน ผลการตรวจลายพิมพ์ DNA ทั้งสิบตำแหน่ง ต้องตรงกันทุกประการ

ประโยชน์ของการนำการตรวจ DNA Fingerprint มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม

ปัจจุบันได้มีการนำเอาความรู้ในการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA เพื่อพิสูจน์บุคคลมาใช้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวางในการดำเนินคดีต่างๆ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้⁷³

1) คดีข่มขืนกระทำชำเรา สามารถตรวจ DNA ได้จากคราบอสุจิ เส้นผม เส้นขน เป็นต้น โดยตรวจเทียบกับผู้ต้องสงสัย

2) คดีฆาตกรรม การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA จากพยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุว่าเป็นของจำเลยหรือผู้ต้องหาหรือไม่ ทำให้เกิดประโยชน์อย่างมากในการพิสูจน์ความจริง เพื่อยืนยันความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ถูกกล่าวหา

3) คดีพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูก เช่น คดีมรดก , โรงพยาบาลทำคลอดแล้วสับเปลี่ยนตัวเด็ก เป็นต้น

4) การพิสูจน์บุคคล กรณีคนสูญหาย หรือกรณีภัยธรรมชาติหรืออุบัติเหตุที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ว่าเป็นผู้ใด ก็สามารถตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์ DNA จากชิ้นส่วนต่างๆของร่างกายว่าเป็นของผู้เคราะห์ร้ายรายใด เพื่อทำการเก็บรวบรวมอวัยวะ และส่งให้ครอบครัวนำกลับไปทำพิธีได้อย่างถูกต้อง เช่นเหตุการณ์ธรณีพิบัติจากคลื่นสึนามิที่เกิดขึ้นในภาคใต้ของประเทศไทยเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 ที่ผ่านมา

6) การตรวจ HIV เนื่องจากไวรัส HIV มีลายพิมพ์ DNA ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ ผู้รับเชื้อกับผู้ให้เชื้อจะมีเชื้อไวรัส HIV เหมือนกัน ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยมีคนไข้ฟอง แพทย์ผู้ผ่าตัดว่าเป็นผู้ปล่อยเชื้อ HIV ให้ แต่เมื่อตรวจ DNA แล้วพบว่าลายพิมพ์ DNA ไม่ตรงกัน จึงทำให้สรุปได้ทันทีว่าแพทย์ไม่ได้เป็นผู้ปล่อยเชื้อ HIV

2.15.1.2 ระบบการตรวจลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ⁷⁴

⁷³ ลัดดาวัลย์ สีกาแก้ว, “DNA และลายมือชื่อ : พยานจากนิติวิทยาศาสตร์,” วารสารกฎหมายใหม่, (มีนาคม 2547).

⁷⁴ แหล่งที่มา <http://www.forensic.police.go.th/page05 . Html> เรียบเรียงโดย พ.ต.ท.หญิง วิวรรณ สุวรรณ สัมฤทธิ์

ลายนิ้วมือของคนทุกคนเป็นเอกลักษณ์ซึ่งไม่มีการซ้ำกัน และไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในคดีอาชญากรรมทั้งหมดลายนิ้วมือเป็นหลักฐานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งนำไปสู่การสืบหาผู้กระทำความผิดและใช้เป็นหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมมากที่สุด ฐานข้อมูลลายนิ้วมือเป็นข้อมูลที่มีการจัดเก็บไว้มากกว่าหลักฐานการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลด้วยวิธีอื่นๆ

AFIS (Automated Fingerprint Identification System) หรือระบบตรวจลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้จัดเก็บข้อมูลลายนิ้วมือ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และประมวลลายนิ้วมือ เพื่อพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคล โดยเฉพาะการพิสูจน์ลายนิ้วมือที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุหรือบนพยานวัตถุ เปรียบเทียบกับลายพิมพ์นิ้วมือที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม โดยมีหลักการทำงาน คือ ระบบ AIS จะหาจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นลายนิ้วมือ (minutiae) ที่เป็นจุดบนปลายเส้นหยุด (ending ridge) หรือจุดบนปลายเส้นแยก (bifurcation) กำหนดค่าตำแหน่ง (position) และทิศทาง (direction) ให้กับ minutiae ระบบที่มีความแม่นยำจะกำหนดค่าความสัมพันธ์ (relation) หรือจำนวนเส้นคั่น (ridge count) ระหว่าง minutiae แต่ละจุดด้วยระบบ จะวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าต่างๆของ minutiae แต่ละจุดด้วย ระบบจะวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าต่างๆของ minutiae ในลายนิ้วมือที่ต้องการพิสูจน์ทราบว่าเป็นของบุคคลใดกับลายพิมพ์นิ้วมือที่บันทึกไว้ในฐานข้อมูลของระบบ คำนวณระดับความเหมือนกันและส่งผลออกมา การเปรียบเทียบลักษณะนี้เป็นการเปรียบเทียบ 1 : N หรือ 1 ต่อหลายคน

ระบบ AFIS นอกจากใช้งานกับงานสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมแล้ว ยังใช้ในกิจการพลเรือนอื่นๆอีกหลายด้าน เช่น การตรวจคนเข้าเมือง การผ่านเข้า - ออกของนักโทษใน เรือนจำ บัตรประจำตัวประชาชน ฯลฯ โดยการเปรียบเทียบในลักษณะของ 1 : 1 หรือ 1 ต่อ 1 คน

AFIS นี้เป็นระบบที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญในการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม ความมั่นคง และความปลอดภัย

2.15.1.3 เครื่องจับเท็จ⁷⁵ (Polygraph)

เครื่องจับเท็จ เป็นเครื่องมือที่อาศัยหลักพื้นฐานที่ว่าสภาวะของจิตใจกับสภาวะของร่างกายมีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้นเมื่อสภาวะของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงย่อมแสดงว่า สภาวะของจิตใจก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วย ซึ่งความคิดพื้นฐานนี้นำไปสู่การพิสูจน์ความจริง ด้วยเครื่องจับเท็จเครื่องจับเท็จจะแสดงผลออกมาในรูปของเส้นกราฟ โดยกราฟที่ออกมาจะให้ค่าสะท้อนของแต่ละเส้นของแต่ละกราฟที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่ยู่นอกเหนือระบบของการควบคุมของจิตใจ เช่น

⁷⁵ พล.ต.ต.วิสุทธิ์ สุวรรณสุทธิ, “บันทึกการอภิปรายทางวิชาการ DNA เครื่องจับเท็จและภาพเชิงซ้อน เชื้อถือได้เพียงใด,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 28, ฉบับที่ 3, น. 410-417 (กันยายน 2541).

ระบบการเต้นของหัวใจ ระบบการจับเหงื่อ การตื่นตื่นที่ควบคุมไม่ได้ ซึ่งเส้นกราฟจะเป็นตัวบ่งชี้สิ่งต่างๆเหล่านี้ ผู้เชี่ยวชาญผู้ชำนาญจะเป็นผู้อ่านเส้นกราฟที่เกิดขึ้นเพื่อสรุปผลของการเข้าเครื่องจับเท็จนั้น

การตรวจโดยใช้ความเปลี่ยนแปลงทางเส้นกราฟดังกล่าว เป็นการตรวจสอบในการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่ออกมาในลักษณะเส้นกราฟซึ่งโดยปกติจะใช้ 4 เส้น คือ เส้นวัดการหายใจ เหนือออก, เส้นวัดการหายใจที่หน้าท้อง, เส้นวัดปฏิกิริยาอื่นๆที่ผิวหนัง และเส้นวัดความดันโลหิต ซึ่งหากผู้เข้าเครื่องจับเท็จพูดโกหก การขึ้นลงของเส้นกราฟจะมีการเปลี่ยนแปลงจนเป็นที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

ในประเทศไทยได้นำเครื่องจับเท็จมาใช้เป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำเครื่องจับเท็จระบบคอมพิวเตอร์ (Computerize Polygraph System) มาใช้เพื่อตรวจสอบคำให้การของผู้ต้องสงสัย ผู้เสียหาย พยานบุคคล ผู้เข้าทดสอบ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อพนักงานสอบสวนในการเริ่มต้นคดีสืบหาตัวผู้กระทำความผิด เพื่อขยายผลไปหาวัตถุพยานหรือพยานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาพิสูจน์ความความจริงกันในชั้นศาล เครื่องจับเท็จนี้เป็นเครื่องมือวิทยาศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นเท่านั้นเพื่อช่วยให้ตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยแคบเข้า เป็นการชี้แนะพนักงานสอบสวนให้มีแนวทางในการสอบสวนที่ถูกต้อง ไม่ใช่เป็นเครื่องมือในทางกฎหมายที่จะชี้ผิดหรือถูกในคดีแต่อย่างใด และในทางปฏิบัติ การรับฟังพยานหลักฐานของศาลเกี่ยวกับการเข้าเครื่องจับเท็จของจำเลยนั้น ศาลไม่ได้รับฟังถึงขนาดที่จะตัดสินความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยด้วยผลจากเครื่องจับเท็จแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ศาลจะวินิจฉัยจากพยานหลักฐานอื่นไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ การตรวจลายพิมพ์ DNA เพื่อยืนยันตัวบุคคลหรือประจักษ์พยานที่จะแสดงให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยเป็นสำคัญ

2.15.2 ตัวอย่างคดีที่นำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลไทย

2.15.2.1 คดีฆาตกรรมนางสาวเจนจิรา พลอยอรุณศรี

คดีระหว่างพนักงานอัยการกองคดีอาญา 3 โจทก์ฟ้องนายเสริม สาครราษฎร์ อายุ 23 ปี อดีตนักศึกษาแพทยจุฬาราชวิทยาลัย เป็นจำเลยนางสาวเจนจิรา พลอยอรุณศรี นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 โรงพยาบาลรามารชิบดี แฟนสาวในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน โดยทรามานและกระทำทารุณโหดร้าย ซ่อนเร้น ย้ายหรือทำลายศพหรือส่วนของศพเพื่อปิดบังการตาย มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต พกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ยิงปืน โดยไม่เหตุและลักทรัพย์

คดีนี้แม้ว่าจะไม่มีประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุ แต่มีพยานแวดล้อม ประกอบกับพยานวัตถุ รวมทั้งรายงานผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงกัน เป็นลูกโซ่แห่งพยาน (Chain of Evidence) ทำให้รับฟังได้ว่าผู้ต้องหารายนี้ได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาจริง ซึ่งพยานหลักฐานจากการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญที่ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งคดีนี้ได้ใช้ประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การใช้เครื่องจับเท็จเมื่อนำนายเสริม สาครราษฎร์ มาสอบสวนในฐานะผู้ต้องสงสัย ซึ่งนายเสริมได้ให้การปฏิเสธทุกกรณี จึงได้มีการนำเข้าเครื่องจับเท็จโดยความยินยอมของนายเสริมเอง โดยผลของกราฟที่ปรากฏขณะตอบคำถามแสดงว่านายเสริมให้การเท็จ และนำสงสัยว่านางสาวเจนจิราตายแล้ว

2. คราบเลือดที่พบในช่องเก็บของกระโปรงท้ายรถของผู้ตายซึ่งนายเสริมให้การว่าได้เอาชิ้นส่วนของผู้ตายที่เหลือบรรจุใส่ถุงพลาสติกใส่ไว้ในช่องเก็บของกระโปรงด้านหลังเพื่อ นำไปทิ้ง สามารถนำมาตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เพื่อยืนยันว่าเป็นเลือดของผู้ตายโดยในการตรวจเปรียบเทียบนั้นแม้ว่าจะไม่มีตัวอย่างเลือดของนางสาวเจนจิราตรวจเปรียบเทียบกับคราบเลือดดังกล่าวก็ตาม แต่การตรวจพิสูจน์สามารถนำมาเปรียบเทียบจากเลือดของพ่อแม่ผู้ตายได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนางสาวเจนจิราเป็นบุตรเพียงคนเดียว และผลการตรวจพิสูจน์จากแพทย์นิติเวชโรงพยาบาลรามาริบัติยืนยันได้ว่าเป็นเลือดของผู้ตาย นอกจากนี้คราบเลือดที่พบภายในห้องน้ำ ของห้องพักที่ พี.เอส.เฮ้าส์ แพทย์นิติเวชก็ยืนยันว่าเป็นเลือดของผู้ตายซึ่งสอดคล้องกับคำรับสารภาพของผู้ต้องหาที่รับว่าได้ฆ่าและศพในห้องน้ำ

3. อารูปรึนพกดสั้นยี่ห้อโคลท์ ขนาด .38 ที่ยึดมาได้จากบ้านพักของนายเสริมที่ จังหวัดชลบุรี ตามคำรับสารภาพของผู้ต้องหาว่าได้นำปืนไปซุกซ่อนในที่ดังกล่าว กองพิสูจน์หลักฐานยืนยันว่าปืนนั้นมีอนุภาพพอที่จะทำอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ และหัวกระสุนปืน 1 ปลอก และปลอกกระสุนปืนซึ่งยึดได้จากท่อระบายน้ำริมถนนหน้าบ้านของผู้ต้องหาที่ผู้ต้องหารับว่าเอาไป ทิ้งไว้ ผลการตรวจเปรียบเทียบก็ปรากฏว่าปลอกกระสุนและหัวกระสุนปืนดังกล่าวได้ถูกยิงออกจากอารูปรึนของกลาง และมีขนาดเท่ากับบาดแผลที่ผิวหนังที่โหลกของนางสาวเจนจิรา

4. ชิ้นเนื้อที่พบในบ่อเกรอะของพี.เอส.เฮ้าส์ นั้น แพทย์นิติเวชยืนยันว่าชิ้นเนื้อที่ตรวจพบเป็นของนางสาวเจนจิรา ซึ่งก็สอดคล้องกับคำรับสารภาพของนายเสริมที่ว่าหลังจากที่ได้ฆ่าและศพของผู้ตายแล้วก็ได้ทิ้งชิ้นส่วนของศพลงในโถส้วมแล้วกดชักโครกเพื่อชำระล้างระบายลงสู่บ่อเกรอะส้วมดังกล่าว

5. เส้นผมที่ติดกับเศษหนังศีรษะจากบ่อเกรอะของพี.เอส.เฮ้าส์ กองพิสูจน์หลักฐาน ยืนยันว่าเป็นของผู้ตาย ซึ่งสอดคล้องกับคำรับสารภาพของนายเสริมที่ว่าหลังจากที่ได้ฆ่าและศพของผู้ตายแล้วก็ได้ตัดผมบางส่วนแล้วถลกหนังศีรษะทิ้งลงในโถส้วม

6. กะโหลกศีรษะที่พบที่แม่น้ำบางปะกงที่ได้นำส่งตรวจพิสูจน์ที่สถาบันนิติเวชวิทยานั้น ผลการตรวจปรากฏว่าเป็นศีรษะของนางสาวเจนจิรา ซึ่งสอดคล้องกับคำรับสารภาพของผู้ต้องหาที่รับว่าได้ตัดศีรษะแล้วนำไปใส่ถุงพลาสติกสีดำไปทิ้งที่สะพานข้ามแม่น้ำบางปะกง โดยมีรอยกระสุนปืนที่ผู้ต้องหายอมรับว่าใช้อาวุธปืนยิงนางสาวเจนจิราตายแล้วจึงฆ่าและศพ และการตรวจพิสูจน์บุคคลได้ทำการตรวจโดยใช้ภาพเชิงซ้อนเปรียบเทียบกับภาพถ่ายของผู้ตาย

คดีนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญ ต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างไร เนื่องจากในคดีนี้พยานหลักฐานที่สำคัญอันนำไปสู่การลงโทษาเลย ล้วนแล้วแต่เป็นพยานหลักฐานที่เกิดจากการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น หากไม่ได้ พยานหลักฐานเหล่านี้แล้วก็อาจจะไม่สามารถหาศพของนางสาวเจนจิราพบ และอาจจะไม่ สามารถ พิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ผลที่สุดคดีนี้อาจจะกลายเป็นแค่คดีคนหายธรรมดาๆ คดีหนึ่งก็เป็นได้

2.15.2.2 คดีฆาตกรรมแพทย์หญิงผัดพร บุญเกษมสันติ⁷⁶

จำเลยในคดีนี้เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ แต่ได้ใช้ความรู้ที่ได้ร่ำเรียน มากระทำการฆาตกรรมอำพรางภรรยาของตนเองอย่างแนบเนียนและแยบยล โดยปรากฏว่าคดีนี้ไม่มีประจักษ์พยานที่รู้เห็นการฆาตกรรมประกอบกับจำเลยไม่เคยรับสารภาพว่าเป็นผู้สังหารภรรยาของตนเอง หากแต่คดีนี้มีพยานหลักฐานแวดล้อมอย่างแน่นหนา เช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์การค้า พนักงาน ของร้านไออิชิ, ข้อมูลทางโทรศัพท์มือถือ และที่สำคัญผลการตรวจลายพิมพ์ดี เอ็น เอ จากชิ้นเนื้อที่พบ เป็นต้น ทำให้สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ได้ และศาลสามารถตัดสินลงโทษจำเลยโดยอาศัยพยานหลักฐานแวดล้อมต่างๆ ที่รวบรวมมาได้นั่นเอง โดยคดีนี้ไม่สามารถระบุได้ ว่าจำเลยใช้อาวุธอะไรในการฆ่าแพทย์หญิงผัดพร มีเพียงหลักฐานการชันสูตรของเจ้าหน้าที่ตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ว่าชิ้นเนื้อเป็นของแพทย์หญิงผัดพร และปริมาณที่ตรวจพบแสดงว่า เจ้าของชิ้นเนื้อเหล่านั้นไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ อันเป็นการยืนยันว่าแพทย์หญิงผัดพร ได้เสียชีวิต แล้ว

นอกจากนี้ยังมีรายงานการตรวจพิสูจน์หยดเลือดที่พบในท่อน้ำบริเวณห้องน้ำที่ห้องพัก อาคารวิทยนิเวศน์ว่าเป็นของแพทย์หญิงผัดพรจริง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับพยานบุคคลต่างๆ ที่ให้การสอดคล้องต้องกันแล้วมีน้ำหนักพอที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าจำเลยเป็นผู้ลงมือฆ่าหั่นศพภรรยาของตัวเองจริง

⁷⁶ คดีหมายเลขแดงที่ 7392/2546

จากคดีนี้ จะเห็นได้ว่าแม้จะไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็ตาม ศาลก็สามารถนำผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มารับฟังและตัดสินลงโทษ จำเลยได้ เนื่องจากผลการตรวจพิสูจน์ที่ได้ประกอบกับพยานแวดล้อมอื่นๆ มีน้ำหนักมั่นคง เพียงพอทำให้ศาลเชื่อได้โดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

ในปัจจุบันพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างมากในการค้นหาความจริง เพราะผู้กระทำความผิดมีความรู้ความสามารถมากขึ้น และมีการวางแผนมาอย่างดี ยากแก่การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีธรรมดา หากไม่มีการนำหลักเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยแล้วก็จะอาจจะไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรืออาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษในสิ่งที่เขาไม่ได้กระทำก็เป็นได้ โดยศาลเองก็เริ่มให้ความสำคัญกับการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาประกอบการวินิจฉัยมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ได้ ยกมาให้เห็นข้างต้นแล้ว

นอกจากนี้คดีที่เป็นความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นฐานความผิดอาญา ที่แตกต่างกันไปจากความผิดอาญาทั่วไป และผู้กระทำความผิดที่มีความรู้ความสามารถกว่าผู้กระทำความผิดอาญาทั่วไป จึงจำเป็นที่เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่จะต้องมีมาตรการพิเศษตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

2.15.3 มาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สำหรับประเทศไทยนั้น ความผิดทางอาญาที่อยู่ในอำนาจของรัฐที่เป็นผู้มีสิทธิดำเนินคดี ปรากฏอยู่ในกฎหมายหลาย ๆ ฉบับ และกระจายอยู่ในหลาย ๆ ฐานความผิดเช่นกัน ที่ปกติพนักงานสอบสวนที่เป็นตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาเป็นการทั่วไป แต่ในกฎหมายหลายฉบับที่มีโทษทางอาญาแต่การดำเนินการสอบสวนหรือขั้นตอนของการดำเนินคดีเป็นของเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายอื่น ๆ เช่น ความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น โดยที่การกระทำความผิดตามบางฐานอำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีจึงเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายนั้น ๆ ที่มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาประกอบการดำเนินคดีเพื่อให้พนักงานอัยการแล้วแต่กรณี เป็นผู้ดำเนินคดีเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา และพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองตำรวจพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา ได้บัญญัติให้อำนาจในการ จับ คั่น ตัวบุคคล หรืออำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิด ตลอดจนยังมีอำนาจในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอีกด้วย ทั้งนี้ในการคั่นตัวบุคคลหรือคั่นในสถานที่ได้มีการบัญญัติให้อำนาจในการตัวพิสูจน์ตัว บุคคล วัตถุ หรือเอกสารด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อีกด้วย ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ถือได้ว่าเป็นมาตรการทั่วไปเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ในความผิดที่มีโทษทางอาญาในกฎหมายอื่น ๆ ที่ให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายนั้น ๆ มีอำนาจดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐาน อาจมีทั้งอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานโดยบัญญัติให้อำนาจ เช่น มาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรืออาจมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานอื่นใด ที่เป็นมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายนั้น ๆ มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาของรัฐแตกต่างไปจากมาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินปัจจุบัน ได้มีกำหนดความผิดที่มีโทษทางอาญาในลักษณะความผิดต่าง ๆ เอาไว้หลายประการให้เป็นความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย ความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ ตามกฎหมายอื่น เป็นต้น ซึ่งเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีทั้งอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นมาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมาตรการพิเศษที่ให้อำนาจแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตามกฎหมายแตกต่างไปจากมาตรการ ทั่วไป เช่น การตรวจสอบธุรกรรมทางการเงิน เป็นต้น

2.15.3.1 อำนาจของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจน กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการด้วย โดยมาตรการทั่วไปที่ เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ
ธุรกรรม เลขานุการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจ
ดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงาน
ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็น
หนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ
หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุก
ซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการ
กระทำความผิดฐานฟอกเงินเพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรือ
อายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้
ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ
ไปจากเดิม

การปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมาย ตามวรรคหนึ่ง
แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุ
เบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือ
หลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือ
หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้
ประโยชน์จากข้อมูล

มาตรา 40 ให้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรียกโดยย่อว่า
“สำนักงาน ปปง.” ขึ้นเป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง ปฏิบัติ
หน้าที่โดยอิสระและเป็นกลาง มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ คณะกรรมการ ธุรกรรมและ
ปฏิบัติงานธุรการอื่น

(2) รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ตามหมวด 2 และแจ้งตอบการรับรายงาน รวมทั้ง
การรับรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่ได้มาโดยทางอื่น

(3) รับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

(4) เก็บ รวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา ประมวลผล และวิเคราะห์รายงานและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม

(5) เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(6) จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การให้การศึกษา และฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือช่วยเหลือหรือสนับสนุน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการจัดโครงการดังกล่าว

(7) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

จากมาตรา 38 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงาน กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการมีอำนาจตามมาตรา 38 ที่เป็นอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นมาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นกรณีพิเศษ เช่น อำนาจในการเข้าไปยังเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใด ด้วยอาศัยเหตุแห่งความสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตลอดจนมีอำนาจติดตาม ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานด้วยเหตุที่ว่าหากการขออนุญาตค้นที่ต้องใช้เวลาอาจเป็นเหตุให้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานจะถูกขยับย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม หรือตามมาตรา 40 ที่ให้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

โดยจะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะมีอำนาจบางประการที่เหมือนกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในการเข้าค้นสถานที่ และค้นตัวบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือวัตถุอื่นใด ที่ใช้หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น โดยที่ยังไม่มีหมายค้น เป็นมาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่มีประสิทธิภาพต่อการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงาน เนื่องจากเป็นมาตรการที่ทำให้เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน เข้าถึงพยานหลักฐานได้อย่างทั่วถึง ทำให้เจ้าพนักงานได้พยานหลักฐานที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

2.15.3.2 มาตรการพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คดีที่เป็นความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน ที่เป็นฐานความผิดอาญาที่แตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไป และมีผู้กระทำความผิดที่มีความรู้ ความสามารถกว่าผู้กระทำความผิดอาญาทั่วไป จึงจำเป็นที่เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่จะต้องมีมาตรการพิเศษตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งไม่อาจใช้อำนาจแสวงหาพยานหลักฐานตามมาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ในการดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานในที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน ได้ด้วยความที่เป็นคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษ ที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการตรวจสอบเส้นทางการเงิน การแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่เป็นมาตรการพิเศษจึงมีลักษณะเฉพาะที่เป็นการตรวจสอบทางการเงิน มากกว่ามาตรการในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งมาตรการพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมี ดังนี้

(1) มาตรการพิเศษเกี่ยวกับการรายงานตนและการแสดงตน

เนื่องการกระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน มีสาระสำคัญหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งได้การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการทำนิติกรรม สัญญา หรือการดำเนินการใด ๆ กับผู้อื่นไม่ว่าทั้งทางการเงินหรือการดำเนินธุรกิจการตรวจสอบเส้นทางการเงินจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพื่อเป็นข้อที่ชี้ชัดว่าการดำเนินการในลักษณะ ๆ หนึ่ง อาจเกี่ยวพันกับการกระทำที่เป็นความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน

ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงได้บัญญัติให้สถาบันทางการเงินต่าง ๆ ตามคำนิยามในกฎหมาย เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุน บริษัทประกันชีวิต สหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือนิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่มีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะต้องรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินต่อสำนักงาน ปปง. เมื่อปรากฏว่าเป็นธุรกรรมที่ใช้เงินสดที่มีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง และธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมถึงธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยด้วย ซึ่งได้มีกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.

2542 “ที่กำหนดวงเงินที่สถาบันการเงินจะต้องทำการรายงานการทำธุรกรรมของสถาบันการเงินต่อสำนักงาน ปปง. คือ ธุรกรรมที่มีจำนวนเงินสดตั้งแต่สองล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไปและธุรกรรมที่มีมูลค่าทรัพย์สินตั้งแต่ห้าล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไป

และตามมาตรา 15 ที่กำหนดให้สำนักงานที่นครกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่นครจังหวัด สำนักงานที่นครสาขา และสำนักงานที่นครอำเภอ มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงาน ปปง. เมื่อปรากฏว่ามีการขอยกทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณี และมีลักษณะที่เป็นการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวงและเมื่ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตามราคาประเมินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นการ โอนในทางมรดกให้แก่ทายาท โดยธรรม หรือเมื่อเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งได้มีกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่กำหนดวงเงินในการรายงานของสำนักงานที่นครกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่นครจังหวัดสำนักงานที่นครสาขา และสำนักงานที่นครอำเภอต่อสำนักงาน ปปง. คือ เมื่อปรากฏว่ามีการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนตั้งแต่สองล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไปหรือมูลค่าของอสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่าตั้งแต่ห้าล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไป

โดยมาตรการพิเศษนี้ ที่กำหนดให้ต้องมีการรายงานตนและการแสดงตน เป็นมาตรการหนึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐาน เนื่องจากการรายงานตนและการแสดงตน ทำให้เจ้าพนักงานทราบได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ทำธุรกรรมทางการเงิน ที่เป็นการ โอนเงินที่เป็นเงินสดหรืออสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้ใด และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมนั้นๆ มีพฤติกรรมหรือมีความน่าสงสัยที่จะกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ประการใด ทำให้เจ้าพนักงานทราบ ได้ว่าธุรกรรมที่เป็นการ โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินจากเงินสดเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือกลับกัน แล้วแต่กรณี ที่การกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่น ไม่ให้ต้องรับโทษตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงธุรกรรมที่กระทำไปเพื่อเป็นการปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงของการ ได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินถึงแม้ว่าการรายงานตนและการแสดงตนตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะไม่ได้มีลักษณะที่เป็นการให้ได้ว่าซึ่งพยานหลักฐาน ด้วยเหตุที่สำนักงาน ปปง. โดยเจ้าพนักงาน เป็นเพียงผู้ที่ได้รับรายงานการทำธุรกรรมจากสถาบันการเงิน ที่ไม่ได้เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้ว่าซึ่งพยานหลักฐาน แต่อาจถือว่าเป็นมาตรการที่เป็นการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเมื่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายมีอำนาจในการตรวจสอบการทำธุรกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับรายงานมา

จะต้องมีการพิจารณาตรวจสอบธุรกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ว่ามีธุรกรรมรายการใด ถือว่าผู้ทำธุรกรรมรายการใดเป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การตรวจสอบรายงานธุรกรรมทั้งหมด จึงเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานในวิธีการหนึ่ง

ภายหลังจากการตรวจสอบรายงานธุรกรรมที่เป็นการรายงานตน และการแสดงตนของเจ้าพนักงาน เมื่อเจ้าพนักงานตรวจสอบแล้วพบว่ารายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม ที่เหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เป็น ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน เจ้าพนักงานจึงจะรายงานไปยังคณะกรรมการธุรกรรม เพื่อให้มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว ทั้งนี้ เมื่อท้ายที่สุดปรากฏ หลักฐานที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมนั้น ๆ เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการ สำนักงาน ปปง. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สิน นั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

(2) มาตรการพิเศษเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน มีได้ 2 ประการ คือ

- การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินจากการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ และพบทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าหากในระหว่างการดำเนินการออกหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเป็นการชักช้า ทำให้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานนั้นจะถูกยักย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือถูกทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมตามมาตรา 48 ที่เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเมื่อปรากฏเหตุอันควรเชื่อจากการตรวจสอบรายงาน และข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและพบว่ามีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินจากเหตุท้ายที่สุดแล้วปรากฏหลักฐานว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยไม่ต้องอาศัยหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ถือเป็นมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงาน เนื่องจากเป็นมาตรการที่ให้ได้ว่าซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันทั่วทั้งที่ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินคดีต่อไปของเจ้าพนักงาน ซึ่งพยานหลักฐานบางอย่าง หากกระทำการแสวงหา

พยานหลักฐาน อาจทำให้ไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน หรืออาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนสภาพ หรือกระทำการอื่นใดทำให้พยานหลักฐานไม่สามารถใช้เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ โดยพยานหลักฐานที่สำคัญบางรายการไม่อาจเก็บรักษาไว้ได้นาน หรืออาจง่ายต่อการทำลาย เช่น เอกสารที่เป็นกระดาษ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีข้อมูลที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้

ทั้งนี้ ตามมาตรา 46 ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการสำนักงาน ป.ป.ง. ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่งเพื่อให้เจ้าพนักงานเข้าถึงข้อมูลทางบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เมื่อปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงิน เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นใด หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน อาจมีการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ บางประเภทในการกระทำความผิด ซึ่งเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อาจมีการทำลาย เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ข้อมูลที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ถูกทำลายไปด้วย และการลบข้อมูลในคอมพิวเตอร์ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ในการลบข้อมูล การขอหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่จำเป็นต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง อาจเป็นเหตุให้ผู้ต้องหา หรือผู้กระทำความผิด ทำลายข้อมูล ภายในคอมพิวเตอร์ได้ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยปรากฏแก่เจ้าพนักงานแล้วเจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ ตามมาตรา 38 (3) และภายหลังจึงดำเนินการให้มีการเข้าถึงข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ตามมาตรา 46 โดยยื่นคำขอต่อศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

มาตรการพิเศษเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามมาตรา 38 จึงถือได้ว่าเป็นมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่มีประสิทธิภาพและเป็นผลให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญที่นำมาประกอบการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี

2.15.4 การรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาสู่ยุคสารสนเทศ (Information Technology) เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของมนุษย์ ผลกระทบที่สำคัญที่สุดอันมีต่อระบบการสื่อสารของมนุษย์ที่เคยพึ่งพาภาษาและตัวหนังสือเป็นหลัก มาเป็นการสื่อสารด้วยภาษาอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีประสิทธิภาพที่กว้างไกลไร้ขอบเขตจำกัด สิ่งที่มนุษย์เคยบันทึกไว้ในหนังสือ เอกสารหรือวัสดุอื่น ๆ อาจนำมาบันทึกด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถดึงกลับออกมาใช้ได้ ความตามทีบันทึกไว้ได้ ความจริงแล้วก็เคยมีการบันทึกลักษณะนี้ในสื่ออื่นๆ มาแล้ว เช่น กล้อง

ถ่ายรูป กล้องถ่ายภาพยนตร์วีดิทัศน์ ฟิล์ม เครื่องบันทึกเสียง แต่สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะพิเศษ และยังมีประสิทธิภาพกว่าเดิม เพราะการเดินทางของสื่อไม่มีขอบเขตจำกัด ไร้พรมแดนและมีผล ในทันที นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพในการประมวลผล โดยเฉพาะในทางคณิตศาสตร์และในทาง วิทยาศาสตร์อื่น ๆ โดยสามารถแสดงคำตอบและผลลัพธ์ออกมาซึ่งอาจค้นหาได้และอ่านเป็นภาษา มนุษย์ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงมีคุณค่าในทางกฎหมายที่แตกต่างกัน โดยอาจ พิจารณาในแง่ของการบันทึกและการประมวลผลข้อมูลได้เป็น 3 ระดับ⁷⁷ คือ

ก. ข้อมูลที่มีผลผลิตในลักษณะพิมพ์ดีด มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในลักษณะพิมพ์ดีด แล้ว print ออกมา print out ที่ได้นี้ ศาลอังกฤษวินิจฉัยว่าไม่ใช่ข้อมูลที่ได้จากเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ ถือว่าเป็นเอกสารพิมพ์ดีด ส่วนกฎหมายไทยนั้นน่าจะจะเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ ฝ่ายที่เห็นว่าเป็น พิมพ์ดีดก็เพราะลักษณะของการบันทึกเป็นแบบเดียวกับพิมพ์ดีด ส่วนฝ่ายเห็นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่มีลักษณะพิมพ์ดีดนั้น มีตัวพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษต้องมีการแปลงข้อมูลเป็นตัวอักษรไทย เมื่อมี การแปลงข้อมูลจึงถือว่าเป็นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์

ข. ข้อมูลที่บันทึกโดยภาษามนุษย์หรือโคจรหัดอื่นใด แล้วมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ ข้อมูลซึ่งสามารถอ่านได้เป็นภาษามนุษย์ ลักษณะข้อมูลประเภทนี้จะเป็นการบันทึกข้อความหรือ ข่าวสารตามปกติ เช่น ก บันทึกคำสั่งเสนอซื้อหุ้นบริษัทหนึ่ง ณ ราคาหนึ่ง ไปยังตลาดหลักทรัพย์ ส่วน ข บันทึกคำสั่งเสนอขายหุ้นบริษัทเดียวกันนั้น ในราคาและราคาที่ตรงกัน เครื่องคอมพิวเตอร์จะ ทำงานโดยทำให้เกิดสัญญาซื้อขายกันขึ้น ข้อมูลดังกล่าวนี้มีบันทึกไว้ สามารถค้นหาอ่านได้และ print ออกมาได้เพื่อพิสูจน์การกระทำของ ก และ ข และนิติกรรม สัญญาที่เกิดขึ้น การบันทึกข้อมูล ในเครื่องฝากถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) ก็มีลักษณะเป็นข้อมูลประเภทเดียวกัน

ค. ข้อมูลที่บันทึกเข้าไปแล้วมีการประมวลผลด้วยระบบสมองกล ข้อมูลลักษณะนี้มีการ บันทึกเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือสื่ออื่น ๆ แล้วมีการประมวลผล โดยเฉพาะการประมวลผล ทางคณิตศาสตร์มีมากที่สุด เช่น บัญชีเดินสะพัดของบุคคลที่มีการฝากถอนเงินกับสถาบันการเงิน มี การคิดดอกเบี้ยเงินกู้เงินฝากซึ่งกันและกัน โดยหักทอนบัญชี จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่บันทึกเข้าไป (input) กับข้อมูลที่ได้หลังจากการประมวลผล (Output) แตกต่างกันและไม่เหมือนกับข้อ ข. ข้อมูล ระดับ ค. นี้ย่อมทำให้นักกฎหมายต้องคิดมากในการที่ยอมรับผลลัพธ์ของมัน เพราะผลลัพธ์หรือ output ของมันมีลักษณะแตกต่างจากข้อมูลลักษณะ ก. และ ข. เนื่องจากตาม 2 ข้อ ดังกล่าวเป็นการ บันทึกข้อมูลซึ่งได้ผลลัพธ์ตามที่บันทึกไว้ แต่ตามข้อ ค. นี้มีการประมวลผลเพิ่มเติมขึ้นมาด้วย การ ที่จะยอมรับการประมวลผลด้วยคนซึ่งเคยใช้กันมาก่อน คนที่มีความสามารถในการประมวลผล เช่นนี้กฎหมายลักษณะพยาน เรียกว่า พยานผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น เมื่อเปลี่ยนมาเป็นการประมวลผลด้วย

⁷⁷ วีระพงษ์ บุญโญภาส, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 68*, น. 471-473.

เครื่อง วิธีการนำสืบพยานหลักฐานประเภทนี้ก็ควรเป็นไปในแบบเดียวกับพยานผู้เชี่ยวชาญ จะนำสืบ printout ของข้อมูลลักษณะนี้แบบพยานเอกสารที่ต้องการเพียงการรับรองความถูกต้องแท้จริง (authentication) ไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามนักกฎหมายบางส่วนไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ เช่น ประเทศในประชาคมยุโรปซึ่งมีกฎหมายที่กำหนดไว้ในเรื่องนี้และได้แสดงจุดยืนชัดเจนให้ยอมรับ printout ของข้อมูลประเภท ก. โดยมีวิธีการรับรองความถูกต้องแท้จริงเช่นเดียวกับข้อมูล ประเภท ข. และมีคำอธิบายหลักกฎหมายนี้ว่าศาลมีอำนาจกำหนดข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เอง (Judicial notice) ว่า กลไกของเครื่องประมวลผลมีประสิทธิภาพและความแม่นยำน่าเชื่อถือได้ ซึ่งต่อมาประเทศอังกฤษ ก็ยอมรับให้มีการนำเสนอข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์โดยมีคำรับรองจากผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นเพียงพอ ส่วนในศาลของสหรัฐอเมริกาที่ศาลรัฐบาลกลาง และศาลมลรัฐส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์กฎหมายไว้โดยชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติ การนำเสนอข้อมูลลักษณะนี้จะมีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญประกอบคดีเสมอ

ประเทศไทยมีที่มากฎหมายลักษณะพยานอยู่ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นสำคัญ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นสำคัญมาก เพราะมีบทบัญญัติให้นำไปใช้ในการพิจารณาคดีอาญาโดยอนุโลม ก่อนมีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ออกมาบังคับใช้นั้น เดิมศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกา ที่ 3046/2537 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า โจทก์และจำเลยที่ 1 ได้มีโทรพิมพ์ติดต่อซื้อขายข้าวหนึ่งต่อกันตามเอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 ภายหลังจากติดต่อกันทางโทรพิมพ์แล้ว โจทก์ได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมายังธนาคารกรุงเทพ จำกัด เพื่อชำระเงินค่าข้าวหนึ่ง ตามที่มีการติดต่อกันไว้ตามโทรพิมพ์ เอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 แต่จำเลยที่ 1 ไม่สามารถจัดส่งข้าวหนึ่งให้โจทก์ได้ เพราะเงื่อนไขตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่กำหนดไว้ ทางจำเลยที่ 1 ไม่สามารถปฏิบัติได้ ปัญหาตามฎีกาของโจทก์มีว่า สัญญาซื้อขายข้าวหนึ่งระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองเกิดขึ้นตามกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า การซื้อขายข้าวหนึ่ง ระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองเกิดขึ้นแล้วเมื่อการเจรจาตกลงตามเอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสาม กำหนดว่าสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่ง ตกลงกันมีราคา 20,000 บาท หรือกว่านั้นขึ้นไป สัญญาจะซื้อจะขาย คำนันในการขายทรัพย์ที่มีราคาราคา 20,000 บาท หรือกว่านั้นขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบด้วย หรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตามเอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 ไม่ปรากฏหลักฐานการชำระหนี้บางส่วนหรือการวางมัดจำหรือลายมือชื่อของจำเลยทั้งสองที่ต้องรับผิดชอบ โจทก์จึงไม่สามารถฟ้องร้องให้บังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองได้ ที่โจทก์ฎีกาโต้แย้งว่า มีแกงไตในเอกสารดังกล่าว ศาลฎีกาตรวจแล้ว

เห็นว่า เป็นเรื่องที่มีได้โต้แย้งและว่ากล่าวมาก่อนในศาลชั้นต้น ทั้งไม่ปรากฏแงใดโนเอกสารดัง โจทก์อ้างแต่อย่างใด คดีฟังได้ว่า สัญญาตกลงซื้อขายข้าวนี้ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับกันได้ ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยฎีกาโจทก์ในปัญหาอื่นต่อไป (คำพิพากษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ศาลไทยยังไม่ยอมรับลายมือชื่อที่เกิดจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่า สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ และผลของคดีนี้เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐ คือกระทรวงยุติธรรมและศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติเริ่มในการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 ขึ้น)

สำหรับคดีอาญา ถือเป็นคดีพินิจของศาลว่าจะรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่ก็ได้ ดังจะเห็นได้จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7264/2542 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ในเบื้องต้นว่า จำเลยเป็นลูกจ้างของผู้เสียหาย ประจำอยู่ที่สาขาสำเพ็ง แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยทำหน้าที่รับและจ่ายเงินที่ลูกค้ามาฝากและถอน ซึ่งผู้เสียหายเรียกตำแหน่งนี้ว่า พนักงานรับจ่ายเงิน สาขาสำเพ็งของผู้เสียหายมีช่องสำหรับลูกค้ามาฝากและถอน 12 ช่อง โดยพนักงานรับจ่ายเงินจะผลัดเปลี่ยนกันนั่งช่องละ 2 วัน วันเกิดเหตุที่อ้างว่าเงินหายคือวันที่ 30 มีนาคม 2538 จำเลยนั่งช่องหมายเลข 3 ช่องฝากถอนเงินแต่ละช่องมีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง เป็นอุปกรณ์สำหรับ พนักงานรับจ่ายเงินใช้ทำรายการฝากถอน ข้อมูลของลูกค้าจะถูกส่งไปเก็บในเครื่องคอมพิวเตอร์เก็บข้อมูลแม่ข่ายที่สำนักงานใหญ่ พนักงานรับจ่ายเงินมีเลขรหัสและบัตรประจำตัวสำหรับทำรายการฝาก ถอนและมีอำนาจรับจ่ายเงินเพียงภายในวงเงินที่ได้รับอำนาจ หากมีการฝากถอนเกินอำนาจจะต้องขออนุมัติจากผู้มีอำนาจสูงกว่า จำเลยใช้เลขรหัส 112067 และมีอำนาจทำรายการฝากถอนได้ครั้งละไม่เกิน 1,000,000 บาท มีปัญหาวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ซึ่งสมควรวินิจฉัยเป็นแต่ละชั้นตอน ประการแรกสมควรวินิจฉัยว่า ระบบคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายเชื่อถือได้เพียงใด ในปัญหาข้อนี้ โจทก์ไม่ได้นำวิสวกรหรือช่างผู้รับผิดชอบระบบคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายมาสืบเป็นพยาน คงมีเพียงพนักงานซึ่งเป็นฝ่ายการเงินเป็นพยานยืนยันถึงขั้นตอนการใช้และอ่านข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ถึงกระนั้นก็ดี เมื่อคำนึงถึงว่าธุรกิจของผู้เสียหายเป็นธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน และเป็นธุรกิจใหญ่ย่อมจะต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพ และใช้ผู้ควบคุมดูแลเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่มีความรู้ความสามารถ มิฉะนั้นคงจะเกิดความผิดพลาดเป็นความเสียหายร้ายแรง สุดจะประมาณได้ข้อเท็จจริงมีเหตุผลให้เชื่อถือเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหาย ฟังได้ว่าข้อมูลเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายบันทึกไว้และเรียกออกมาได้ เป็นข้อมูลที่ถูกต้องเนื่องจากพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ กฎหมายไทยก็ไม่มีบทบัญญัติห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวที่อยู่ในรูปของของอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นพยานบอกเล่าไม่ว่าจะเป็นส่วน

ของคดีแพ่ง หรือคดีอาญา ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือเป็นพยานเอกสารจะไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา แม้จะมีการนำสืบสำเนาของข้อมูลนั้น หรือมีการทำลายต้นฉบับข้อมูลนั้น และนำพยานบุคคลหรือสำเนาของข้อมูลนั้นมานำสืบแทน

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2545 เป็นต้นมา และต่อมาปี 2551 มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับที่ 2 ซึ่งมีการแก้ไข ยกเลิกและเพิ่มบทบัญญัติบางมาตราขึ้นเพื่อรับรองให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานได้ ทำให้สัญญาที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดมีผลบังคับใช้ ซึ่งในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สาเหตุที่ทำให้ต้องมีมาตรา 11 ในพระราชบัญญัตินี้ขึ้น ก็คงเป็นเพราะกรณีที่มีการอ้างพยาน วิทยาศาสตร์หรือพยานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในฐานะพยานเอกสาร และผลตามมาตรา 11 วรรคหนึ่งเป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าให้มีผลผูกพันกันในทางกฎหมายได้ เมื่อมีกรณีพิพาทและนำคดีมาฟ้องต่อศาล ทำให้ศาลไม่อาจปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่การกำหนดให้รับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 11 ไม่ได้กำหนดว่าให้รับฟังในรูปพยานประเภทใด และโดยวิธีการใด ปัญหาที่สำคัญคงมีว่า กฎหมายพยานของไทยมิได้บัญญัติถึงรายละเอียดในการนำสืบพิสูจน์พยานหลักฐานชนิดนี้ ผลก็คือแม้ว่าศาลจะไม่ปฏิเสธการรับฟังพยานชนิดนี้ แต่ศาลก็ยังไม่มีความเห็นหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความถูกต้องแท้จริงของพยานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะเป็นได้ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ ทำให้มีวิธีพิจารณาที่ แตกต่างกันและยังส่งผลกระทบต่อกรรับฟังพยานหลักฐานด้วย ก่อให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนของสถานะของพยานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเมื่อพิจารณาจากลักษณะของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเห็นได้ ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อาจมีลักษณะเป็นทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็มีลักษณะพิเศษต่างไปจากพยานเอกสารและพยานวัตถุดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า การกำหนดให้รับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 นี้ควรจะปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีการบัญญัติรองรับการอ้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในศาล

ได้ โดยกำหนดวิธีการอ้างและนำสืบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานรวมถึงวิธีการนำสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในคดีที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งต้องใช้พยานหลักฐานที่มีลักษณะเฉพาะต่างกับคดีอาญาทั่วไป อีกทั้งตามกฎหมายต่างประเทศกำหนดไว้ให้ยกเว้นหลักพยานหลักฐานที่ดีที่สุดสำหรับการนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาสืบ เช่น กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) ซึ่งเป็นกฎหมายที่คณะกรรมการการค้าระหว่างประเทศของ สหประชาชาติ (The United Nations Commission on International Trade Law : UNCITRAL) ได้ประชุมและยกร่างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาคมโลกมีกฎหมายการค้าระหว่างประเทศไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งประเทศต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกกฎหมายภายในของตน บัญญัติไว้ใน Article 9 (1) (b) กำหนดให้การรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานที่ดีที่สุดมาสืบ บุคคลที่จะต้องมาสืบก็ควรจะสามารถรับฟังได้แม้จะไม่ใช่อันฉบับ

ฉะนั้น หากจะมองว่าการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่กรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน จะเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ในเรื่องการกำหนดอายุความหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า

1. ในเหตุผลว่าด้วยกฎแห่งการลืมนั้น ในปัจจุบันมีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในคดีอาญา โดยตำรวจจะรวบรวมพยานหลักฐาน และการพิสูจน์พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุเพื่อประกอบการสืบสวน เช่น พยานหลักฐานเกี่ยวกับรอยนิ้วมือแฝง เส้นผม เส้นขน รอยคราบเลือด การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA จากพยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุว่าเป็นของจำเลยหรือผู้ต้องหาหรือไม่ ทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ทำให้รูปแบบการได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการกระทำ ความผิดเปลี่ยนแปลงไป จากภาพของการกระทำความผิดที่ถูกบันทึกไว้ในความทรงจำของมนุษย์ ที่อาจมีการลืมนไปตามกาลเวลา ได้เปลี่ยนเป็นภาพที่ได้จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ นำพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (Closed circuit television) ที่สามารถบันทึกความเคลื่อนไหวของภาพที่มีการกระทำความผิด และอาจดึงภาพเพื่อดูรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าหน้าตาของผู้กระทำความผิด อาวุธที่ใช้ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในที่เกิดเหตุอันทำให้สามารถได้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่น่าเชื่อถือโดยไม่ต้องพึ่งพิงอยู่กับความทรงจำของมนุษย์เป็นสำคัญ อย่างที่เคยเป็น ทั้งการที่เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากขึ้นจึงทำให้มีพยานหลักฐานการกระทำความผิดในรูปแบบดิจิทัล เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ ที่สามารถเก็บรักษาพยานหลักฐานการกระทำความผิดได้สมบูรณ์กว่าวิธีการแบบเดิมที่นิยมใช้ในอดีต มาแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอก

เงิน ซึ่งเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ในการกระทำความผิด อีกทั้งการใช้มาตรการพิเศษตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหา พยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตาม ความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน เช่น มาตรการพิเศษเกี่ยวกับการรายงานตนและ การแสดงตนเกี่ยวกับการดำเนินการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทั้งหมด เพื่อตรวจสอบเส้นทาง ทางการเงิน มาตรการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยไม่ต้องอาศัย หมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น แม้จะกำหนดให้อายุความสะดุดหยุด อยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ไม่ได้ส่งผลเสียต่อจำเลยในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของ ตนแต่อย่างใด

2. เนื่องจากการกำหนดอายุความนั้นเป็นการตัดสิทธิของบุคคลในการยื่นฟ้องร้องให้ ดำเนินคดีอาญาจึงนับเป็นการขัดขวางการเข้าถึงความยุติธรรมทางหนึ่ง

3. อายุความอาจถือได้ว่าเป็นมาตรการหนึ่งในการเร่งรัดให้มีการดำเนินคดีซึ่งยอมส่งผล ให้จำเลยหรือผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ในกรณีที่จำเลยหรือผู้ต้องหา หลบหนีหรือมี พฤติการณ์ใดๆ อันเป็นหลบหนีกระบวนการยุติธรรม หรือเป็นการขัดขวางหรือ ส่งผลเป็นการขัดขวาง กระบวนการยุติธรรม ก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นได้สละสิทธิ์แล้วซึ่งสิทธิพื้นฐาน ของตนเองจึงไม่สมควรได้รับ ประโยชน์ของการล่วงเลยแห่งกาลเวลา

4. เพื่อเป็นการทำให้เกิดความเป็นธรรมและให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ในการบังคับใช้ กฎหมาย สารบัญญัติ โดยมีให้คดีต่าง ๆ ยุติไปด้วยเหตุผลด้านเทคนิคในการดำเนินคดีเท่านั้น ดังนั้น ในบางคดีการที่กฎหมายตัดสิทธิการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่เพียงเพราะอายุความอาจทำให้ เกิดผลกระทบต่อความไม่ มั่นใจของประชาชนที่มีต่อศาลหรือกระบวนการยุติธรรม

5. ส่วนเหตุผลที่ว่าการหลบหนีเปรียบเสมือนเป็นการชดใช้โทษประการหนึ่งแล้วนั้น เป็นการเพียงคาดคะเนที่ปราศจากมูลความจริง อาทิ ในปัจจุบันพบว่ามีหลายกรณีที่หนีไป ต่างประเทศแล้ว ปล่อยให้อายุความหมดไปก็กลับมาใช้ชีวิตในประเทศไทยต่อไปหาได้ทุกซ์ทรมาน อย่างไรก็ดี

6. ส่วนที่ว่าเมื่อเวลาผ่านไปนั้น บุคคลย่อมสำนึกผิดและระมัดระวังในการประพฤติตัว ให้ ถูกต้องตามกฎหมายแล้วนั้น บางครั้งก็ไม่เสมอไป เช่นในกรณีผู้ที่มีนิสัยเป็นผู้ร้ายใจฉกรรจ์ หรือ กระทำความผิดร้ายแรงอันแสดงให้เห็นถึงจิตใจชั่วร้ายที่ไม่อาจเยียวยาได้

จึงเห็นว่า ระยะเวลาหรือวัตถุประสงค์และเหตุผลในการกำหนดอายุความที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทที่ 3

กฎหมายต่างประเทศ

อายุความคือกำหนดเวลาสูงสุดที่กฎหมายจะสามารถเข้ามาดำเนินการนับแต่วันเกิดเหตุ โดยระยะเวลาในการกำหนดอายุความนั้นขึ้นอยู่กับสภาพความร้ายแรงของการกระทำความผิด สำหรับเหตุผลที่มีการนำเรื่องอายุความมาใช้ในต่างประเทศจะไม่ต่างกับการที่หยิบยกขึ้นมากล่าว ในประเทศไทยนั้น นั่นคือเพื่อความเป็นธรรม และความแน่นอนในการดำเนินคดี เพราะเหตุว่า พยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์ความผิดอาจจะเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาการกำหนดอายุความในต่างประเทศพบว่า มีการกำหนดอายุความที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดและให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ในต่างประเทศมีหลายประเทศที่กำหนดให้บางฐานความผิดไม่มีอายุความ เช่น อาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide) อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (crime against humanities) อาชญากรรมสงคราม (war crimes) และอาชญากรรมการรุกราน (the crimes of aggression) โดยบทนี้จะกล่าวถึง อายุความฟ้องคดีอาญาและการหยุดนับอายุความหรืออายุความสะดุดหยุดอยู่ในประเทศต่างๆ ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการกำหนดอายุความว่ามีหลักเกณฑ์การกำหนดอายุความอย่างไรหรือรูปแบบอายุความสะดุดหยุดอยู่และหลักเกณฑ์การกำหนดอายุความสะดุดหยุดอยู่ในแต่ละประเทศนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ตลอดจนการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของต่างประเทศมาใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิด นอกเหนือจากประจักษ์พยาน ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

3.1 ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

สำหรับระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) จะมีแนวคิดเกี่ยวกับอายุความใน คดีอาญาแตกต่างกันออกไป โดยถือว่าการฟ้องคดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐที่จะเข้ามาดำเนินการใน เวลาใดก็ได้ เพื่อดูแลความสงบสุขของสังคมตามหลัก *nulum tempus occur it regi* หรือ *Time does not run against the king* กล่าวคือ กษัตริย์หรือรัฐย่อมสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้เสมอไม่ว่าเวลา จะผ่านไปเนิ่นนานเท่าใด โดยยอมรับว่าอายุความเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความผาสุกของสังคม ข้อจำกัด

ในเรื่องการฟ้องคดีด้วยเหตุแห่งการล่วงเลยของกาลเวลาจะเกิดขึ้นเฉพาะเท่าที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดยกเว้นไว้อย่างชัดเจนเท่านั้นและจะใช้กับความผิดที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายเสมอ¹

ในประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี (Common Law) อายุความ (Statute of Limitations) จะหมายความว่า “บทบัญญัติ (Statute) ซึ่งกำหนดเวลาสูงสุดที่กฎหมายจะสามารถเข้ามาดำเนินการนับแต่เกิดเหตุ”

3.1.1 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นต้นแบบของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ในคดีแพ่ง กฎหมายอังกฤษยุคแรกๆ คือช่วงศตวรรษที่ 13-14 จะนำบทบัญญัติเรื่องอายุความมาใช้เฉพาะกับเรื่องทรัพย์ โดยมีลักษณะชั่วคราว และจะกำหนดอายุความไว้เป็นปีโดยยึดโยงกับจุดอ้างอิง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชีวิตมนุษย์ ต่อมาในศตวรรษที่ 17 อังกฤษจึงได้มีกฎหมายเรื่องอายุความที่ใช้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหนี้ สัญญา ละเมิด

การดำเนินคดีอาญาใช้หลักเรื่อง “*nulum tempus occurrit regi*” หรือ “Time does not run against the King” ซึ่งหมายความว่า “อายุความจะไม่ใช้กับกษัตริย์” โดยตามประวัติศาสตร์นั้นจุดเริ่มต้นของหลักนี้ก็คือความเชื่อที่ว่า “กษัตริย์หรือประมุขของประเทศอยู่เหนือกฎหมาย” (The sovereign is above the law) เนื่องจากกษัตริย์นั้นทรงต้องปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันเกี่ยวกับประโยชน์ของสาธารณะตลอดเวลา จึงไม่นำอายุความมาใช้กับกษัตริย์²

การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องที่รัฐเข้ามาดำเนินการเพื่อดูแลความสงบสุขของสังคม จึงสามารถฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่มีกำหนดอายุความ แต่ในปัจจุบันได้มีการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute Law หรือ Statutory Law) เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีฐานะเป็นกฎหมายลำดับรองในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งในปัจจุบันได้มีการกำหนดอายุความในการฟ้องคดีอาญาไว้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้กำหนดให้มีอายุความในการฟ้องคดีเกี่ยวกับความผิดบางฐาน เช่น

1. ความผิดฐานกบฏตาม Treason Act 1695 จะต้องฟ้องคดีภายใน 3 ปี นับแต่ความผิดเกิดขึ้น ยกเว้นความผิดฐานประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์อันถือเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงซึ่งไม่มีอายุความในการดำเนินคดี

¹ อรุณี อนันตชัยศิลป์, “อายุความในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย, 2542), น. 11.

² Green.(n.d) The king never Dies:The application of Nullum Tempus Occurrit Reggie to statutes of repose in product liability case.From <http://www.morganlewis.com>.

2. ความผิดฐานจลาจลตาม Riot Act 1714 จะต้องฟ้องคดีภายในสิบสองเดือนนับแต่ความผิดเกิดขึ้น

3. ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง (corrupt or illegal practice at election) จะต้องฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่ความผิดเกิดขึ้น³

4. ความผิดฐานให้การเท็จ แข็งความเท็จหรือยื่นพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการทำสูติบัตร และมรณะบัตรตาม Perjury Act 1911 จะต้องฟ้องคดีภายใน 3 ปี นับแต่ความผิดเกิดขึ้น⁴

5. ความผิดฐานเข้าไปในเขตที่ใดในเวลากลางคืนเพื่อเข้าไปล่าสัตว์ไม่ว่าเขตนั้นจะมีสิ่งกีดกั้นหรือไม่ตาม Night Poaching Act 1828 จะต้องฟ้องคดีภายใน 12 เดือนนับแต่ความผิดเกิดขึ้น⁵

6. ความผิดอื่นที่มีโทษสถานเบา (summary offences)⁶ จะต้องฟ้องคดีภายใน 6 เดือนนับแต่ความผิดเกิดขึ้น

จากการที่ผู้เขียนศึกษาอายุความของประเทศอังกฤษ พบว่าประเทศอังกฤษได้กำหนดอายุความฟ้องคดีไว้สำหรับความผิดบางฐานเท่านั้น และความผิดที่กำหนดอายุความไว้เป็นความผิดอาญาที่ไม่มีความร้ายแรง และกำหนดอายุความไว้โดยมีกำหนดไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะมีผลต่อการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิด จึงถือว่า ความผิดอาญาฐานอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดอายุความไว้ สามารถฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่มีกำหนดอายุความ เพราะประเทศอังกฤษถือหลักการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องที่รัฐเข้ามาดำเนินการเพื่อดูแลความสงบสุขของสังคม ดังที่กล่าวไว้แล้ว และจากการศึกษาพบว่าประเทศอังกฤษไม่มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่แต่อย่างใด

3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่นำบทบัญญัติเรื่องอายุความมาใช้มานานแล้ว มีประวัติและพัฒนาการที่น่าสนใจ และมีบทบัญญัติอายุความในคดีอาญาที่ค่อนข้างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้ไม่มีอายุความในความผิดร้ายแรง การให้มีข้อยืดหยุ่นสามารถขยายอายุความได้ในบางกรณี เช่น กฎหมายของ Arkansas ได้กำหนดไว้ให้ขยายอายุความในการฟ้องคดีความผิดอาญาข้อหาข่มขืนกระทำชำเรา ออกไปเป็น 15 ปี หากมีพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจ DNA หรือ

³ สุระทิน ชัยทองคำ, การหยุดนับอายุความ : ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2552), น. 43.

⁴ เพิ่งอ้าง, น. 44.

⁵ เพิ่งอ้าง, น. 44.

⁶ summary offence ได้แก่ การกระทำความผิดที่มีโทษปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ และมีโทษจำคุกไม่เกิน 51 สัปดาห์.

การตรวจอย่างอื่นซึ่งทำได้เนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งยังกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยมลรัฐต่างๆ หลายมลรัฐ และกฎหมายที่ใช้บังคับนั้นมีทั้งกฎหมายของรัฐบาลกลาง (Federal Law) กฎหมายของมลรัฐ (State Law) กฎหมายระดับท้องถิ่น (Local Law) บทบัญญัติเกี่ยวกับคดีอาญาของแต่ละมลรัฐยังมีรายละเอียดของโทษและอายุความที่แตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้ไม่มีอายุความในความผิดที่มีโทษประหารชีวิตรวมทั้งความผิดร้ายแรงอื่นๆ ด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ แต่ในปัจจุบันในการดำเนินคดีอาญานั้นระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกากลับใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นผู้ฟ้องคดี ซึ่งพนักงานอัยการอาจพิจารณาสั่งฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดีได้เอง แต่ในคดีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง (felony) การฟ้องคดีจะกระทำได้อีกเมื่อได้มีการให้คณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) พิจารณาว่าคดีมีมูลพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ (indictment) ซึ่งพนักงานอัยการต้องฟ้องคดีหรือได้รับการยืนยันให้ฟ้องคดีจากคณะลูกขุนใหญ่ภายในกำหนดอายุความ ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนดให้มีอายุความในการดำเนินคดี⁷ ทั้งนี้ เพราะในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีพระมหากษัตริย์ จึงถือหลักว่าการกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทำที่เป็นความผิดต่อสังคมหรือต่อส่วนรวม สังคมและรัฐเท่านั้นจึงเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น รัฐจึงมีส่วนได้เสียและมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิด ดังกล่าว เนื่องจากรัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ทั้งมีหน้าที่ป้องกันสังคมมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นด้วย

ส่วนผู้เสียหายนั้น โดยหลักแล้วไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นในคดีที่เห็นได้ชัดเจนว่าผู้ต้องหาควรจะถูกฟ้องและพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง หากศาลได้รับเหตุผลของพนักงานอัยการ ในการสั่งไม่ฟ้องแล้ว ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเห็นว่า ควรให้นักกฎหมายของผู้เสียหาย (Private Prosecutor) เป็นโจทก์แทนพนักงานอัยการ ดังนี้ ในคดีประเภทดังกล่าวผู้เสียหายหรือเอกชนจึงจะมีอำนาจฟ้องคดีอาญา⁸

โดยวิธานิพนธ์ฉบับนี้ จะนำเสนอแต่เพียงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาของรัฐบาลกลาง และกฎหมายของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ในบางส่วนเพื่อเป็นกรณีศึกษาถึงรูปแบบในการกำหนดอายุความในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

⁷ ปรีฉา วิโรจน์ระชะชัย, อายุความในฐานะเงื่อนไขให้อำนาจคดีศึกษาเฉพาะขั้นตอนนำคดีขึ้นสู่ศาล, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2551), น. 12.

⁸ วรินทร์ แต่ประยูร, สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2545), น. 48.

รัฐบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยเรื่องอายุความ (Federal statute of Limitations) ที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Code หรือ U.S.Code.)⁹

(1) การกระทำความผิดร้ายแรงที่มีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต เช่น การกระทำความผิดตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code มาตรา 1091 ซึ่งได้แก่ การกระทำความผิดฐานอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หรือการกระทำความผิดตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code มาตรา 229 ซึ่งได้แก่การกระทำความผิดฐานใช้ มีไว้เพื่อใช้ ครอบครอง ผลิต พัฒนา หรือจำหน่ายด้วยประการ ใดๆ ซึ่งอาวุธเคมี ไม่มีอายุความในการฟ้องคดีตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code. มาตรา 3281

(2) การกระทำความผิดฐานก่อการร้ายที่เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต หรือเล็งเห็นได้ว่าอาจทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ไม่มีอายุความฟ้องคดี ส่วนการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายอื่นๆ นั้น มีอายุความฟ้องคดี 8 ปี นับแต่การกระทำความผิดเกิดขึ้น ตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code, มาตรา 3286

3. การกระทำความผิดฐานโจรกรรมงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์ หรือโจรกรรมงานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมีอายุความในการฟ้องคดี 20 ปี นับแต่การกระทำความผิดเกิด ตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code มาตรา 3294

ประมวลกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีบทบัญญัติในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ หรือ tolling ซึ่งสามารถหยุดนับอายุความไว้เป็นการชั่วคราวในบางกรณี เพื่อเป็นเครื่องมือแก่พนักงานอัยการในการดำเนินคดี¹⁰ (prosecution) โดยมาตรา 3290 ของ 18 U.S.Code. ได้กำหนดว่า “ไม่ให้มีบทบัญญัติเรื่องอายุความมาใช้ในกรณีของบุคคลที่หลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม”

โดยส่วนใหญ่แล้วความผิดทางอาญาในฐานะอื่นๆ ตามกฎหมายของรัฐบาลกลางแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้บัญญัติเรื่องอายุความฟ้องคดีไว้ในตัวกฎหมายเองแต่จะอาศัยบทบัญญัติของ 18 U.S.Code, มาตรา 3282 ที่บัญญัติว่า “ถ้ามิได้ยื่นฟ้อง หรือมิได้รับคำยืนยันให้ฟ้องคดีจากคณะลูกขุนภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะฟ้องคดีพิจารณาคดี หรือลงโทษในการกระทำนั้นไม่ได้ เว้นแต่ความผิดที่มีโทษประหารชีวิต¹¹

⁹ United States Code Title 18.

¹⁰ Brian M Pearce “Statutes of limitations for Federal Criminal Statutes in Fugitive Cases”Memorandum to Deputy Attorney General.อ้างถึงใน ฌีรัฐสา ฉัตรไพบุลย์ และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2550), น. 32.

¹¹ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, เอมอร ไชยบัวแดง, สุวนีย์ แสงผล และอัจฉริยา ปรีชาจิตต์, “ปัญหาอายุความของความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (รายงานวิจัย),” (2548), น. 3:1:6.

ที่กล่าวมาข้างต้นคือตัวอย่างของอายุความฟ้องคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา อันเป็นกฎหมายของรัฐบาลกลาง (Federal Law)

อายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐนิวยอร์ก (New York State Criminal Procedure Law)¹² 1. การกระทำความผิดร้ายแรงในระดับ Class A felony¹³ คือการกระทำความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือ โทษจำคุกตลอดชีวิต เช่น การฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน¹⁴ จะกำหนดให้ไม่มีอายุความ

2. การกระทำความผิดร้ายแรงอื่น เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา (Class B felony)¹⁵ ต้องทำการฟ้องคดีภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่การกระทำความผิดเกิด

3. การกระทำความผิดที่เป็น Misdemeanor อันมีความร้ายแรงน้อยกว่า Felony เช่น การบุกรุกเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นโดยมิอาวรุ¹⁶ ต้องทำการฟ้องภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่การกระทำความผิดเกิด

4. การกระทำความผิดที่เป็นความผิดเล็กน้อยอื่นๆ เช่น การไม่แจ้งความกรณีอาวรุปืนหาย¹⁷ ต้องทำการฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่การกระทำความผิดเกิด

นอกจากนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความมลรัฐนิวยอร์ก ยังได้บัญญัติถึงเหตุที่จะหยุดนับอายุความไว้เป็นการชั่วคราว (Tolling) ไว้ได้แก่

¹² New York State Criminal Procedure Law อ้างถึงใน ปรีชา วิโรจน์ธนะชัย.(2551).อายุความในฐานะเงื่อนไขให้อ่านาคำวินิจฉัย:ศึกษาเฉพาะขั้นตอนการนำคดีขึ้นสู่ศาล.หน้า 58.

¹³ ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐนิวยอร์ก ได้แบ่งประเภทของการกระทำความผิดไว้โดยสัมพันธ์กับอัตราโทษ ดังนี้

1. “Felony” ได้แก่ การกระทำความผิดขั้นร้ายแรง ที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี และแบ่งระดับออกเป็น class ซึ่งมี ตั้งแต่ Class A felony - Class felony.

2. “Misdemeanor” ได้แก่ การกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า “felony” ที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 15 วัน แต่ไม่เกิน 1 ปี และแบ่งระดับออกเป็น Class ซึ่งแบ่งออกเป็น Class A Misdemeanor, Class B Misdemeanor และ Unclassified Misdemeanor.

3. “Violation” ได้แก่ การกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกเล็กน้อย คือมีโทษจำคุกไม่เกิน 15 วัน

4. “Traffic infraction” ได้แก่ การกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร

¹⁴ New York State Penal Law section 125.27

¹⁵ New York State Penal Law section 130.35

¹⁶ New York State Penal Law section 140, 20 and 140, 25.

¹⁷ New York State Penal Law section 400. 10.

1. จำเลยยังคงอยู่นอกรัฐ
2. ไม่ปรากฏแหล่งที่อยู่ของจำเลยภายหลังการค้นหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. ในกรณีที่เป็นการกระทำทางเพศต่อเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ผู้เสียหายยังมีอายุไม่ครบ 18 ปี บริบูรณ์

ทั้งนี้ อายุความจะเริ่มนับต่อไปเมื่อเหตุต่างๆ ที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้หมดไปแล้ว

จากการที่ผู้เขียนศึกษาบทบัญญัติอายุความของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นอกจากจะกำหนดอายุความที่มีความสัมพันธ์กับโทษแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดรูปแบบอายุความในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

รูปแบบของความผิดที่ไม่มีอายุความในคดีที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

รูปแบบของการขยายอายุความ เช่น อาชญากรรมที่กระทำต่อเด็ก ถ้าเป็นเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี กฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาให้ออกาสเด็กจนกระทั่ง 25 ปี ในการฟ้องร้องคดี หรือในความผิดที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกำหนดให้มีอายุความยาวนานกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี

รูปแบบของอายุความสะดุดหยุดอยู่ ตามมาตรา 3290 ของ 18 U.S.Code. ได้กำหนดว่า “ไม่ให้นำบทบัญญัติเรื่องอายุความมาใช้ในกรณีของบุคคลที่หลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม”

3.2 ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมัน ส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดอายุความสำหรับความผิดอาญาไว้เพราะอายุความถือว่าเป็นเงื่อนไขที่กฎหมายให้อำนาจในการดำเนินคดี โดยอาศัยหลักเรื่อง “กฎแห่งการลืม” (la loi de l'oubli) ซึ่งมีแนวคิดว่าการล่วงเลยไปยิ่งนานเท่าใดความทรงจำก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น ความแม่นยำในเหตุการณ์ที่ผ่านไปก็ลดลง ความยากลำบากในการพิสูจน์ ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยยิ่งเพิ่มขึ้น โอกาสผิดพลาดยิ่งมากขึ้น ความคงอยู่ของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุก็ย่อมเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติ จนไม่อาจนำมาสืบแสดงให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ การที่เวลาล่วงเลยมานานหลังการกระทำความผิดจึงมีผลโดยตรงต่อพยานหลักฐานในคดี กล่าวคือ กำหนดเวลาที่ไต่เนิ่นนานมามากนั้น ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ มีค่าน้อยลง เช่น ความจำของพยานบุคคลเสื่อมถอยไป หรือพยานหลักฐานเกิดการสูญหายในเวลาต่อมา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมโดยตรงได้ ในการดำเนินคดี การฟ้องร้อง การลงโทษหรือบังคับคดีแก่ผู้กระทำความผิดใดๆ สมควรที่จะต้องดำเนินคดีภายในระยะเวลาอันจำกัด ไม่นิ่นนานจากวันเวลา

ที่เกิดเหตุมากขึ้นไปนัก เพื่อให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ได้นำมาใช้ในการดำเนินคดีในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีนั้น ด้วยความรวดเร็ว ไม่ถูกทำลาย บิดเบือน หรือมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงน้อยที่สุด

3.2.1 ประเทศเยอรมัน

การดำเนินคดีอาญาในประเทศเยอรมันเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ถือว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐ และรัฐเป็นผู้เสียหาย โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดี¹⁸ โดยพนักงานอัยการต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลาอายุความตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งถือว่าการที่คดีขาดอายุความนั้น เป็นผลทำให้คดีไม่สมบูรณ์ต้องยุติดำเนินคดี โดยพนักงานอัยการไม่อาจฟ้องคดีได้อีกต่อไป

ประเทศเยอรมันเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) จึงมีการกำหนดเรื่องอายุความในคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (Strafgesetzbuch, StGB หรือ Criminal Code Chapter 5 Statutes of Limitation) โดยแบ่งอายุความออกเป็น 2 ประเภท คืออายุความฟ้องร้องและอายุความบังคับโทษ¹⁹

1) อายุความฟ้องคดี (Title One Statute of Limitation for Prosecution) ได้มีมาตรา 78 (Section 78 Period of Limitation) กำหนดไว้โดยสรุปได้ว่า การฟ้องคดีอาญาต้องทำภายในกำหนดอายุความ²⁰ ยกเว้นความผิดอาญาร้ายแรงบางประเภท เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์²¹ (Genocide) ความผิดฐานฆ่าคนตาย²² ไม่อยู่ในบังคับของเรื่องอายุความ²³ ทั้งนี้ได้กำหนดอายุความไว้แตกต่างกันไปตามความร้ายแรงของความผิด คือ อายุความสามสิบปีในคดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต อายุความยี่สิบปีในคดีที่มีโทษจำคุกสิบปีขึ้นไป อายุความสิบปีในคดีที่มีโทษจำคุกห้าปีขึ้นไปแต่ไม่เกินสิบปี อายุความห้าปีในคดีที่มีโทษจำคุกหนึ่งปีขึ้นไปแต่ไม่เกินห้าปี และอายุความสามปีกรณีอื่นๆ²⁴

สำหรับการกำหนดอายุความในคดีอาญานั้นได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (German Penal Code) ดังนี้

¹⁸ คณิต ฒ นคร, อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2533), น. 77.

¹⁹ ฌูว์สา ฌ็ตร ไพบูลย์และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, เพ็งฮ้าง, น. 26.

²⁰ German Penal Code section 78 (1).

²¹ German Penal Code section 220 a.

²² German Penal Code section 211

²³ German Penal Code section 78(2)

²⁴ German Penal Code section 78(3)-(4).

1. การกระทำความผิดร้ายแรงฐานฆ่าคนตายโดยทารุณโหดร้าย เช่น การฆ่าผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งความพึงพอใจในทางเพศ ไม่มีกำหนดอายุความในการฟ้องคดี

2. การกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต มีกำหนดอายุความ 30 ปี

3. การกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปี มีกำหนดอายุความ 20 ปี

4. การกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี มีกำหนดอายุความ 10 ปี

5. การกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี มีกำหนดอายุความ 5 ปี

6. การกระทำความผิดอื่นๆ มีอายุความ 3 ปี

นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันก็ได้กำหนดให้ความผิดบางประเภทไม่มีกำหนดอายุความประกอบด้วยความผิดดังต่อไปนี้ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน (German Penal Code) มาตรา 221 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นบัญญัติว่า

(1) ผู้ฆ่าผู้อื่นจะต้องได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต

(2) ผู้ที่ฆ่าผู้อื่น คือ บุคคลที่ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หรือเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศ หรือเนื่องจากความละโมภหรือเหตุอื่น หรือกระทำการขายชาติหรือทารุณโหดร้ายโดยเจตนาให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคม หรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอย่างอื่นหรือให้กระทำความผิดอย่างอื่นบรรลุผล

ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 221 นี้เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเป็นความผิดที่ไม่อยู่ในบังคับของอายุความ ซึ่งหมายความว่าสามารถฟ้องคดีในฐานความผิดฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเมื่อใดก็ได้

2) อายุความบังคับโทษ (Title Two Statute of Limitation for Execution) ได้มีมาตรา 79 (Section 79 Period of Limitation) กำหนดไว้โดยสรุปว่า ไม่ให้บังคับโทษหรือมาตรการอื่นๆ เพื่อลงโทษซึ่งถึงที่สุดแล้วหลังจากที่ขาดอายุความ²⁵ ในการบังคับโทษสำหรับความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) และความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตไม่มีกำหนดอายุความทำนองเดียวกับเรื่องอายุความฟ้องคดี และได้กำหนดอายุความบังคับโทษไว้ คืออายุความยี่สิบห้าปีในคดีที่มีโทษจำคุกสิบปีขึ้นไป อายุความยี่สิบปีในคดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปถึงสิบปี อายุความสิบปีในคดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปถึงห้าปี อายุความห้าปีในคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีและโทษปรับอัตรารายวันสามสิบวันขึ้นไป และอายุความสามปีในคดีที่มีโทษปรับไม่เกินอัตรารายวันสามสิบวัน ทั้งนี้ ให้เริ่มนับอายุความบังคับโทษตั้งแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุด²⁶

²⁵ German Penal Code section 79(1)

²⁶ German Penal Code section 79(6)

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน (German Penal Code (Strafgesetzbuch, StGB)) ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการการหยุคนับอายุความไว้โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 78 บี และ 78 ซี ให้หยุคนับอายุความไว้เป็นการชั่วคราว (Tolling) ในบางกรณี เช่น ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี อายุความจะเริ่มนับก็ต่อเมื่อผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้นมีอายุครบ 18 ปี²⁷ หรือกรณีที่การฟ้องคดีไม่อาจทำได้ด้วยเหตุประการใดๆ อายุความก็จะยังไม่เริ่มนับ เว้นแต่การที่ฟ้องคดีไม่ได้นั้นเป็นเพราะเหตุที่เกิดจากความบกพร่องของคำร้องทุกข์หรือให้ฟ้องคดี²⁸ เมื่อไม่อาจฟ้องคดีได้เพราะผู้กระทำความผิดเป็นสภานิติบัญญัติ (Bundestag หรือ legislative body of land) ให้หยุคนับอายุความตั้งแต่วันที่พนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบถึงการกระทำและรู้ตัวผู้กระทำ หรือมีข้อมูลการกระทำความผิดอาญาหรือการร้องทุกข์เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด²⁹ เมื่อมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก่อนขาดอายุความ กำหนดอายุความจะไม่สิ้นสุดลงก่อนการเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณา³⁰ เมื่อกฎหมายได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ในการเพิ่มโทษโดยเฉพาะในคดีร้ายแรง และได้มีกระบวนการพิจารณาในศาลประจำเขต (Regional Court) ให้หยุคนับอายุความตามมาตรา 78 (3) no 4 โดยเริ่มจากวันที่ศาลเริ่มการพิจารณาเป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี³¹ กรณีที่ผู้กระทำความผิดอยู่ต่างประเทศ หากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนไปยังประเทศดังกล่าวแล้ว ให้หยุดพักการนับอายุความตั้งแต่วันที่หน่วยงานต่างประเทศได้รับคำร้อง

1. จนกว่าจะมีการส่งตัวผู้กระทำความผิดให้เจ้าหน้าที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
2. จนกว่าผู้กระทำความผิดจะเดินทางออกนอกประเทศนั้นด้วยวิธีอื่นๆ
3. จนกว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะได้รับหนังสือปฏิเสธคำขอ
4. จนกว่าเจ้าหน้าที่จะถอนคำขอนั้น

หากไม่ทราบวันที่เจ้าหน้าที่ของต่างประเทศได้รับหนังสือคำขอ ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศได้รับหนังสือคำขอเมื่อเวลาผ่านไปแล้วหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ส่งหนังสือคำขอนั้น เว้นเสียว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีทราบว่าเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศไม่ได้รับหนังสือหรือรับในเวลาหลังจากนั้น

²⁷ German Penal Code section 78 B.

²⁸ German Penal Code section 78 B (1)

²⁹ German Penal Code section 78 B(2)

³⁰ German Penal Code section 78 B (3)

³¹ German Penal Code section 78 B (4)

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 78 ซึ เป็นเรื่องที่หยุดนับอายุความโดยการร้องขอต่อศาล³² มาตรา 78 ซึ ได้กำหนดว่า

ให้หยุดนับอายุความกรณีดังต่อไปนี้³³

1. ในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาครั้งแรก ได้ความว่าการสอบสวนเป็นไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์แก่ผู้ต้องหา หรือมีคำสั่งให้มีการสอบสวน

2. มีการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาโดยศาลหรือมีคำสั่งเช่นนั้น

3. มีการดำเนินการใดๆ ของผู้เชี่ยวชาญตามคำสั่งศาลหรือพนักงานอัยการ หากผู้ถูกกล่าวหาเคยถูกสอบปากคำ หรือบุคคลดังกล่าวได้รับหมายให้เริ่มดำเนินการสอบสวน

4. มีการออกหมายยึดหรือค้นและมีคำพิพากษาของศาลต่อผู้นั้น

5. มีการออกหมายจับ คำสั่งให้ควบคุมตัว คำสั่งให้นำตัวมาศาลเพื่อการสอบปากคำและมีการตัดสินของศาลต่อผู้นั้น

6. มีการยื่นฟ้องคดีโดยอัยการ

7. มีการเปิดคดี

8. มีการกำหนดวันนัดพิจารณา

9. มีคำสั่งทางอาญาหรือการตัดสินอย่างอื่นที่เท่ากับการทำคำพิพากษา

10. มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเนื่องจากไม่มีตัวผู้ต้องหาที่ได้มีการสั่งฟ้องไว้ หรือคำสั่งใดๆ ของศาลหรือพนักงานอัยการซึ่งมีขึ้นภายหลังจากที่มีการจำหน่ายคดี หรือในขั้นตอนที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาที่มีการสั่งฟ้องไว้มาเพื่อให้ได้ความแน่ชัดเรื่องที่อยู่ของบุคคลดังกล่าวเพื่อรักษาพยานหลักฐาน

11. มีคำสั่งศาลให้จำหน่ายคดีเนื่องจากผู้ต้องหาที่ได้มีการสั่งฟ้องไว้ไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หรือคำสั่งใดๆ ของศาลหรือพนักงานอัยการซึ่งมีขึ้นภายหลังจากที่มีการจำหน่ายคดีเพื่อทบทวนความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลยที่มีการสั่งฟ้องไว้

12. มีคำขอใดๆ ของศาลเพื่อให้มีการสอบสวนในต่างประเทศในขั้นตอนการกักตัวไว้เพื่อป้องกันและในขั้นตอนอื่นให้มีการหยุดนับอายุความเมื่อมีการกักตัวไว้เพื่อป้องกัน

การนับอายุความตามมาตรานี้จะต้องเป็นไปโดยคำสั่งลายลักษณ์อักษรของศาลที่จะมีผลบังคับในเวลาที่มีการลงนามคำสั่งนั้น อย่างไรก็ตามหากไม่มีการดำเนินการตามคำขอเพื่อออกคำสั่งดังกล่าวในทันที กฎหมายให้ถือเอาเวลาที่มีการเสนอเพื่อพิจารณาเป็นเวลาที่มีผลบังคับ³⁴ ให้

³² ญัตตวิสา ฉัตรไพบุลย์และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, *เพิ่งอ้าง*, น. 25.

³³ German Penal Code section 78 C (1)

³⁴ German Penal Code section 78 C (2)

นับอายุความต่อ (anew) เมื่อเหตุการณ์ที่ทำให้การหยุดนับอายุความนั้นหมดไป โดยการฟ้องคดีจะต้องทำภายในกำหนดอายุความล่าสุด หากอายุความที่เพิ่มขึ้นได้หมดลงในเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 เอ หรือ 3 ปี หากเวลาดังกล่าวสั้นกว่าสามปี โดยไม่ให้นำมาตรา 78 บี มาใช้บังคับ³⁵ ให้การหยุดนับอายุความมีผลเฉพาะกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรณี³⁶ หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมแนวทางปฏิบัติที่นำมาใช้ในเวลาที่กรณีก่อนการตัดสินและทำให้อายุความสั้นลง ให้การกระทำที่ทำให้การหยุดนับอายุความ ซึ่งใช้ก่อนการบังคับตามกฎหมายใหม่มีผลบังคับใช้ แม้ว่าในเวลาที่หยุดนับอายุความจะไม่อาจฟ้องคดีได้เพราะขาดอายุความแล้ว³⁷

จากการที่ผู้เขียนศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความของประเทศเยอรมันนั้น นอกจากจะกำหนดอายุความโดยพิจารณาความร้ายแรงของการกระทำความผิดแล้ว ยังกำหนดอายุความในรูปแบบอื่นๆ ดังนี้

รูปแบบที่ไม่มีอายุความในความผิดอาญาร้ายแรงบางประเภท เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) ความผิดฐานฆ่าคนตาย

รูปแบบของการหยุดนับอายุความ เช่น ในมาตรา 78 บี และ 78 ซี ให้หยุดนับอายุความไว้เป็นการชั่วคราว (Tolling) ในบางกรณี เช่น ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี อายุความจะเริ่มนับก็ต่อเมื่อผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้นมีอายุครบ 18 ปี หรือกรณีที่การฟ้องคดีไม่อาจทำได้ด้วยเหตุประการใดๆ อายุความก็จะยังไม่เริ่มนับ เว้นแต่กรณีที่ฟ้องคดีไม่ได้นั้นเป็นเพราะเหตุที่เกิดจากความบกพร่องของคำร้องทุกข์หรือให้ฟ้องคดี

3.2.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) และได้มีการกำหนดอายุความในคดีอาญาไว้สำหรับความผิดทุกประเภท โดยอาศัยแนวคิดเรื่องกฎแห่งการลืมซึ่งถือว่าการกระทำความผิดอาญาเป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยของรัฐ และโดยที่รัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ รัฐจึงเป็นผู้เสียหายและพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้ฟ้องคดีแทนรัฐจึงเป็นผู้เดียวที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายที่เป็นประชาชนไม่สามารถฟ้องคดีได้เอง เว้นแต่จะขอเป็นคู่ความทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในเรื่องนั้น การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ และจะต้องฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความ กรณีที่สั่ง

³⁵ German Penal Code section 78 C (3)

³⁶ German Penal Code section 78 C (4)

³⁷ German Penal Code section 78 C (5)

ไม่ฟ้องเป็นเพียงการชะลอการฟ้องชั่วคราวซึ่งสามารถกลับมาฟ้องเป็นคดีใหม่ได้อีกภายในกำหนดอายุความ³⁸ โดยได้กำหนดอายุความในความผิดอาญาไว้ดังนี้

ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดอายุความ (la prescription) ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้³⁹

1. ความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime) ได้แก่ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จนถึงโทษจำคุกตลอดชีวิต มีอายุความ 10 ปี

2. ความผิดที่มีโทษปานกลาง ได้แก่ ความผิดที่มีโทษปรับเกินกว่า 2,000 ฟรังก์ ขึ้นไป (3,000 ยูโร) หรือจำคุกตั้งแต่ 2 เดือน จนถึงจำคุก 10 ปี มีอายุความ 3 ปี

3. ความผิดลหุโทษ (Contravention) ได้แก่ ความผิดที่มีโทษปรับไม่เกิน 2,000 ฟรังก์ (3,000 ยูโร) มีอายุความ 1 ปี

อย่างไรก็ตาม ในความผิดบางฐานที่ไม่มีการนำหลักการเรื่องกฎแห่งการลืมมาใช้ ซึ่งจะบัญญัติไว้เป็นพิเศษและเป็นคดีอาญาที่ไม่มีอายุความ คือ ความผิดในประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับมนุษยชาติ เช่น อาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หรือคดีอุกฉกรรจ์อื่นๆ เช่น การเอาคนลงเป็นทาส ทรมานหรือดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดที่เป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติหรือต่อมนุษยธรรมรวมถึงกรณีการนำเทคโนโลยีหรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการกระทำความผิด เช่น การโคลนนิ่ง เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการยกเว้นไม่นำหลักการเรื่องกฎแห่งการลืมมาใช้⁴⁰

จากการที่ผู้เขียนศึกษาการกำหนดอายุความของประเทศฝรั่งเศส พบว่า การกำหนดอายุความในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสนั้น ถือหลักเกณฑ์การกำหนดอายุความโดยพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งความผิดอันสัมพันธ์กับอัตราโทษที่กฎหมายได้กำหนดไว้ แต่ในความผิดที่มีความร้ายแรงที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของ ประชาชนหรือเป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยของรัฐ และความผิดที่เกี่ยวกับคดีอาญาระหว่างประเทศจะกำหนดให้มีความผิดนั้น ไม่มีกำหนดอายุความถือว่าเป็นข้อยกเว้นกฎแห่งการลืม ซึ่งรัฐสามารถที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ตลอดโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้ของกำหนดอายุความ และเป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศฝรั่งเศสไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญาหรือการหยุดนับอายุความชั่วคราวเหมือนกับประเทศเยอรมันที่ได้กำหนดอายุความไว้ค่อนข้างละเอียด

³⁸ โคมิน กัททริมย์, "การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส," อัยการนิเทศ, 165,2,32 น. 6 (2513).

³⁹ อุทัย อาทิวา, รวมบทกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2554),

⁴⁰ อัครวัฒน์ เทพหัสดิน, อายุความในคดีอาญา, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, ม.ป.ป.), น. 5-6.

นอกจากนี้จากการที่ผู้เขียนศึกษาการกำหนดอายุความของต่างประเทศพบว่า ในต่างประเทศได้มีการนำหลักอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้ในคดีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีเช่นกัน ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

3.3 การหยุดนับอายุความฟ้องคดีอาญากรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีของต่างประเทศ

3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดอายุความในการฟ้องคดีอาญา บางประเภทและกำหนดให้ความผิดบางฐานไม่มีอายุความ และถึงแม้ว่าคดีที่มีการกำหนดอายุความ ก็อาจจะมีการหยุดนับอายุความได้หากว่าผู้กระทำความผิดหลบหนีกระบวนการยุติธรรม อันเป็นผลให้อายุความฟ้องคดีอาญาหยุดนับจนกว่าจะได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจึงจะเริ่มนับอายุความต่อ หลักในเรื่องการไม่นับอายุความนี้มีใช้ทุกมลรัฐ⁴¹ ซึ่งในส่วนของรัฐบาลกลางของสหรัฐได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไว้ใน 18 U.S. Code S. 3290 “No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice” กล่าวคือไม่นับระยะเวลาดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยบุคคลที่หลบหนีนั้นไม่อาจขอให้ศาลยกฟ้องโดยอ้างสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร็ว ที่ผู้ต้องหาและจำเลยทั่วไปจะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาคาดำเนินการกับผู้หลบหนีก่อนข้างรุนแรงโดยอาจดำเนินการประกาศให้เป็นบุคคลนอกกฎหมาย (Process of outlawry) หรือรับโทษหนักขึ้นกว่าปกติหากไม่ปฏิบัติตามหมายศาล ที่ออก 5 ครั้งติดต่อกัน หรือถูกริบทรัพย์สินและถูกลงโทษ โดยอาจถูกลงโทษจำคุกระยะยาวในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาระดับกลาง (demeanor) และได้รับโทษประหารชีวิตในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง (Felony) นอกจากนี้แล้วผู้ที่หลบหนีหมายศาลอาจต้องได้รับโทษข้อหาคุกหมิ่นศาล หากว่าผู้ต้องหาหลบหนีหลังจากที่ได้รับการประกันตัวอาจต้องได้รับโทษข้อหาหลบหนีประกัน ตาม 18 U.S. Code S. 3146 นอกจากนี้การที่ผู้ต้องหากระทำการหลบเลี่ยงเพื่อที่จะหลบหนีจากการจับกุมตัวหรือฟ้องคดีเป็นความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ใน 18 U.S. Code S. 1073 ซึ่งมีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴²

⁴¹ อัครวัฒน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, *อ้างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 37.

⁴² 18 U.S. Code S. 401 “A court of the United States shall have power to punish by fine or imprisonment, or both, at its discretion, such contempt of its authority, and none other, as

(1) Misbehavior of any person in its presence or so near there to as to obstruct the administration of justice;

การตีความคำว่า “หลบหนี

ในการตีความว่าพฤติการณ์ใดเป็นการหลบหนีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความ โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องจำเลยต่อศาลและบรรยายฟ้องว่าคดีไม่ขาดอายุความ และหากว่าได้มีการฟ้องคดีหลังจากที่ระยะเวลาที่กำหนดในอายุความ ได้ล่วงเลยผ่านไปแล้วต้องมีการบรรยายฟ้องว่าการที่ไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาไปฟ้องต่อศาลได้ เนื่องจากผู้ต้องหาได้หลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม จึงไม่นับระยะเวลาระหว่างที่หลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ คดีจึงไม่ขาดอายุความ ซึ่งการหลบหนีในชั้นก่อนฟ้องคดีนั้นจะไม่มีผลในคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S. Code S. 3290⁴³ กำหนดอายุความจะไม่มีผลในกรณีที่บุคคลใดหลบหนีจากการพิจารณาคดี” ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่มีการกำหนดนิยามหรือความหมายของการ “หลบหนี” ไว้แต่อย่างใด ซึ่งใน 18 U.S. Code S. 1073 เป็นบทบัญญัติในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการหลบหนีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเอาไว้ ซึ่งกำหนดพฤติกรรมการหลบหนีไว้ว่าผู้ใดก็ตามที่ย้ายหรือเดินทางออกจากรัฐ หรือออกไปยังต่างประเทศ ด้วยเจตนาจะหลบเลี่ยงการพิจารณาคดีเป็นความผิด ซึ่งเห็นได้ว่าในส่วนพฤติการณ์หลบหนีนั้น ต้องมีการย้ายหรือเดินทางออกจากเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี ดังนั้น การหลบหนีจึงต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ออกมาจากเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี เช่น ในคดี United States V. Fonseca-Machado ศาลเห็นว่าการที่จำเลยซึ่งจี้เครื่องบินไปคิวบาได้หลบหนี จากกระบวนการยุติธรรมที่มีเจตนาหลบหนีการถูกดำเนินคดี ดังนั้น อายุความจึงสะดุดหยุดอยู่⁴⁴ การหนีออกจากที่ต้องขัง⁴⁵ เป็นการหลบหนี เป็นต้น แต่ในบางคดีศาลสหรัฐ (federal circuit) เห็นว่า เพียงการออกจากท้องถิ่นซึ่งกระทำความผิดศาลก็เป็นการหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรมแล้ว เช่น คดี Re Assarsson (687 F.2d 1157, 1162⁴⁶ โดยคำว่าออกจากเขตอำนาจศาลดังกล่าว นั้น เป็นหลบหนีโดยกระทำการอย่างใดๆ ที่ทำให้ตนออกจากเขตอำนาจศาลที่ตนกระทำความผิด การหลบหนีดังกล่าวนี้จึงเป็นความหมายโดยตรงของการหลบหนี แม้เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือผู้ต้องหาในการหลบหนี (Howgate V. United State, 7 App. D.C. 271, 240-48 (1895) ก็ถือว่าเป็น

(2) Misbehavior of any of its officers in their official transactions;

(3) Disobedience or resistance to its lawful writ, process, order, rule, decree, or command."

⁴³ 18 U.S. Code S. 3290 "No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice."

⁴⁴ United States V. Fonseca-Machado 53 F.3d 1242 (11th Cir. 1995)

⁴⁵ Howgate V.U.S., 7 App. D.C 217 (App. D.C. D.C. Cir.1895)

⁴⁶ ฌูว์สา ฉัตรไพฑูรย์ และ ไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 40.*

การหลบหนีอันจะทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พฤติการณ์ของการหลบหนีคือการกระทำใดๆ อันเป็นการออกไปจากเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

นอกจากนี้แล้ว การหลบหนียังมีความหมายไปถึงพฤติการณ์ที่แม้ไม่ได้มีการออกไปจากเขตอำนาจศาล เช่น ซ่อนตัวอยู่ในพักอาศัยของผู้ต้องหรือจำเลยพักอาศัยเป็นปกติ โดยมีเจตนาที่จะหลบหนีการถูกดำเนินคดีอาญา ตามที่ปรากฏในคดี *Ferebee v, United States (C.C.A.) 295 F. 850* เป็นต้น ดังนั้นการซ่อนตัวเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตามจับกุมตัวได้ ก็ถือเป็นพฤติการณ์หลบหนีอย่างหนึ่งอันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม พฤติการณ์หลบหนีไม่ว่าจะเป็นการออกไปจากเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี หรือการหลบซ่อนตัวเพื่อไม่ให้ติดตามตัวได้ก็ดี การกระทำความดังกล่าวต้องประกอบด้วยเจตนาที่จะหลบหนีกระบวนการยุติธรรมด้วย จึงจะเป็นผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตาม 18 U.S. Code S. 3290 หากว่ามีการกระทำการใดๆ อันเป็นพฤติการณ์หลบหนี เช่นการออกไปจากเขตอำนาจศาลที่พิจารณาคดี แต่ผู้กระทำไม่มีเจตนาที่จะหลบหนีก็ไม่เป็นการหลบหนีอันจะทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้

สรุปแล้วคำว่าหลบหนีที่ศาลสหรัฐอเมริกา วางหลักไว้ นั้น คือการหลบหนีออกไปจากกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการซ่อนตัวในเคหสถาน โดยมีเจตนาพิเศษคือหลบเลี่ยงการถูกฟ้องร้อง อันจะมีผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เพราะถือว่าผู้กระทำความผิดได้สละประโยชน์อายุความแล้ว

3.3.2 ประเทศเยอรมัน

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการกำหนดไม่นับอายุความกรณีหลบหนีแต่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าหากมีการหลบหนีให้มีการหยุดนับอายุความในคดีอาญา แต่จะบัญญัติเหตุในการหยุดนับอายุความเมื่อมีการออกหมายจับ⁴⁷ ในชั้นก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล หรือเมื่อศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี (dismissal of the proceedings) เนื่องจากไม่มีตัวผู้ต้องหาที่ได้มีการสั่งฟ้องไว้ หรือคำสั่งใดๆ ของศาลหรือพนักงานอัยการซึ่งมีขึ้นภายหลังจากที่มีการจำหน่ายคดี หรือในชั้นตอนที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาที่มีการสั่งฟ้องไว้มาเพื่อให้ได้ความแน่ชัดเรื่องที่อยู่ของบุคคลดังกล่าวหรือเพื่อรักษาพยานหลักฐาน⁴⁸ กรณีการหยุดนับอายุความตาม มาตรา 78c ซึ่ง

⁴⁷ Code of Criminal Law, Section 78C (1). "The limitation period shall be interrupted by ... 5. an arrest warrant..."

⁴⁸ Code of Criminal Law, Section 78C (1). "The limitation period shall be interrupted by ... 10. the provisional judicial dismissal of the proceedings due to the absence of the indicted accused as well as any order of the judge or public prosecutor issued after such a dismissal of the proceedings or in proceedings in absentia in order to ascertain the whereabouts of the indicted accused or to secure evidence"

ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้หยุดนับอายุความเมื่อมีการหลบหนีนั้น เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายเมื่อมีการออกหมายจับ หรือมีคำสั่งให้ควบคุมตัว (placement order) คำสั่งให้นำตัวมาศาลเพื่อการสอบปากคำและการตัดสินใจของศาลต่อผู้นั้น มีการพิจารณาสั่งคดีโดยสาธารณชน (public indictment) มีการดำเนินการในชั้นศาล มีการกำหนดวันสืบพยาน มีคำสั่งทางอาญาหรือการตัดสินใจอื่นที่เท่ากับการทำคำพิพากษา มีคำสั่งจำหน่ายคดี (dismissal of the proceedings) เนื่องจากไม่มีตัวผู้ต้องหาที่ได้มีการสั่งฟ้องไว้ หรือคำสั่งใดๆ ของศาลหรือพนักงานอัยการซึ่งมีขึ้นภายหลังจากที่มีการจำหน่ายคดี หรือในชั้นตอนที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาที่มีการสั่งฟ้องไว้มาเพื่อให้ได้ความแน่ชัดเรื่องที่อยู่ของบุคคลดังกล่าวหรือเพื่อรักษาพยานหลักฐาน ตาม Section 78c (1)

การหยุดนับอายุความในคดีอาญาความตามมาตรานี้จะต้องเป็นไปโดยคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรของศาล ที่จะมผลบังคับในเวลาที่มีการลงนามคำสั่งนั้น อย่างไรก็ตามหากไม่มีการดำเนินการตามคำขอเพื่อออกคำสั่งดังกล่าวในทันที กฎหมายให้ถือเอาเวลาที่มีการเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาเป็นเวลาที่มีผลบังคับ⁴⁹ ดังนั้นในการร้องขอต่อศาลเพื่อให้หยุดนับอายุความต้องเป็นการร้องขอก่อนที่คดีจะขาดอายุความเพราะหากคดีขาดอายุความแล้วก็ไม่มีความเหลือที่จะหยุดนับได้อีกต่อไป นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดให้นำอายุความต่อ (anew) เมื่อเหตุการณ์ที่ทำให้การหยุดนับอายุความนั้นสิ้นสุดลง โดยการฟ้องคดีจะต้องทำภายในกำหนดอายุความล่าสุด หากอายุความที่เพิ่มขึ้นได้หมดลงในเวลากำหนดไว้ในมาตรา 78A หรือ 3 ปี (หากเวลาดังกล่าวสั้น กว่า 3 ปี) โดยไม่ให้นำมาตรา 78b มาใช้บังคับ⁵⁰

การตีความคำว่า “หลบหนี”

ประเทศเยอรมันนั้น การตีความคำว่าหลบหนีจะเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าให้อายุความหยุดอยู่เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี แต่เหตุแห่งการหยุดนับอายุความคือการออกหมายจับ แต่เมื่อพิจารณาตามเหตุออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPO) ใน Section 112 (2)⁵¹ กำหนดเหตุที่จะออกหมายจับได้

⁴⁹ Code of Criminal Law, Section 78c (2).

⁵⁰ Code of Criminal Law, Section 78c (3)-(4)

⁵¹ Code of Criminal Procedure Law Section 112 [Admissibility of Remand Detention; Grounds for Arrest]

(1) Remand detention may be ordered against the accused if he is strongly suspected of the offence and if there is a ground for arrest. It may not be ordered if it is disproportionate to the significance of the case or to the penalty or measure of reform and prevention likely to be imposed.

(2) A ground for arrest shall exist if, on the basis of certain facts,

1. it is established that the accused has fled or is hiding;

ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้หลบหนีหรือหลบซ่อนตัว การหลบหนีนอกจากพฤติการณ์ที่หลบหนีโดยทั่วไปแล้ว ยังรวมถึงการซ่อนตัวเพื่อไม่ให้หาตัวพบอีกด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงว่าอย่างไร จะเป็นการหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวนั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่มีอยู่ มิใช่ข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความว่าอย่างไรคือหลบหนีหรือซ่อนตัว

สรุปว่าการหยุดนับอายุความของประเทศเยอรมันในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดหลบหนีได้บัญญัติเหตุในการหยุดนับอายุความเมื่อมีการออกหมายจับ ซึ่งเหตุในการออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPO) ใน Section 112 (2) กำหนดเหตุที่จะออกหมายจับได้ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้หลบหนีหรือหลบซ่อนตัว ซึ่งพนักงานอัยการต้องร้องขอต่อศาลให้หยุดนับอายุความก่อนที่คดีจะขาดอายุความ

ตามที่กล่าวไว้แล้วว่าการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันมีความซับซ้อน มีการกระทำกับเป็นขบวนการในลักษณะองค์กรอาชญากรรม มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงต้องมีการแสวงหาพยานหลักฐานในรูปแบบที่ทันสมัยนอกเหนือไปจากประจักษ์พยาน ในต่างประเทศได้มีการกำหนดให้มีการแสวงหาพยานหลักฐานในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือไปจากประจักษ์พยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยไว้เช่นเดียวกัน โดยผู้เขียนจะกล่าวไว้ในหัวข้อต่อไป

2. considering the circumstances of the individual case, there is a risk that the accused will evade the criminal proceedings (risk of flight); or

3. the accused's conduct gives rise to the strong suspicion that he will

- a) destroy, alter, remove, suppress, or falsify evidence,
- b) improperly influence the co-accused, witnesses, or experts, or
- c) cause others to do so,

and if, therefore, the danger exists that establishment of the truth will be made more difficult (risk of tampering with evidence).

(3) Remand detention may also be ordered against an accused strongly suspected pursuant to section 308 subsections (1) to (3) of the Criminal Code, of having committed a criminal offence pursuant to section 6 subsection (1), number 1, of the Code of Crimes against International Law or section 129a subsections (1) or (2), also in conjunction with section 129b subsection (1), or pursuant to sections 211, 212, 226, 306b or 306c of the Criminal Code, or insofar as life and limb of another have been endangered by the offence, even if there are no grounds for arrest pursuant to subsection (2).

3.4 การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นอกเหนือจากประจักษ์พยานของต่างประเทศ

3.4.1 บรรทัดฐานคำพิพากษาศาลสหรัฐอเมริกาส่งเสริมการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

3.4.1.1 บรรทัดฐานคำพิพากษาเกี่ยวกับการรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานภายใต้มาตรฐานหลัก The Relevancy Test

คดี Spencer V, Commonwealth 1989 มีข้อเท็จจริงว่า ในปี ค.ศ.1987 ผู้หญิงในหมู่บ้านหลายแห่งในรัฐ Virginia ถูกฆาตกรรมในลักษณะที่เหมือนกัน คือ ผู้ตายถูกมัดแขนและขา และถูกข่มขืนกระทำชำเราก่อนที่จะถูกบีบคอจนตาย โดยคนร้ายเข้าไปทำร้ายผู้ตายทางหน้าต่างในเวลากลางคืน เจ้าพนักงานตำรวจได้จัดเวรยามเพื่อป้องกันเหตุร้ายและจับตัวผู้กระทำความผิด แต่ก็ไม่สามารถทำได้ ยังคงมีการฆาตกรรมในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น

จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA มีส่วนในการสืบสวนโดยส่งตัวอย่างอสุจิที่พบในที่เกิดเหตุไปตรวจหาลายพิมพ์ DNA แล้วนำมาเปรียบเทียบกับลายพิมพ์ DNA ที่ได้จากการตรวจตัวอย่างเลือดของผู้ต้องสงสัย และจากผลการตรวจลายพิมพ์ DNA ของสถาบัน Lifecodes ปรากฏว่า ลายพิมพ์ DNA ที่ได้จากการตรวจอสุจิที่พบในที่เกิดเหตุกับลายพิมพ์ DNA ที่ได้จากการตรวจเลือดของผู้ต้องสงสัย คือ นาย Spencer ตรงกัน โดยนักวิทยาศาสตร์ของสถาบันดังกล่าวได้คำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติในโอกาสที่บุคคลจะมีลาย พิมพ์ DNA ตรงกันโดยบังเอิญเท่ากับ 1 ใน 135 ล้านคน

ในคดีนี้ ทัศนคติของนาย Spencer ได้ต่อสู้คดีว่า เป็นคดีที่ไม่มีประจักษ์พยานที่เห็นการกระทำของนาย Spencer หรือแม้แต่เห็นนาย Spencer ออกมาจากที่เกิดเหตุ และไม่ใช้กรรมที่ผู้ต้องหาสารภาพว่าเป็นผู้กระทำความผิด พยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์ลาย พิมพ์ DNA จึงเป็นเพียงพยานหลักฐานในเบื้องต้นเพียงอย่างเดียวที่ฝ่ายโจทก์มี จึงไม่เพียงพอที่จะฟังลงโทษจำเลยได้

เมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง ศาลสูงได้มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต นาย Spencer ซึ่งในคดีนี้มีนักวิทยาศาสตร์ที่มาให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญทั้งในสาขา ชีวภาพ พันธุศาสตร์ และประชากรพันธุศาสตร์⁵² ศาลสูงได้ให้เหตุผลในการวินิจฉัยคดีว่า ศาลไม่รู้สึกลังเลในการรับฟังพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA เพื่อลงโทษจำเลย เนื่องจาก

⁵² The experts named in the court's opinion were Dr. Michael Baird, Manager of Paternity and Forensic Testing at Lifecodes Cooperation (qualified in the fields of molecular biology and genetics), Dr. Kenneth Kidd, Professor of Human Genetics at Yale University (qualified in fields of molecular biology and human population genetics), Dr. Kevin C. McElfresh, Manager and Supervisor of the forensic and paternity laboratories at Lifecodes

1. ทฤษฎีพื้นฐานและเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ DNA ของสถาบัน Lifecodes ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป (General Acceptance) ในหมู่นักวิทยาศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องว่ามีความน่าเชื่อถือ โดยการยอมรับของนักวิทยาศาสตร์ดังกล่าวได้กระทำโดยการลงนามรับรอง (Endorse) โดยปราศจากผู้คัดค้านหรือโต้แย้ง

2. เทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ DNA อันได้แก่ เทคนิค RELP ของสถาบัน Lifecodes นั้น เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และถูกนำมาใช้ในสถาบันตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการต่างๆ ทั่วโลกหลายแห่ง

3. สำหรับอัตราเสี่ยงเกี่ยวกับความผิดพลาดจากการพิสูจน์ ผู้เชี่ยวชาญได้ยืนยันว่า ความผิดพลาดในเทคนิคการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA จะไม่ให้ผลการพิสูจน์ในลักษณะที่เป็น False Positive Identification ซึ่งหมายถึง ให้ลายพิมพ์ DNA ที่เหมือนหรือจับกับลายพิมพ์ DNA ของผู้ต้องหาโดยที่ตัวอย่างอสุจินั้นไม่ได้เป็นของผู้ต้องหา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความผิดพลาดทางเทคนิคหากจะมีเกิดขึ้นก็จะเป็นไปในลักษณะที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหามากกว่าที่จะเป็นผลร้าย

ดังนั้น จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะรับประกันพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA และมีคำพิพากษาประหารชีวิตจำเลย โดยพิจารณาจากการที่ลายพิมพ์ DNA ที่ได้จากการ ตรวจตัวอย่างเลือดของจำเลยตรงกับลายพิมพ์ DNA ที่ได้จากการตรวจตัวอย่างอสุจิที่พบในที่เกิดเหตุ

ในคดีนี้ฝ่ายจำเลยไม่ได้ต่อสู้ เพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ได้จากการพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA หรือต่อสู้ในประเด็นของการที่ทฤษฎีพื้นฐาน เทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ DNA และวิธีคำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติในการแปลผลการพิสูจน์นั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เนื่องจากไม่สามารถหาพยานผู้เชี่ยวชาญมาต่อสู้เพื่อสนับสนุนข้ออ้างดังกล่าว และทำลายน้ำหนักคำพยานของฝ่ายโจทก์ได้ ฝ่ายจำเลยจึงอยู่ในสถานะที่ต้องยอมรับว่า ทฤษฎีพื้นฐานและเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ DNA เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

3.4.1.2 บรรทัดฐานคำพิพากษาเกี่ยวกับการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการกระทำความผิด ซึ่งส่งผลให้การแสวงหาพยานหลักฐานของรัฐเป็นไปด้วยความยากลำบาก กล่าวคือ ในคดีธรรมดาเจ้าหน้าที่สามารถรวบรวมพยานวัตถุ เช่น ปืนมีด ได้ง่ายกว่าการรวบรวมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือบัญชีธนาคาร หรือจากแถบแม่เหล็กไฟฟ้าในคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจ

ในคดีอาชญากรรมธรรมดา เจ้าหน้าที่ตำรวจมักพบพยานหลักฐานสำคัญในสถานที่เกิดเหตุ แต่ในทางตรงกันข้ามพนักงานสอบสวนอาจจะไม่พบอะไรเลยที่เป็นประโยชน์ต่อคดีในตลาดหุ้น บริษัทแชร์ หรือ โຕะทำงานของเจ้าที่ที่ทุจริต น้อ โกง น้อ ราษฎร์บังหลวง บ่อยครั้งที่พยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของบุคคลที่สาม เช่น ธนาคาร หรือผู้รับเหมา หรือผู้ให้สินบน ซึ่งไม่ยอมให้ความร่วมมือ หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีแต่อย่างใด หรือแม้แต่พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้แล้ว ลักษณะเนื้อหาของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือเทปแถบแม่เหล็กอาจเป็นปัญหาในการวิเคราะห์พยานหลักฐาน

การแสวงหาพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นการอ้างแถบบันทึกเสียงเป็นพยานในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา⁵³

ตัวอย่างในความผิดฐานลักลอบดักฟังโทรศัพท์ของผู้อื่นแล้วมีการอัดเทป เทปจึงเป็นหลักฐานแห่งการกระทำความผิด หรือในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีโทษของกฎหมายลิขสิทธิ์ก็ต้องเสนอเทปที่มีการฝ่าฝืนลิขสิทธิ์ต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่ามีการบันทึกเทปโดยฝ่าฝืนกฎหมาย กรณีเช่นนี้เทปถือเป็นวัตถุพยาน ซึ่งในกฎหมายลักษณะพยานของสหรัฐอเมริกาไม่อยู่ในบังคับของ FRE (Fre หมายถึง Federal rules of Evidence คือ บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานที่ใช้บังคับในศาลรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา) ข้อ 1001

FRE ข้อ 1001 กำหนดฐานะของเทปที่เป็นการบันทึกเสียงอันเป็นการสื่อความหมายของมนุษย์ว่าด้วยคำพูดในฐานะเช่นเดียวกับพยานเอกสาร ซึ่งหมายความว่ากฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟังพยานเอกสารตามกฎหมายคอมมอนลอว์คือกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วย Authentication คือวิธีการนำเสนอพยานเอกสารต่อศาลต้องมีการรับรองเอกสารชิ้นนั้นก่อน เช่น การนำพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเอกสารนั้นมานำสืบ กับ Best Evidence Rule คือการเสนอเอกสารนั้นต่อศาลต้องกระทำโดยต้นฉบับ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น จะต้องใช้บังคับกับเทปด้วย ดังนั้น FRE จึงได้กำหนดวิธีการ “Authentication” ไว้หลายประการ เช่น อาจทำโดยผู้บันทึกเทปนั้น หรือแม้แต่การนำสืบพยานบุคคลว่าจำเสียงได้ ส่วนในเรื่องต้นฉบับนั้น FRE ก็กำหนดชัดเจนว่าต้นฉบับ (original) นั้นหมายถึงอะไรบ้าง

ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ หลักกฎหมายที่ตรงกับเรื่องน่าจะได้แก่บทบัญญัติเรื่องสิทธิ (privilege) ซึ่งกฎหมายคอมมอนลอว์มีบทบัญญัติคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบางประเภท เช่น แพทย์กับคนไข้ ทนายความกับลูกความ หรือภริยากับสามี เป็นต้น เอกสิทธิ์ ประเภทนี้คุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการสื่อความหมายที่เป็นส่วนตัวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็นความลับที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์นั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นเอกสิทธิ์ตามกฎหมายคอมมอนลอว์

⁵³ วีระพงษ์ บุญโญภาส, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 69, น. 464-467.

นั้น มุ่งคุ้มครองโดยบังคับมิให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเปิดเผยเรื่องราวที่ได้มาจากความสัมพันธ์อันเป็นส่วนตัวนั้น ดังนั้น กฎหมายคอมมอนลอว์จึงไม่ถือว่าเป็นความผิด หากมีบุคคลที่สามลักลอบดักฟัง โดยถือว่าผู้มีเอกสิทธิ์จะต้องใช้ความระมัดระวังในการปกป้อง สิ่งที่คุณสื่อสารนั่นเองไม่ทำให้รู้ไปถึงบุคคลอื่น ผู้ที่ลักลอบดักฟังจึงมาเบิกความเป็นพยานถึงสิ่งที่คุณได้ยินมาได้

ในสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 (the Fourth Amendment) คุ้มครองบุคคลและเคหสถานของบุคคลจากการถูกยึดหรือค้นหรือจับกุมโดยมิชอบ หากมีการล่วงละเมิดบทบัญญัติรัฐธรรมนูญข้อนี้แล้ว พยานหลักฐานที่ได้มาไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจค้นบ้านของจำเลยโดยไม่ชอบแล้วพบอาวุธปืนของกลางเช่นนี้จะนำเสนออาวุธปืนที่ค้นมาได้นั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลไม่ได้ ในสมัยก่อนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังไม่ีมีมาก ดังนั้น ในคดี Olmstead ศาลสูงสุดของสหรัฐ วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 แห่งรัฐธรรมนูญไม่ห้ามการลักลอบอัดเทปด้วย เครื่องมือ เว้นแต่การลักลอบนั้นจะเป็นการบุกรุก (trespass) ในทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย ทำให้มีการแปลความหมายของคดี Olmstead ว่ารัฐธรรมนูญคุ้มครองเฉพาะตัวบุคคลและสถานที่ไม่ได้คุ้มครองการสื่อสาร (Communication) ที่เกิดขึ้นจากบุคคล

ในปี ค.ศ. 1934 รัฐสภาผ่าน Federal Communications Act 14 กฎหมายฉบับนี้ห้ามการลักลอบดักฟังโดยการอัดเทปโทรศัพท์ของบุคคล ต่อมาศาลสูงสุดวินิจฉัยไว้ในคดี Nardone ว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากการฝ่าฝืนกฎหมายนี้รับฟังไม่ได้ (นำเสนอต่อศาลไม่ได้) ในศาลของรัฐบาลกลาง อย่างไรก็ตาม ต่อมาในคดี Rathbun ศาลสูงสุดวินิจฉัยว่าหากผู้สนทนาในโทรศัพท์คนหนึ่งคนโดยอมให้บุคคลที่สามลักลอบดักฟัง โทรศัพท์นั้นได้ เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดบทบัญญัติของ Federal Communications Act ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานของรัฐได้ใช้ประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานได้ง่ายขึ้น

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้นมาก มีการลักลอบดักฟังโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นจำนวนมาก ทำให้ศาลอเมริกันและรัฐสภาเริ่มทบทวนการใช้เทปเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานในศาล แคลิฟอร์เนียเป็นมลรัฐแรกที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะพยานของตน ว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากการลักลอบดักฟังโดยไม่ชอบ ไม่อาจนำเสนอต่อศาลได้ ไม่ว่าในคดีแพ่งและคดีอาญา เว้นแต่ผู้ที่ถูกลักลอบดักฟังจะสละเอกสิทธิ์นี้

ในการพิจารณาปัญหาของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกิดจากการลักลอบดักฟังในแง่ของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 เป็นหลัก เพราะเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิในร่างกายและเคหสถานของบุคคล แต่เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มีการผลิตเครื่องมือที่สามารถ ลักลอบดักฟังได้โดย

ไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิในบุคคลและเคสดาน ศาลสูงสุดได้ตัดสินคดี Katz กลับหลักคดี Lomstead โดยวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 แห่งรัฐธรรมนูญ ถูกล่วงละเมิดเมื่อเจ้าหน้าที่ FBI นำเครื่องบันทึกเทปไปติดไว้ที่โทรศัพท์สาธารณะและลักลอบดักฟังกับบันทึกเทปการสนทนาของจำเลยไว้ ศาลสูงสุดเห็นว่าคำพูดหรือ words อยู่ในความหมายที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยถือว่าการบันทึกเทปไว้เป็นพยานหลักฐานเป็นการก่อให้เกิดการค้นและยึดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (constitute an unlawful search and seizure)

คดี Katz วางหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานจากการลักลอบดักฟังหรืออัดเทปจากการสนทนาของผู้อื่น เมื่อคดี Katz ถือว่าลักลอบดักฟังหรือบันทึกเทปนั้นเป็นการยึดและจับกุม (search & seizure) ก็ย่อมตกอยู่ในบังคับที่เจ้าพนักงานจะขอหมาย (warrant) จากศาลได้

การขอหมายจากศาลในกรณีที่เป็นการยึดและอายัด (search & seizure) ศาลสูงสุดวางหลักไว้แต่เพียงว่า ต้องมีเหตุอันสมควร (Probable Cause) แต่หลังจากคดี Katz ศาลสูงสุด ถือว่าการจะออกหมายอนุญาตให้ดักฟังและบันทึกเทปการสนทนาได้นั้นเป็นการรบกวนสิทธิส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก ควรที่จะได้มีการวางหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้กำหนดไว้ในคดี Burger ว่า ศาลจะออกหมายอนุญาตได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามข้อกำหนด ดังนี้

- (1) หมายจะต้องระบุโดยเฉพาะเจาะจงว่าจะดักฟังการสนทนาของผู้ใด
 - (2) ต้องแสดงให้เห็นถึงมูลเหตุอันสมควรว่าจะมีการกระทำผิดเกิดขึ้น หรือกำลังมีการกระทำผิดอยู่
 - (3) การลักลอบดักฟังหรืออัดเทปจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน
 - (4) จะต้องระบุชื่อผู้ต้องสงสัยซึ่งจะต้องถูกดักฟังหรืออัดเทป เมื่อทำเสร็จแล้วจะต้องทำรายงานเสนอต่อศาล
 - (6) การดักฟังหรืออัดเทปจะต้องสิ้นสุดลงเมื่อได้ข้อความที่ต้องการแล้ว
- ผู้ที่ออกหมายนั้นจะต้องเป็นผู้พิพากษา (ซึ่งอาจเป็น Judge หรือ Magistrates ก็ได้) ประธานาธิบดีหรืออัยการสูงสุดไม่มีสิทธิออกหมายอนุญาตเพื่อการนี้

3.4.2 การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศส ถือได้ว่าเป็นประเทศต้นแบบของระบบกฎหมาย Civil Law ที่สำคัญประเทศหนึ่ง การพิจารณาคดีเป็นระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน กล่าวคือ ฝ่ายรัฐมีหน้าที่ในการค้นหาความจริง ดังนั้น ผู้พิพากษามีความรับผิดชอบในเรื่องเกี่ยวกับสถานที่การกระทำผิด (Scene of the crime) อย่างจริงจัง และมีระบบที่เรียกว่า Forma 1 ที่ซับซ้อนในเรื่องการนำเอาตัวอย่างในที่เกิดเหตุ (The chain of custody of samples) ซึ่งหากการแสวงหาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุของ

เจ้าหน้าที่ในคดีใด ชัดกับ Forma 1 จะทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาไม่สามารถยอมรับเข้าสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้⁵⁴

การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส นั้น ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Criminal Procedure) ซึ่งสามารถแยกเป็นประเภทของพยานหลักฐานได้ดังนี้

1) พยานหลักฐานประเภท Non-intimate Samples กฎหมายได้ให้อำนาจ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประเภทนี้ไว้ใน มาตรา 55-1 เป็นบทบัญญัติที่ ได้แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี ค.ศ. 2004 ซึ่งมีข้อความดังนี้

"A judicial police officer may carry out or supervise the taking of non-intimate samples from any person able to provide information about the offence in question, or from any person against whom there exists any plausible reason or reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence, in order to carry out technical and scientific tests comparing them with traces or clues obtained for the purposes of the inquiry.

He carries out or oversees measures to record identifying features, and in particular the taking of fingerprints, palm prints or of photographs necessary for consulting the relevant police files, and adding information to them, pursuant to the regulations applicable to the file in question.

The refusal, by a person against whom there exists any plausible reason or reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence, to comply with the procedures mentioned in the first and second paragraphs and ordered by the judicial police officer to be taken, is punished by a year's imprisonment and by a fine of €15,000."

ตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (judicial police officer) มีอำนาจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประเภท non-intimate samples จากบุคคลใดๆ ซึ่งพยานหลักฐานนั้นจะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในการสอบสวน หรือจากบุคคลซึ่งมีเหตุอันน่าเชื่อถือว่ามีความเป็นไปได้ที่บุคคลนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนั้น เพื่อที่จะนำพยานหลักฐานเหล่านั้นไปทำการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์เปรียบเทียบกับพยานหลักฐานอื่นๆ ที่เก็บรวบรวมได้ในที่เกิดเหตุและจากการสอบสวน

⁵⁴ ไพจิตร สวัสดิ์สาร, "การพิสูจน์ลายพิมพ์ ดี เอ็น เอ ในศาลในคดีอาญา," น. 32.

พยานหลักฐานซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถรวบรวมได้ในกรณีดังกล่าวนี้ ได้แก่ พยานหลักฐานซึ่งจะสามารถระบุหรือยืนยันตัวบุคคลได้ โดยทั่วไปจะเป็นการเก็บตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ ลายพิมพ์ฝ่าเท้า หรือภาพถ่ายอื่นๆเท่าที่จำเป็น เพื่อนำมาประกอบกับพยานหลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเหล่านั้นไว้ในสำนวนคดีเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป

กรณีที่ต้องสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือพยายาม กระทำความผิดปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ประเภท Non-intimate ดังกล่าวข้างต้น ต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 15,000 ยูโร

2) พยานหลักฐานประเภท Intimate Samples ในประเทศฝรั่งเศสได้มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการแสวงหาพยานหลักฐานประเภท Intimate Samples เพื่อนำไปตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ใน Title XX (หมวดที่ 20) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นหมวดที่ว่าด้วย ฐานข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ แห่งชาติของประเทศฝรั่งเศส (The National Computerized Genetic Information Database) กล่าวคือ มาตรา 705-54⁵⁵ กำหนดให้มีฐานข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ แห่งชาติขึ้นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและคำแนะนำของผู้พิพากษา เป็นฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการเก็บรวบรวมข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ทั้งที่ได้จากการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางชีวภาพที่พบในที่เกิดเหตุ และได้จากการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ของบุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาญาในฐานความผิดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 706-55⁵⁶ ซึ่งได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับ

⁵⁵ Ibid., Article 706-54 "The national automated database of DNA profiles, placed under the supervision of a judge, is designed to centralize the DNA profiles resulting from biological traces, and also the DNA profiles of persons convicted of the offences outlined in article 706-55, in order to facilitate the identification of and the search for the perpetrators of these offences....."

Judicial police officers may also, on their own initiative or at the request of the public prosecutor, compare the DNA profiles of any person against whom there exist any plausible reason or reasons to suspect that they have committed a felony or a misdemeanor, with any data in the database; but these profiles may not be stored....."

⁵⁶ Ibid, Article 706-55 "The national automated database for DNA profiles centralizes DNA profiles and traces relating to the following offences:

1° offences of a sexual nature, described in article 706-47 of the present Code, and also the misdemeanor provided for by article 222-32 of the Criminal Code;

เพศ, ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน, ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดประโยชน์ที่สำคัญของรัฐ, ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย, ปลอมแปลงเงินตรา, องค์กรอาชญากรรม และความผิดเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการระบุตัวบุคคลหรือค้นหาผู้กระทำความผิดในฐานต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข้อมูลลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ของบุคคล และพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด จะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลดี เอ็น เอ แห่งชาติ ตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Judicial police officer) ทั้งนี้ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นสมควร หรือตามคำร้องขอของพนักงานอัยการเขต (The District Prosecutor) หรือคำร้องขอของผู้พิพากษาสอบสวน (The Investigating Judge)

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจยังสามารถนำลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ของผู้ต้องสงสัยโดยมีเหตุอันน่าเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิด ไปทำการตรวจสอบเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลดี เอ็น เอ แห่งชาติได้ ไม่ว่าจะโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นสมควรเอง หรือโดยคำร้องขอของพนักงานอัยการ แต่ทั้งนี้ลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ของผู้ต้องสงสัยที่นำมาตรวจสอบเปรียบเทียบจะไม่ถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลดังกล่าว

สำหรับอำนาจในการแสวงหาสิ่งส่งตรวจประเภท Intimate Samples นั้น มาตรา 706-56⁵⁷ เป็นบทกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถแสวงหาพยานหลักฐานประเภท

2° crimes against humanity, felonies involving intentional attacks on human life, torture and acts of barbarity, intentional violent acts, threatening personal violence, drug trafficking, offences against human liberty, human trafficking, procuring, the exploitation of begging, and the endangerment of minors, provided for by articles 221-1 to 221-5, 222-1 to 222-18, 222-34 to 222-40, 224-1 to 224-8, 225-4-1 to 225-4-4, 225-5 to 225-10, 225-12-1 to 225-12-3, 225-12-5 to 225-12-7 and 227-18 to 227-21 of the Criminal Code;

3° felonies and misdemeanors which constitute theft, extortion, fraud, destruction, damage and threats to attack property provided for by articles 311-1 to 311-13, 312-1 to 312-9, 313-2 and 322-1 to 322-14 of the Criminal Code;

4° violations of the fundamental interests of the nation, terrorist acts, forging currency, and criminal associations provided for in articles 410-1 to 413-12, 421-1 to 421-4, 442-1 to 442-5 and 450-1 of the Criminal Code;

5° misdemeanors provided for in articles L 2353-4 and L 2339-1 to L 2339-11 of the Defence Code;

6° offences relating to handling or laundering the proceeds of any of the offences set out under 1° to 5° above, provided for by articles 321-1 to 321-7 and 324-1 to 324-6 of the Criminal Code.

⁵⁷ Ibid, Article 706-56 "L.- A judicial police officer may obtain or supervise the obtaining of a biological sample from persons mentioned in the first, second and third paragraphs of article 706-54 to permit genetic profiling. Before carrying out this procedure, he may check or get a judicial police officer to check that the genetic

Biological Sample หรือสิ่งส่งตรวจประเภท Intimate Sample จากผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ได้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเป็นผู้เก็บพยานหลักฐานนั้นเอง หรือควบคุมดูแลการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานนั้น โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยก่อนที่จะทำ

profile of the person concerned is not already stored, for the purposes of his civil status only, in the national automated database of DNA profiles.

In order to carry out this profiling, the judicial police officer may commission any person authorised under the conditions fixed by article 16-12 of the Civil Code, without it being necessary for the person to be officially registered on a list of judicial experts; in these circumstances, the person then takes the oath in writing provided for by the second paragraph of article 60 of the present Code.

On the orders of the judicial police officer or the district prosecutor, or the investigating judge, the persons authorised in accordance with the previous paragraph may proceed, by using any available means, including the use of telecommunication, to take steps to record the genetic profile in the national automated database of DNA profiles.

Where it is not possible to take a biological sample from a person mentioned in the first paragraph, the genetic profiling may be carried out using any biological material that may have detached itself naturally from the body of the person concerned. Where this is a person sentenced for a felony or a misdemeanour punished by ten years' imprisonment, the sample may be carried out without the consent of the person concerned on the written orders of the district prosecutor.

The refusal of person to allow the taking of a biological sample provided for by the first paragraph of section is punished by a year's imprisonment and by a fine of €15,000.

Where the offences have been committed by a person convicted of a felony, the penalty is two years' imprisonment and a fine of €30,000.

Notwithstanding the provisions of articles 132-2 to 132-5 of the Criminal Code, these penalties are cumulative with those liable to be imposed for the offence in connection with which the samples were taken, and may not run concurrently.

A person subject to this sampling who carries out or attempts to carry out manoeuvres designed to substitute the biological material of a third person for his own, with or without the consent of this third person, is punished by three years' imprisonment and a fine of €45,000.

III. Where the offences provided for by the present article are committed by a convicted person, they entail as of right the withdrawal of all reductions of sentence from which this person has benefited, and prohibit the granting of new reductions of sentence."

การเก็บตัวอย่างส่งตรวจนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจสั่งให้มีการตรวจสอบกับฐานข้อมูลดี เอ็น เอ แห่งชาติ ก่อนว่า ได้มีข้อมูลลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ของบุคคลนั้นๆเก็บไว้ในฐานข้อมูลแล้วหรือไม่

กรณีที่ไม่สามารถนำเอาสิ่งส่งตรวจจากบุคคลผู้ต้องสงสัยได้ กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่นำเอาสิ่งส่งตรวจจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องสงสัยทางพันธุกรรมที่สามารถนำลายพิมพ์ดี เอ็น เอ มาตรวจเปรียบเทียบกันแทนได้ และสำหรับกรณีการเก็บสิ่งส่งตรวจจากบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป เจ้าหน้าที่สามารถบังคับเอาสิ่งส่งตรวจจากบุคคลนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม

การปฏิเสธไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่เก็บตัวอย่างสิ่งส่งตรวจตามกฎหมายดังที่กล่าว มานั้น บุคคลซึ่งปฏิเสธต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 15,000 ยูโร ถ้าการปฏิเสธกระทำโดย บุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาญาร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 30,000

หากบุคคลซึ่งต้องนำส่งสิ่งส่งตรวจ ได้นำหรือพยายามนำตัวอย่างสิ่งส่งตรวจจากบุคคลอื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมด้วยหรือไม่ มาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ว่าเป็นตัวอย่างสิ่งส่งตรวจของตน ผู้ นั้นต้องระวางโทษ จำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร

นอกจากนี้ หากผู้ต้องสงสัยซึ่งปฏิเสธการให้ตัวอย่างสิ่งส่งตรวจลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ดังกล่าว ได้ถูกศาลตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งต้องสงสัยจริง ผู้นั้นจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิในการได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งยังตัดสิทธิในการได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษซึ่งอาจได้รับในอนาคตอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวมา จะเห็นได้ว่าประเทศฝรั่งเศส ได้ให้ความสำคัญกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ นอกจากจะให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ยังกำหนดโทษสำหรับผู้ต้องสงสัยซึ่งปฏิเสธไม่ให้เจ้าหน้าที่ทำการตรวจพิสูจน์นั้นๆด้วย พร้อมทั้งได้จัดให้มีฐานข้อมูลลายพิมพ์ดี เอ็น เอ แห่งชาติ เพื่อประโยชน์ในการค้นหาผู้กระทำความผิดอีกด้วย ซึ่งไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานประเภทประจักษ์พยานมาสืบเสมอไป

3.4.3 การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนี เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายอีกประเทศหนึ่งที่บัญญัติเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาเพื่อส่งตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 81a มีข้อความ ดังนี้

“มาตรา 81a (การตรวจร่างกาย การตรวจเลือด)

(1) การตรวจร่างกายผู้ต้องหา เพื่อที่จะค้นหาข้อเท็จจริง โดยวิธีที่มีประโยชน์ที่สุด ให้ทำได้เพื่อประโยชน์ในการนี้ การเจาะเลือดมาตรวจและการจับต้องร่างกายซึ่งกระทำโดยแพทย์ ตามวิธีการประกอบโรคศิลปะ ในอันที่จะตรวจร่างกายนั้นให้กระทำได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ยินยอมก็ตาม เมื่อการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นที่น่ากลัวว่าจะเกิดผลร้ายแก่สุขภาพอนามัยของผู้ต้องหา

(2) ให้ศาล พนักงานอัยการ หรืออัยการผู้ช่วย มีอำนาจที่จะสั่งให้ยึดระยะเวลา การตรวจนั้นออกไป ถ้าเป็นที่เห็นว่าผลจากการตรวจนั้นจะทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้

คำว่า แพทย์ ในมาตรา 81a นี้ ศาลประเทศเยอรมันได้เคยวินิจฉัยไว้ว่า ต้องเป็น แพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนรับอนุญาตให้ทำการประกอบโรคศิลปะแล้วเท่านั้น แพทย์ฝึกหัดเจาะเลือด เช่นนี้ไม่ได้ และแพทย์ต้องลงมือเจาะเลือดด้วยตนเอง จะสั่งให้พนักงานตำรวจ พยาบาล หรือ ผู้ช่วยอื่นๆ ทำแทนไม่ได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนีได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน แสดงถึงการยอมรับให้ทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์โดยไม่จำต้องอาศัยเพียงประจักษ์พยานแต่อย่างใด

3.5 การกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินของต่างประเทศ

การกำหนดความผิดมูลฐานของประเทศต่าง ๆ นั้นมีที่มาแตกต่างกัน ซึ่งมักจะเป็นอาชญากรรมที่ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินจำนวนมาก ซึ่งมีหลักการคล้ายคลึงกับการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินของประเทศไทย เช่น การค้ายาเสพติด การหลบเลี่ยงภาษี การก่อการร้าย เป็นต้น และยังมี การนำเงินนอกระบบมาเข้าสู่ระบบเพื่อฟอกเงินให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นเงินที่ถูกกฎหมายเป็นจำนวนมาก จึงทำให้รัฐต้องออกบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินมา บังคับใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดวงจรทางการเงินของอาชญากรรมต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป

3.5.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นต้นแบบของแนวคิดในเรื่องการให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟอกเงินขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินมีดังนี้⁵⁸

⁵⁸ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษากรณีความผิดมูลฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย,” วารสารกฎหมาย, น.68-77(กรกฎาคม 2544)

1) Federal Crimes and Criminal Procedure เป็นกฎหมายเบื้องต้นในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีสาระสำคัญได้แก่

1. การกระทำหรือพยายามกระทำการ สนับสนุนหรือช่วยเหลือในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเงิน ปกปิดซ่อนเร้นการกระทำความผิด หลีกเลี่ยงไม่รายงานการโอนเงิน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือสองเท่าของมูลค่าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง ขึ้นอยู่กับว่าจำนวนไหนจะมากกว่า หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. การกระทำหรือพยายามนำเข้าหรือนำออกไปซึ่งตราสารหรือเอกสารทางการเงิน (Monetary instrument) เช่น เงินตราของต่างประเทศ เช็คเดินทาง เช็คธนาคาร ตัวเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นต้น มีโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือสองเท่าของมูลค่านั้น ขึ้นอยู่กับว่าจำนวนไหน จะสูงกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

3. ผู้กระทำความผิดทั้ง 2 กรณีดังกล่าวมาในข้างต้นต้องรับผิดทางแพ่งไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินนั้นหรือไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ

จากหลักสำคัญของกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้เน้นลงโทษผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเงิน ตราสารหรือเอกสารทางการเงิน ไม่ได้มีการบัญญัติความผิดมูลฐานไว้

2) Bank Secrecy Act 1970 (BSA)

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการรายงานเรื่องการหมุนเวียนของเงินตรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพิสูจน์ทราบแหล่งที่มาของเงิน ปริมาณเงิน และความเคลื่อนไหวของกระแสการเงินที่นำเข้าหรือออกนอกประเทศหรือที่ฝากไว้ในธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถตรวจสอบและสืบสวนผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับภาษีได้โดยมีต้องอาศัยข้อมูลจากธนาคารต่างประเทศ ซึ่งบัญญัติไว้ใน บรรพ 31 ของกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ให้สถาบันการเงินภายในประเทศรายงานการโอนเงิน การจ่ายเงิน และการรับเงิน ที่มีมูลค่าตั้งแต่ 10,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป

2. ให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้นำเข้าหรือนำออกเงินมากกว่า 5,000 เหรียญสหรัฐ ต้องรายงานการกระทำดังกล่าว

หากสถาบันการเงินใดฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว จะต้องรับโทษที่มีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก

จากหลักสำคัญของกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีการบัญญัติความผิดมูลฐานเกี่ยวกับความลับของสถาบันการเงินไว้โดยเฉพาะคุ้มครองและตรวจสอบการหมุนเวียนของเงิน เพื่อความสะดวกในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

3) Money Laundering Control Act 1986 (MLCA)

เนื่องจากกฎหมายที่ยังมีช่องโหว่ในวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 1986 ได้มีการประกาศใช้กฎหมาย Anti-Drug of 1986 หรือเรียกว่า “กฎหมายการควบคุมการฟอกเงิน” (Money Laundering Control Act of 1986 หรือ MLCA) ซึ่งบัญญัติไว้ในบรรพ 18 ของกฎหมายสหรัฐอเมริกา มาตรา 1956 โดยมีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยตลอดมา ซึ่งมีหลักสำคัญดังนี้

(1) ผู้ใดดำเนินการหรือพยายามที่จะทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับเงินที่ได้มาจากการกระทำผิดกฎหมาย (Unlawful Activity) โดยรู้ถึงที่มาของเงินในการดำเนินธุรกรรมดังกล่าว ไม่ว่าจะโดยเจตนาช่วยเหลือ หรือรู้ว่าธุรกรรมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาจากการกระทำผิดกฎหมายนั้น เพื่อ

1. ปกปิดหรือลวง สภาพ ที่ตั้ง แหล่งที่มา ความเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมรายได้ของการกระทำผิดกฎหมายนั้น

2. หลีกเลี่ยงการรายงานธุรกรรมทางการเงินที่กำหนดตามกฎหมายมลรัฐ หรือ กฎหมายของสหรัฐ

ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม ขึ้นอยู่กับว่าจำนวนไหนจะสูงกว่ากัน จำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

(2) ผู้ใด ทำการส่งหรือพยายามที่จะส่งตราสารทางการเงิน หรือเงินทุน จากสหรัฐออกไปยังนอกประเทศสหรัฐอเมริกา หรือนำเข้าตราสารหรือเงินทุนใด ๆ มายังสหรัฐ ไม่ว่าจะโดยเจตนาช่วยเหลือในการกระทำผิดกฎหมาย หรือรู้ว่าตราสารหรือเงินทุนดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย และรู้ถึงการส่งหรือนำเข้าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนนั้น เพื่อ

1. ปกปิดหรือลวง สภาพ ที่ตั้ง แหล่งที่มา ความเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมรายได้ของการกระทำผิดกฎหมาย หรือ

2. หลีกเลี่ยงการรายงานการธุรกรรมนั้น ที่กำหนดไว้ในกฎหมายมลรัฐหรือกฎหมายของสหรัฐ

ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 เหรียญสหรัฐ หรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของมูลค่าตราสารทางการเงินหรือเงินทุนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ขึ้นอยู่กับว่าจำนวนไหนจะสูงกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) ผู้ใดกระทำหรือพยายามกระทำธุรกรรมตามข้อ (2) และ (3) ข้างต้น ต้องรับผิดทางแพ่งต่อสหรัฐเป็นจำนวนไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมนั้น หรือเป็นเงิน จำนวน 10,000 เหรียญสหรัฐ

กฎหมายฉบับดังกล่าว ได้กำหนดนิยามของคำว่า “การกระทำผิดกฎหมาย” (Unlawful Activity) ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน โดยกำหนดไว้เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดมากมายหลายฐาน และยังมีกำหนดความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้เป็นความผิดมูลฐานตามมาตราดังกล่าวอีกด้วย

จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดความผิดมูลฐานไว้อย่างกว้าง ๆ และกำหนดไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดต่าง ๆ มากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) โดยยึดตามประมวลกฎหมายในการตัดสินคดี ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินนั้น ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 261 มีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 261 ความผิดฐานฟอกเงิน : ปกปิด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการทำผิดกฎหมาย

(1) ผู้ใดซุกซ่อน ทรัพย์สินที่ได้มาจากการทำผิดกฎหมายที่ระบุไว้ในวรรค 2 ปกปิดแหล่งที่มา หรือ ซัดขวาง หรือ ครอบงวนการสืบสวนแหล่งที่มา การค้นหา การรับทรัพย์ การยึดทรัพย์ หรือการควบคุม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 5 ปี

การกระทำตาม วรรค 1 คือ

1. การกระทำความผิดอาญาร้ายแรง

2. การกระทำความผิดตาม

a) มาตรา 332 (1) เกี่ยวโยงกับอนุมาตรา (3) มาตรา 334;

b) มาตรา 29 (1) วรรค 1 ข้อ 1 ตามกฎหมายยาเสพติด และมาตรา 19 (1) ข้อ 1 ตามกฎหมายควบคุมสารตั้งต้นยาเสพติด

3. การกระทำความผิดตามมาตรา 373 มาตรา 374 (2) ตามกฎหมายการเงิน ถ้าผู้กระทำความผิดกระทำเป็นอาชีพ มาตรา 12 (1) ตามกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรตลาดร่วม และกฎหมายระบบจ่ายเงินตรง

4. การกระทำความผิดตาม

a) มาตรา 152a มาตรา 181a มาตรา 232 (1) และ (2) มาตรา 233 (1) และ (2) มาตรา 233a มาตรา 242 มาตรา 246 มาตรา 253 มาตรา 259 มาตรา 263 to 264 มาตรา 266 มาตรา 267 มาตรา 269 มาตรา 271 มาตรา 284 มาตรา 326 (1)(2) และ (4) มาตรา 328 (1)(2) และ (4) มาตรา 348;

บ) มาตรา 96 ตามกฎหมายต่างด้าว มาตรา 84 ตามกฎหมายเกี่ยวข้อกับการขอลี้ภัย และ มาตรา 270 ตามกฎหมายการเงิน ที่กระทำเป็นอาชิว หรือ กระทำโดยสมาชิกของกลุ่มอาชญากรที่ กระทำเป็นปกติธรรมดาแล้ว และ

5. การกระทำความผิด ตามมาตรา 89 มาตรา 129 และมาตรา 129a (3) และ (5) ที่ เกี่ยวข้องกับ มาตรา 129b (1) ที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม หรือ องค์กรก่อการร้าย (มาตรา 129 และ 129a ที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 129b (1))

ข้อความตามวรรค 1 นำไปใช้บังคับกับกรณีหลบเลี่ยงภาษีที่กระทำไปเพื่อหากำไร หรือ โดยกลุ่มอาชญากรรม ตามมาตรา 370 ของกฎหมายการเงิน การใช้จ่ายเงินที่ได้มาจากการหลบเลี่ยง ภาษี จากการได้คืนภาษีที่ผิดกฎหมาย และ ในกรณีตามวรรค 2 ข้อ 3 ให้วรรค 1 มาใช้บังคับกับ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการหลบเลี่ยงค่าธรรมเนียมเช่นกัน

(2) ผู้ใด

1. จัดหาทรัพย์สินตาม (1) เพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือ

2. เก็บทรัพย์สินตาม (1) ไว้ในครอบครอง หรือใช้เพื่อตนเองหรือผู้อื่น โดยรู้ถึง แหล่งที่มาในเวลาที่ได้ทรัพย์สินนั้นไว้ในครอบครอง ต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกัน

(3) การพยายามกระทำความผิดก็ต้องได้รับโทษ

(4) ในกรณีที่กระทำความผิดร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี การ กระทำความผิดร้ายแรงดังกล่าวให้หมายถึง ผู้กระทำความผิดเป็นอาชิว หรือกระทำโดยสมาชิกกลุ่ม อาชญากร กระทำการฟอกเงินเป็นปกติธรรมดา

(5) ผู้ใด กระทำความผิดตาม (1) และ (2) อย่างประมาทโดยตั้งใจ ได้มาซึ่งทรัพย์สินจากการ กระทำความผิดกฎหมายตาม (1) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ

(6) การกระทำตาม (2) ไม่ต้องรับโทษ ถ้าผู้อื่นได้ทรัพย์สินนั้นมาก่อนที่จะมีการกระทำ ความผิด

(7) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจะต้องถูกยึดทรัพย์ให้นำมาตรา 74a มา บังคับใช้ ในกรณีกระทำความผิดโดยสมาชิกกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ฟอกเงินเพื่อหากำไรหรือ กระทำเป็นอาชิวให้นำมาตรา 73d มาบังคับใช้

(8) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตาม (1) ที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ให้ถือ เสมือนว่าเป็นทรัพย์สินตาม (1) (2) และ (5) ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ต้องถูกลงโทษตาม กฎหมาย

(9) ผู้ใด

1. สมัครใจรายงานการกระทำดังกล่าวโดยสมัครใจต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจ หรือ สมัครใจที่จะทำให้เกิดการรายงาน ถ้าการกระทำนั้นยังไม่ถูกตรวจพบมาก่อนทั้งหมดหรือแต่ บางส่วน และผู้กระทำความผิดทราบ หรือ ควรจะต้องนำมาพิจารณาประเมินผลตามข้อเท็จจริง

2. กรณีตาม (1) หรือ (2) ภายใต้บทบัญญัติในข้อ 1 เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับ อาชญากรรมถูกควบคุม ไม่ต้องรับโทษตาม (1) - (5)

ผู้ใดถูกลงโทษเนื่องจากการเข้าร่วมการกระทำดังกล่าว ไม่ต้องรับโทษตาม (1) - (5) อีก จากหลักกฎหมายในข้างต้นจะเห็นว่า มีการบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินไว้เป็น ความผิดมูลฐานโดยเฉพาะ และมีการบัญญัติไว้อย่างกว้างคือ “การกระทำความผิดอาญา ร้ายแรง (Verbrechen) ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ได้ให้คำนิยามของคำว่า “การกระทำความผิดอาญา ร้ายแรง” (Verbrechen) ไว้ในมาตรา 12 หมายถึง การกระทำผิดกฎหมายที่ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป” ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินกฎหมายเยอรมัน จึง ครอบคลุมความผิดที่กว้างมาก

บทที่ 4

วิเคราะห์การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมาย ฟอกเงิน ตลอดจนการนำปัจจัยเสริมมาใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิด นอกเหนือจากประจักษ์พยาน

ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งและฐานะทางสังคม และยังเกี่ยวพันกับการฟอกเงินอันจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปอีก ทั้งยังเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม¹ เป็นความผิดที่ได้รับผลตอบแทนสูงอันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถปกปิดทำลาย ซ่อนเร้น

¹ อนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ องค์การสหประชาชาติ กล่าวว่า “องค์กรอาชญากรรม” หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่าหรือในการกระทำความผิดตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม

ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม การประกอบอาชญากรรมในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมนั้นผู้กระทำความผิดมักมีลักษณะดังนี้

- (1) เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มอาชญากรที่มีจุดมุ่งหมายในการประกอบอาชญากรรม โดยมีการรวมตัวกันอย่างมั่นคงถาวร จัดตั้งเป็นองค์กรโดยหวังผลประโยชน์ร่วมกัน
- (2) มีการจัดแบ่งงานกันรับผิดชอบ โดยมีประสิทธิภาพหวังผลจริงจัง
- (3) บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าอาชญากรจะเป็นบุคคลที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง และเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไปว่ามีสถานภาพทางสังคมสูง
- (4) ทางองค์กรจะดึงข้าราชการ นักการเมือง เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร และจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์ดูแลแก่ข้าราชการและนักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนในองค์กรทำงานได้สะดวก
- (5) เป็นอาชญากรรมที่มักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย
- (6) เป็นอาชญากรรมที่ยึดเป็นอาชีพและจะพยายามขยายธุรกิจให้ออกไปในวงกว้าง และมีการทำธุรกิจข้ามชาติด้วย
- (7) องค์กรจะจัดสรรเงินพิเศษเพื่อดูแลพรรคพวกบริวารรวมทั้งครอบครัวไม่ให้เดือดร้อน
- (8) ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม

พยานหลักฐานได้เป็นอย่างดีด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดอิทธิพลมืดในการปกปิดพยาน ดิดลีนบนเจ้าพนักงาน รวมทั้งจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนยากที่จะทำลายได้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง และเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมูลค่าความเสียหายมากมายนับมหาศาล และผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งระบบต้องสั่นคลอน เช่น คดีแชร์แม่ชม้อย คดีบีบีซี คดีปั่นหุ้น เป็นต้น และยังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางการเงินหรือการลงทุนของประเทศด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีเครื่องมือทางกฎหมายในการที่นำตัวผู้กระทำความผิดเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไปจนครบกำหนดอายุความและรัฐไม่สามารถที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ ย่อมสร้างผลเสียหายให้กับกระบวนการยุติธรรมและยังสร้างความเสียหายให้กับเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย อีกทั้งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากขึ้น มีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหามากขึ้น จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยแต่ประจักษ์พยานเสมอไป โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่มุมต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาอายุความกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี

การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นการหลบหนีก่อนฟ้องคดีหรือหลบหนีระหว่างการดำเนินคดีซึ่งผู้กระทำความผิดหรือจำเลยอาจได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมากในกรณีที่ผู้ทำความผิดหรือจำเลยที่เป็นอาชญากรทั่วไป ส่วนใหญ่ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านมักรู้ว่าใครเป็นผู้ก่อคดี แต่คนเหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่อยากจะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในบางกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีหลังศาลมีคำพิพากษาซึ่งผู้กระทำความผิดหรือจำเลยได้รับการจำคุกแต่ยังไม่ครบกำหนดตามคำพิพากษาจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีผลในทางป้องปราม เพื่อหยุดยั้งแรงจูงใจในการทำความผิดแก่บุคคลทั่วไป เพราะคนทั่วไปอาจคิดว่าแม้เขาจะกระทำความผิดแต่ก็มีโอกาสหลุดพ้นจากการถูกลงโทษโดยรัฐได้ง่าย

การกำหนดอายุความตามกฎหมายอาญาของไทยตามมาตรา 95 อายุความฟ้องร้องกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี อายุความระหว่างการดำเนินคดีตามมาตรา 95 วรรคสองและกรณีตามมาตรา 98 อายุความการลงโทษหรือกำหนดเวลาว่างเลยการลงโทษที่ต้องนำตัวจำเลยมารับโทษตามคำพิพากษาในอายุความบังคับโทษหากพ้นเวลาดังกล่าวก็จะนำตัวจำเลยมาบังคับโทษไม่ได้อีก

(9) มีการวางแผน กำหนดนโยบายและนำมาตรการต่างๆ มาใช้เพื่อป้องกันอุปสรรคในการประกอบกิจการขององค์กร

ต่อไป ทั้งนี้ถ้าหากผู้กระทำความผิดหลบหนีหลังศาลพิพากษาจำเลยก็อาจได้รับประโยชน์จากการหลบหนีกระบวนการยุติธรรมเพราะจะไม่ถูกจำคุกในเรือนจำ ซึ่งเมื่อพิจารณาการกำหนดอายุความคดีอาญาของไทยพบว่า การกำหนดอายุความนั้นพิจารณาจากอัตราโทษที่สัมพันธ์กับความร้ายแรงของการกระทำความผิดเป็นสำคัญซึ่งความผิดที่มีโทษประหารชีวิตมีการกำหนดอายุความยาวซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำความผิดที่สังคมจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่รุนแรงจากการกระทำความผิดดังกล่าวและต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเพราะสังคมหรือประชาชนทุกคนได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดดังกล่าว และการกำหนดอายุความในความผิดที่ไม่ร้ายแรงกฎหมายจะกำหนดอายุความสั้นเพราะความผิดประเภทนี้ผู้ได้รับผลร้ายจากการทำความผิดมีเพียงผู้เสียหาย การดำเนินคดีมิได้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเป็นการทำความผิดที่เป็นส่วนตัวอย่างมากและกฎหมายก็ได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้

ดังนั้น การกำหนดอายุความฟ้องร้องและอายุความล่วงเลยการลงโทษ จึงเห็นควรกำหนดอายุความกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีเสียใหม่โดยควรใช้แนวทางเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาของประเทศอเมริกา 18 U.S.Code มาตรา 3290 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “บทบัญญัติเรื่องอายุความจะไม่นำมาใช้กรณีบุคคลหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม”² นั้นหมายความว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความจะไม่นำมาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไม่ว่าจะเป็นการหลบหนีในขั้นตอนการจับกุมของตำรวจหลบหนีระหว่างการควบคุมตัวของตำรวจและอัยการหรือแม้กระทั่งหลบหนีระหว่างการพิจารณาคดีและรวมทั้งหลบหนีหลังศาลพิพากษา เพราะผู้ทำความผิดหรือจำเลยมีสิทธิ์ในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ตามสิทธิ์ของผู้ต้องหาที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การปิดโอกาสไม่ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความมาใช้ในกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีน่าจะทำให้ผู้กระทำความผิดกล้าเผชิญหน้าต่อผู้เสียหายและขอความยุติธรรมจากศาลตามที่กฎหมายรองรับเอาไว้ จึงน่าจะทำให้ผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการต่อสู้คดีในศาลมากกว่าที่จะหลบหนีและอาจถือได้ว่าบุคคลดังกล่าวได้สละประโยชน์เรื่องอายุความด้วยการออกไปจากเขตอำนาจศาลด้วยเจตนาหลบหนีและเป็นการสละสิทธิ์ที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม การหลบหนีไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ เพราะอย่างไรก็ตามกระบวนการยุติธรรมสามารถนำตัวผู้ทำความผิดหรือจำเลยเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้ตลอดเวลาแม้จะหลบหนีไปนานเท่าใดก็ตาม

นอกจากนี้ จากการศึกษพบว่า การกำหนดอายุความของต่างประเทศในบางฐานความผิดมีการกำหนดอายุความแตกต่างกันไปตามแต่ละฐานความผิดซึ่งมีทั้งความผิดที่ไม่มีกำหนดอายุความในคดีอาญาบางประเภท การกำหนดลักษณะความผิดที่กำหนดให้สามารถขยายอายุความ

² 18 U.S. Code S. 3290 "No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice"

ได้ในคดีอาญาบางประเภทและการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้ในกรณีต่างๆ ในคดีอาญาบางประเภท ซึ่งกำลังจะวิเคราะห์ต่อไป

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดอายุความความผิดที่ไม่มีกำหนดอายุความของกฎหมายต่างประเทศ กรณีนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทย

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่า การกำหนดอายุความผิดบางประเภทจะกำหนดให้มีอายุความซึ่งจะเป็นการกำหนดอายุความ โดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด หรือความรุนแรงของกระทำความผิด หรือลักษณะของกระทำความผิดเป็นหลักตัวอย่างเช่น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกาว່าด้วยเรื่องอายุความ (Federal statute of Limitations) ที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (United States Code หรือ U.S.Code.)³ ดังนี้

(1) การกระทำความผิดร้ายแรงที่มีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต เช่น การกระทำความผิดตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code มาตรา 1091 ซึ่งได้แก่ การกระทำความผิดฐานอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หรือการกระทำความผิดตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code มาตรา 229 ซึ่งได้แก่ การกระทำความผิดฐานใช้ มีไว้เพื่อใช้ ครอบครอง ผลิต พัฒนา หรือจำหน่ายด้วยประการ ใดๆ ซึ่งอาวุธเคมี ไม่มีอายุความในการฟ้องคดีตามบทบัญญัติของ 18 U.S.Code. มาตรา 3281

(2) การกระทำความผิดฐานก่อการร้ายที่เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต หรือเล็งเห็นได้ว่าอาจทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ไม่มีอายุความฟ้องคดี

อายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐนิวยอร์ก (New York State Criminal Procedure Law)⁴ การกระทำผิดร้ายแรงในระดับ Class A felony⁵ คือการกระทำ

³ United States Code Title 18.

⁴ New York State Criminal Procedure Law อ้างถึงใน ปวีณา วิโรจน์ชนะชัย.(2551).อายุความในฐานะเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี:ศึกษาเฉพาะขั้นตอนการนำคดีขึ้นสู่ศาล.หน้า 58.

⁵ ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐนิวยอร์ก ได้แบ่งประเภทของการกระทำความผิดไว้โดยสัมพันธ์กับอัตราโทษ ดังนี้

1. “Felony” ได้แก่ การกระทำความผิดชั้นร้ายแรง ที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี และแบ่งระดับออกเป็น class ซึ่งมี ตั้งแต่ Class A felony - Class felony.

2. “Misdemeanor” ได้แก่ การกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า “felony” ที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 15 วัน แต่ไม่เกิน 1 ปี และแบ่งระดับออกเป็น Class ซึ่งแบ่งออกเป็น Class A Misdemeanor, Class B Misdemeanor และ Unclassified Misdemeanor.

3. “Violation” ได้แก่ การกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกเล็กน้อย คือมีโทษจำคุกไม่เกิน 15 วัน

ความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือ โทษจำคุกตลอดชีวิต เช่น การฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน⁶ จะกำหนดให้ไม่มีอายุความ

สำหรับประเทศเยอรมัน กำหนดให้ความผิดบางประเภทไม่มีกำหนดอายุความ ประกอบด้วยตามประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน (German Penal Code) มาตรา 221 บัญญัติว่า

(1) ผู้ฆ่าผู้อื่นจะต้องได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต

(2) ผู้ที่ฆ่าผู้อื่น คือ บุคคลที่ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หรือเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศ หรือเนื่องจากความละโมภหรือเหตุอื่น หรือกระทำการขายชาติหรือทารุณโหดร้ายโดยเจตนาให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคม หรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอย่างอื่นหรือให้กระทำความผิดอย่างอื่นบรรลุผล

ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 221 นี้เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา เป็นความผิดที่ไม่อยู่ในบังคับของอายุความ ซึ่งหมายความว่าสามารถฟ้องคดีในฐานความผิดฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเมื่อใดก็ได้

ความผิดที่ไม่มีอายุความนี้ประเทศไทยจะกำหนดอายุความเป็นความผิดเหล่านี้อย่างไร ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าประเทศไทยควรกำหนดให้ไม่มีอายุความ ในกรณีของการทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตเช่นเดียวกับหลักที่มีอยู่ในนานาอารยประเทศโดยมาตรการดังกล่าวนอกจากจะมีผลในเชิงป้องกันการทำความผิดแล้วยังน่าจะเป็นการป้องกันไม่ให้มีข้อถกเถียงในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ปรากฏตัว อย่างไรก็ตามเนื่องจากความผิดที่มีระวางโทษสูงสุดให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตนี้มีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้างขวางหากจะไม่มีกำหนดอายุความโดยมีกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสมเป็นเสมือนดาบสองคมที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นหากจะมีการเพิ่มกลไกการตรวจสอบภายนอกโดยให้พนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบพยานหลักฐานการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับสืบพยานเพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อการกรองผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดร้ายแรงต่อสังคมและตักเตือนไม่ให้คนในสังคมกระทำความผิดอันจะก่อความเสียหายแก่สังคม ก็น่าจะเป็นผลดีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีและเพิ่มหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

4. “Traffic infraction” ได้แก่ การกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร

⁶ New York State Penal Law section 125.27

⁷ ประเทือง ธนียผล ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคณะ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 34, หน้า 101

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างการกำหนดอายุความสะดุดหยุดอยู่กับการขยายอายุความของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายในต่างประเทศและของไทยพบว่าในต่างประเทศมีการกำหนดให้ความคิดบางประเภทสามารถขยายอายุความได้ ตัวอย่างเช่น ในกฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาในความผิดตาม U.S. Code มาตรา 3286 ซึ่งได้กำหนดว่า “ห้ามมิให้ฟ้องดำเนินคดีหรือลงโทษการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายที่ไม่มีผลต่อชีวิตหรือไม่น่าจะเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือไม่มีการบาดเจ็บสาหัส หากไม่มีการฟ้องภายใน 8 ปีหลังจากวันที่กระทำความผิด”⁸ ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาในความผิดที่ไม่มีโทษประหารชีวิตกำหนดให้ฟ้องคดี ภายในอายุความ 5 ปี ตาม 18 U.S.Code มาตรา 3282 ซึ่งเป็นการกำหนดอายุความในความผิดทั่วไป⁹ แต่ในความผิดฐานก่อการร้ายที่ไม่มีผลต่อชีวิตกฎหมายกำหนดให้ขยายอายุความจาก 5 ปี เป็น 8 ปี

ทั้งนี้ เนื่องจากการก่อการร้ายเป็นการกระทำที่รุนแรงและเป็นภัยต่อมนุษยชาติและกฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาก็เอาจริงในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ซึ่งนอกจากจะมีกฎหมายที่สามารถขยายอายุความกรณีดังกล่าวแล้ว ยังมีกรณีอื่นอีกที่กฎหมายได้มีการบัญญัติให้มีการขยายอายุความออกไปได้ กล่าวคือ อายุความในความผิดที่เกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อเด็ก ซึ่งตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาตาม 18 U.S.Code มาตรา 3283 ซึ่งได้กำหนดว่า ความผิดที่กระทำต่อเด็ก “อายุความสำหรับความผิดที่เกี่ยวกับเพศหรือเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายที่กระทำต่อเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีนั้นต้องมีการฟ้องร้องคดีก่อนที่เด็กนี้จะครบอายุ 25 ปี”¹⁰

ตามกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกาจะให้ความคุ้มครองการกระทำต่อเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ในกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเพศบรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุพอสมควรที่จะตัดสินใจได้ว่า จะฟ้องร้องผู้กระทำความผิดหรือไม่ ก่อนที่เด็กจะอายุครบ 25 ปี เป็นหลักเกณฑ์ในการฟ้องร้องบังคับคดี ซึ่งตามกฎหมายเห็นว่าเป็นอายุพอสมควรที่จะตัดสินใจได้แล้ว

เมื่อพิจารณาจากทั้งสองกรณีดังกล่าวตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องของการขยายอายุความไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะเนื่องจากกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศหรือ

⁸ 18 U.S. Code S. 3286

⁹ 18 U.S. Code S. 3282

¹⁰ 18 U.S. Code S. 3283

เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายของผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีนี้ ถือว่าการที่เด็กถูกระงับตั้งแต่อายุยังน้อยนั้นเด็กย่อมไม่มีความสามารถที่จะมีความนึกคิดที่จะต้องการดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำความผิดได้ เนื่องจากความไร้เดียงสาของเด็ก แต่เมื่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้อายุความจะไม่นับจนกว่าเด็กนั้นจะมีอายุครบ 25 ปีแล้ว ซึ่งอยู่ในภาวะที่สามารถตัดสินใจเองได้ มีความรู้ผิดชอบชั่วดีแล้วจึงมีเหมาะสมเกี่ยวกับระยะเวลาของการขยายอายุความ ดังนั้น จากกรณีนี้การขยายอายุความจึงส่งผลดีต่อตัวผู้เสียหาย

นอกจากนี้ การกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ถ้าการกระทำความผิดนั้นกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้กำหนดให้มีขยายอายุความเพิ่มไปอีกจากความผิดฐานนั้น ๆ

และในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organization Crime, 2000) ขององค์การสหประชาชาติมีแนวโน้มโดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มมาตรการพิเศษในเรื่องอายุความเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดี โดยอนุสัญญานี้ ข้อที่ 11.5 ที่ว่าด้วยการฟ้องคดี การพิจารณาพิพากษาคดี และการลงโทษ ได้กำหนดให้ประเทศภาคีกำหนดอายุความให้มีระยะเวลายาวนานขึ้นในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม¹¹

หรือในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention Against Corruption, 2003) ในข้อ 29 ก็ได้กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละประเทศ จึงกำหนดอายุความสำหรับความผิดประเภทที่ระบุไว้ในอนุสัญญาให้ยาวนานพอสมควร และพึงกำหนดให้มีระยะเวลาของอายุความยาวยิ่งขึ้น หรือกำหนดให้หยุดนับอายุความไว้เป็นการชั่วคราวในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดหลบหนีกระบวนการยุติธรรม

ประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ ซึ่งในมาตรา 95 นี้กำหนดให้นำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลภายในกำหนดอายุความตามที่กำหนดไว้ ส่วนกรณีตามมาตรา 95 วรรคสอง ได้กำหนดให้มีการหยุดนับอายุความ คือ ให้ศาลสั่งงดการพิจารณาไว้ในกรณีที่ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว และได้มีการฟ้องผู้กระทำความผิดแล้วต่อศาล แล้วต่อมาผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต ทำให้ต้องเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อปรากฏเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต ทำให้ต้องเริ่มนับอายุความใหม่ตามวรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และกรณีนี้ก็ไม่ใช้กรณีของอายุความสะดุดหยุดอยู่

¹¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉวีรัฐา ฉัตรไพบุลย์, อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 111-142

ในมาตรา 95 วรรคสอง ได้แบ่งเหตุที่ทำให้ศาลต้องสั่งงดการพิจารณาไว้ด้วยกัน 2 เหตุ กล่าวคือ กรณีแรกเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นหลบหนี กรณีที่สองเป็นกรณีของบุคคลวิกลจริต ทั้งนี้เมื่อปรากฏเหตุใดเหตุหนึ่งในสองประการนั้น ซึ่งจะต้องมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นเสียก่อน นั่นคือ ต้องเป็นกรณีที่ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลแล้วต่อมาหลบหนี หรือเกิดอาการวิกลจริตขึ้น ตามกฎหมายของไทยศาลต้องงดการพิจารณาไว้ก่อน หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงทำให้อายุความเดิมสิ้นสุดลงและต้องมีอายุความใหม่นับแต่เกิดเหตุใดเหตุหนึ่งในสองประการ อาจกล่าวได้ว่ากรณีดังกล่าวถือเป็นการขยายอายุความออกไปอีกนั่นเอง

หลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ของประเทศไทยปรากฏเพียงเฉพาะในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption:UNCAC) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554 โดยอนุสัญญาดังกล่าวมีที่มาจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติมีความพยายามที่จะร่วมกันแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน อย่างจริงจังและเป็นระบบในความคิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เนื่องจากเป็นคดีอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนโดยรวม เนื่องจากความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่มอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) ยกต่อการหาหลักฐาน ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และส่วนใหญ่ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่นั้นเป็นความผิดต่อรัฐ ไม่มีเอกชนเป็นผู้เสียหายหรือหากมีเอกชนเป็นผู้เสียหายโดยส่วนใหญ่ก็จะปรากฏว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดดังกล่าว จึงไม่มีผู้แจ้งความ ร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีทำให้ความผิดไม่ปรากฏขึ้น นอกจากนี้แล้วความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและนำมาพัฒนาประเทศ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากขาดงบประมาณในการแก้ปัญหาอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และความเชื่อมั่นในสายตาของชาวโลก หากกฎหมายไม่สามารถดำเนินการเอา

ผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวได้ เป็นผลทำให้การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบไม่อาจประสบผลสำเร็จ จึงเกิดคำถามที่ว่า การนำกฎหมายเรื่องอายุความในคดีอาญามาใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ที่หลบหนี เพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายนั้นเป็นการเหมาะสมแล้วหรือไม่ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ประสบปัญหา เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน ประเทศต่างๆ ก็ประสบปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ “อนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2300” (United Nations Convention against Corruption - UNCAC, 2003) จึงถือกำเนิดขึ้น โดยมีที่มาจากข้อมติที่ 55/61 ของสมัชชาสหประชาชาติ ลงวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ซึ่งที่ประชุม เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อศึกษาและจัดทำร่างกฎหมายระหว่างประเทศเรื่องการต่อต้านการทุจริต ต่อมาสมัชชาสหประชาชาติได้ออกข้อมติที่ 58/4 ลงวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) เห็นชอบต่อร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตและให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติลงนาม โดยประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2546¹² และต่อมาประเทศไทยได้ลงนามให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตดังกล่าว เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 โดยให้เริ่มมีผลใช้ตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554¹³ ซึ่งเป็นระยะเวลา 30 วัน หลังจากได้ลงนามให้สัตยาบันดังกล่าว ในกรณีนี้ ประเทศไทยจะต้องอนุวัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ดังกล่าว ซึ่งในกรณีการหลบหนีกระบวนการยุติธรรมนั้น ข้อ 25¹⁴ ของอนุสัญญาดังกล่าว ได้กำหนดให้มีอายุความนานขึ้นหรือให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้หลบหนี

โดยในเรื่องการกำหนดให้อายุความในคดีอาญายาวขึ้นหรือสะดุดหยุดอยู่เมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีนั้น ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแต่อย่างใด แต่มีการบัญญัติเรื่องให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554) จึงเป็นการ

¹² แสง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ “โครงการวิจัยการศึกษาพันธกรณี และความพร้อมประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003”

¹³ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

¹⁴ อนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 25 “ในกรณีที่เหมาะสม รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องกำหนดอายุความภายใต้กฎหมายของตนในการเริ่มกระบวนการพิจารณาสำหรับความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญาให้มีระยเวลานานและ กำหนดให้อายุความนั้นนานขึ้น หรือให้อายุความสะดุดหยุดลงในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้หลบหนีกระบวนการยุติธรรม”

เพิ่มเติม มาตรา 74/1¹⁵ ในปี 2554 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2554 โดยหลังจากที่กฎหมายดังกล่าวได้มีผลใช้บังคับแล้วทำให้ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่หลบหนีไป ระหว่างถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะไม่ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของอายุความตามมาตรา 95 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้หลบหนีไปจนครบระยะเวลาตามกฎหมายแล้ว คดีก็ไม่ขาดอายุความฟ้องคดีแต่อย่างใด ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558¹⁶ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ ด้วยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption:UNCAC) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554 อันก่อให้เกิดหน้าที่ในการปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของประเทศไทยเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญา ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล อีกทั้งในขณะนี้ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเป็นผู้ถูกประเมินและติดตามผลการปฏิบัติตามอนุสัญญา การที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเรื่องความพยายามและความจริงจังในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมถึงการแก้ไขปัญหาการทุจริตภายในประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าว โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดความผิดการให้หรือรับสินบนที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ การกำหนดอายุความในกรณีหลบหนีและอายุความล่วงเลยการลงโทษการกำหนดการริบทรัพย์สินในคดีทุจริตให้เป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2553 ในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การป้องกันและ

¹⁵พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2554) มาตรา 74/1 “ในการดำเนินคดีอาญาตามหมวดนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหา หลบหนี รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

¹⁶พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 (พ.ศ. 2558) มาตรา 74/1 “ในการดำเนินคดีอาญาตามหมวดนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการ พิจารณาของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย มาตรา 95 มาใช้บังคับ

ปราบปรามการทุจริต มีกลไกในการจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเนื่องจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณี อนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ จึงควรบัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นหลักประกันความ เป็นอิสระและความเชี่ยวชาญของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ ทำงาน และเป็นหลักประกันมิให้เกิดการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากเกินไปจนความจำเป็น นอกจากนี้ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง ของทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ¹⁷ ซึ่ง ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้มีการแก้ไขเรื่องอายุความ ตามมาตรา 74/1 กำหนดให้การดำเนิน คดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล อายุ ความจะสะดุดหยุดอยู่ และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปใน ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จะไม่นำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ ได้เพิ่มเติมเพื่อให้ ครอบคลุมถึงการดำเนินคดีอาญาทุกชั้นตอน ทั้งในกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง กระบวนการ ฟ้องคดี กระบวนการพิจารณาของศาล รวมถึงกระบวนการภายหลังศาลมีคำพิพากษาด้วย โดยจะมี ผลบังคับใช้ในคดีที่การสอบสวนปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จ รวมถึงคดีที่ออกหมายจับ แต่จะไม่มีผลต่อ คดีที่ดำเนินการจบไปแล้ว

ในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มีผลบังคับใช้วันที่ 22 กรกฎาคม 2561 โดยในมาตรา 3 ให้ ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ในมาตรา 7 ได้บัญญัติว่า “ในการดำเนินคดีอาญาตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูก ดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนี รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลย หลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย มาตรา 98 มาใช้บังคับ” ซึ่งยังคงหลักการเดิมตามมาตรา 74/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ทุกประการ

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรค สอง ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มิมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่าง

¹⁷ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษ โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การข้ามนุชย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้วยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและ ระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการข้ามนุชย์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณา พิพากษาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีข้ามนุชย์ขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹⁸

ผู้เขียนเห็นว่า ความผิดข้ามนุชย์เป็นการกระทำที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยทำให้ถูกเหยียดหยาม หรือถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม และในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ถ้าการกระทำความผิดนั้นกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้กำหนดให้มีการขยายอายุความเพิ่มไปอีกจากฐานความผิดนั้นๆ

มีข้อสังเกตว่า ทั้งสองฐานความผิดดังกล่าวได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เพราะเหตุผลในการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดทั้งสองฐานความผิดดังกล่าว มีเหตุผลที่เหมือนกับหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์ต่อไป

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ในต่างประเทศได้มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี ดังนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางของสหรัฐได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ไว้ใน 18 U.S. Code S. 3290 “No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice” กล่าวคือ ไม่นับระยะเวลาดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยบุคคลที่หลบหนีนั้นไม่อาจขอให้ศาลยกฟ้องโดยอ้างสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร็ว ที่ผู้ต้องหาและจำเลยทั่วไปจะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาจะดำเนินการกับผู้หลบหนีค่อนข้างรุนแรงโดยอาจดำเนินการประกาศให้เป็นบุคคลนอกกฎหมาย (Process of outlawry) หรือรับโทษหนักขึ้นกว่าปกติ หากไม่ปฏิบัติตามหมายศาล ที่ออก 5 ครั้งติดต่อกัน หรือถูกริบทรัพย์สินและถูกลงโทษ โดยอาจถูกลงโทษจำคุกกระยะยาวในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาระดับกลาง (demeanor) และได้รับโทษประหารชีวิตในกรณีที่มีการ

¹⁸ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีข้ามนุชย์ พ.ศ. 2559

กระทำความผิดอาญาร้ายแรง (Felony) นอกจากนี้แล้วผู้ที่หลบหนีหมายศาลอาจต้องได้รับโทษชั่วคราวหรือจำคุก หากว่าผู้ต้องหาหลบหนีหลังจากที่ได้รับการประกันตัวอาจ ต้องได้รับโทษชั่วคราวหรือจำคุก ตาม 18 U.S. Code S. 3146 นอกจากนี้การที่ผู้ต้องหากระทำการหลบเลี่ยงเพื่อที่จะหลบหนีจากการจับกุมตัวหรือฟ้องคดีเป็นความผิดและต้องได้รับโทษตามที่ กำหนดไว้ใน 18 U.S. Code S. 1073 ซึ่งมีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁹

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการกำหนดไม่นับอายุความกรณีหลบหนีแต่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าหากมีการหลบหนีให้มีการหยุดนับอายุความในคดีอาญา แต่จะบัญญัติเหตุในการหยุดนับอายุความเมื่อมีการออกหมายจับ²⁰แต่เมื่อพิจารณาตามเหตุออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPO) ใน Section 112 (2)²¹ กำหนด

¹⁹ 18 U.S. Code S. 401 “A court of the United States shall have power to punish by fine or imprisonment, or both, at its discretion, such contempt of its authority, and none other, as

(1) Misbehavior of any person in its presence or so near there to as to obstruct the administration of justice;

(2) Misbehavior of any of its officers in their official transactions;

(3) Disobedience or resistance to its lawful writ, process, order, rule, decree, or command.”

²⁰ Code of Criminal Law, Section 78C (1). "The limitation period shall be interrupted by ... 5. an arrest warrant..."

²¹ Code of Criminal Procedure Law Section 112 [Admissibility of Remand Detention; Grounds for Arrest]

(1) Remand detention may be ordered against the accused if he is strongly suspected of the offence and if there is a ground for arrest. It may not be ordered if it is disproportionate to the significance of the case or to the penalty or measure of reform and prevention likely to be imposed.

(2) A ground for arrest shall exist if, on the basis of certain facts,

1. it is established that the accused has fled or is hiding;

2. considering the circumstances of the individual case, there is a risk that the accused will evade the criminal proceedings (risk of flight); or

3. the accused's conduct gives rise to the strong suspicion that he will

a) destroy, alter, remove, suppress, or falsify evidence,

b) improperly influence the co-accused, witnesses, or experts, or

c) cause others to do so, and if, therefore, the danger exists that establishment of the truth will be made more difficult (risk of tampering with evidence).

(3) Remand detention may also be ordered against an accused strongly suspected pursuant to section 308 subsections (1) to (3) of the Criminal Code, of having committed a criminal offence pursuant to section 6

เหตุที่จะออกหมายจับได้ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาได้หลบหนีหรือหลบซ่อนตัว การหลบหนีนอกจากพฤติการณ์ที่หลบหนีโดยทั่วไปแล้ว ยังรวมถึงการซ่อนตัวเพื่อไม่ให้หาตัวพบ อีกด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงว่าอย่างไร จะเป็นการหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวนั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่มี อยู่มิใช่ข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความว่าอย่างไรคือ หลบหนีหรือซ่อนตัว

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าในต่างประเทศได้มีหลักการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ใน กรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปจากกระบวนการยุติธรรม ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

4.4 วิเคราะห์กฎหมายแห่งการลี้ภัยกับการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเหตุผลที่กฎหมายต้องกำหนดเรื่องอายุความเอาไว้ เพราะเหตุผล เกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ต้องนำมาพิสูจน์ความผิดเมื่อเวลาผ่านไปนานเท่าไร ความทรงจำของพยาน บุคคลหรือความมื่ออยู่ของพยานหลักฐานย่อมเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติและกาลเวลา การที่จะ กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินจะส่งผลต่อการพิสูจน์ ความผิดบริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดหรือไม่ ผู้เขียนวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ในปัจจุบันได้มีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในคดีอาญา โดยตำรวจ จะรวบรวมพยานหลักฐาน และการพิสูจน์พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุเพื่อประกอบการสืบสวน เช่น พยานหลักฐานเกี่ยวกับรอยนิ้วมือแฝง เส้นผม เส้นขน รอยคราบเลือด ตลอดจนสิ่งต้องสงสัยอื่น ๆ ที่พบในที่เกิดเหตุมาใช้ในคดีมากยิ่งขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้ และนอกจากนี้ประเทศไทยยังได้นำดีเอ็นเอมาใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม เหตุการณ์ที่ทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จักและเข้าใจคำว่า “ดีเอ็นเอ” มากขึ้น เช่น ในกรณีพระยันทระ อมโรภิกขุถูกกล่าวหาว่ามีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับนางจันทิมา ะรังสี จนมีบุตรด้วยกันหนึ่งคน ในเหตุการณ์นี้ไม่สามารถพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูกได้ เนื่องจากพระยันทระปฏิเสธที่จะให้การเจาะ เลือดพิสูจน์ ส่วนกรณีที่นำมาใช้ในคดีอาญาที่รู้จักกันดี คือ คดีฆาตกรรม นางสาวเจนจิรา พลอย อุ่นศรี นักศึกษาแพทย์ โรงพยาบาลรามธิบดี โดยมีการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากพยานหลักฐานที่ พบและนำไปสู่การพิพากษาตัดสินในที่สุด

subsection (1), number 1, of the Code of Crimes against International Law or section 129a subsections (1) or (2), also in conjunction with section 129b subsection (1), or pursuant to sections 211, 212, 226, 306b or 306c of the Criminal Code, or insofar as life and limb of another have been endangered by the offence, even if there are no grounds for arrest pursuant to subsection (2).

ฉะนั้นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ นอกเหนือจากประจักษ์พยาน ไม่ว่าจะเป็น การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA จากพยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุว่าเป็นของจำเลยหรือผู้ต้องหา หรือไม่ หรือการใช้ระบบการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือจากหลักฐานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ พยานหลักฐานเกี่ยวกับรอยนิ้วมือแฝง เส้นผม เส้นขน รอยคราบเลือด ตลอดจนสิ่งต้องสงสัยอื่น ๆ ที่พบในที่เกิดเหตุ ย่อมนำมาใช้พิสูจน์ความผิดบริสุทธิ์ ของผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมาย ฟอกเงิน เช่น ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเกิดอันตรายสาหัส ความผิด เกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ทรัพย์ โจร รีดเอาทรัพย์ ปล้น ทรัพย์ น้อ โกง หรือยักยอก ได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศเกี่ยวกับการใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ พบว่า

การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส นั้น ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Criminal Procedure) ซึ่งสามารถ แยกเป็นประเภทของพยานหลักฐานได้ดังนี้

1) พยานหลักฐานประเภท Non-intimate Samples กฎหมายได้ให้อำนาจ เจ้าหน้าที่ ตำรวจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประเภทนี้ไว้ใน มาตรา 55-1 เป็นบทบัญญัติที่ ได้แก้ไข เพิ่มเติมเมื่อปี ค.ศ. 2004 ซึ่งมีข้อความดังนี้

"A judicial police officer may carry out or supervise the taking of non-intimate samples from any person able to provide information about the offence in question, or from any person against whom there exists any plausible reason or reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence, in order to carryout technical and scientific tests comparing them with traces or clues obtained for the purposes of the inquiry.

He carries out or oversees measures to record identifying features, and in particular the taking of fingerprints, palm prints or of photographs necessary for consulting the relevant police files, and adding information to them, pursuant to the regulations applicable to the file in question.

The refusal, by a person against whom there exists any plausible reason or reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence, to comply with the procedures mentioned in the first and second paragraphs and ordered by the judicial police officer to be taken, is punished by a year's imprisonment and by a fine of €15,000."

ตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (judicial police officer) มีอำนาจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประเภท non-intimate samples จากบุคคลใดๆ ซึ่งพยานหลักฐานนั้นจะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในการสอบสวน หรือจากบุคคลซึ่งมีเหตุอันน่าเชื่อถือว่ามีความเป็นไปได้ที่บุคคลนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดนั้น เพื่อที่จะนำพยานหลักฐานเหล่านั้นไปทำการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์เปรียบเทียบกับพยานหลักฐานอื่นๆ ที่เก็บรวบรวมได้ในที่เกิดเหตุและจากการสอบสวน

พยานหลักฐานซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถรวบรวมได้ในกรณีดังกล่าวนี้ ได้แก่ พยานหลักฐานซึ่งจะสามารถระบุหรือยืนยันตัวบุคคลได้ โดยทั่วไปจะเป็นการเก็บตัวอย่าง ลายพิมพ์ นิ้วมือ ลายพิมพ์ฝ่าเท้า หรือภาพถ่ายอื่นๆเท่าที่จำเป็น เพื่อนำมาประกอบกับพยานหลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเหล่านั้นไว้ในสำนวนคดีเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป

กรณีที่ผู้ต้องสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ประเภท Non-intimate ดังกล่าวข้างต้น ต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 15,000 ยูโร

2) พยานหลักฐานประเภท Intimate Samples ในประเทศฝรั่งเศสได้มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการแสวงหาพยานหลักฐานประเภท Intimate Samples เพื่อนำไปตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ใน Title XX (หมวดที่ 20) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นหมวดที่วางด้วย ฐานข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ แห่งชาติของประเทศฝรั่งเศส (The National Computerized Genetic Information Database) กล่าวคือ มาตรา 705-54²² กำหนดให้มีฐานข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ แห่งชาติขึ้นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและคำแนะนำของผู้พิพากษา เป็นฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นเพื่อเป็น

²² Ibid., Article 706-54 "The national automated database of DNA profiles, placed under the supervision of a judge, is designed to centralize the DNA profiles resulting from biological traces, and also the DNA profiles of persons convicted of the offences outlined in article 706-55, in order to facilitate the identification of and the search for the perpetrators of these offences....."

Judicial police officers may also, on their own initiative or at the request of the public prosecutor, compare the DNA profiles of any person against whom there exist any plausible reason or reasons to suspect that they have committed a felony or a misdemeanor, with any data in the database; but these profiles may not be stored....."

ศูนย์กลางในการเก็บรวบรวมข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ทั้งที่ได้จากการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางชีวภาพที่พบในที่เกิดเหตุ และได้จากการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ของบุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาญาในฐานะความผิดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 706-55²³ ซึ่งได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ, ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน, ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดประโยชน์ที่สำคัญของรัฐ, ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย, ปลอมแปลงเงินตรา, องค์กรอาชญากรรม และความผิดเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการระบุตัวบุคคลหรือค้นหาผู้กระทำความผิดในฐานะต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ของบุคคล และพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด จะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลดีเอ็นเอ แห่งชาติ ตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Judicial police officer) ทั้งนี้ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นสมควร หรือตามคำร้องขอของพนักงานอัยการเขต (The District Prosecutor) หรือคำร้องขอของผู้พิพากษาสอบสวน (The Investigating Judge)

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจยังสามารถนำลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ของผู้ต้องสงสัยโดยมีเหตุอันน่าเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิด ไปทำการตรวจสอบเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลดีเอ็นเอ แห่งชาติ

²³ Ibid, Article 706-55 “The national automated database for DNA profiles centralizes DNA profiles and traces relating to the following offences:

1° offences of a sexual nature, described in article 706-47 of the present Code, and also the misdemeanors provided for by article 222-32 of the Criminal Code;

2° crimes against humanity, felonies involving intentional attacks on human life, torture and acts of barbarity, intentional violent acts, threatening personal violence, drug trafficking, offences against human liberty, human trafficking, procuring, the exploitation of begging, and the endangerment of minors, provided for by articles 221-1 to 221-5, 222-1 to 222-18, 222-34 to 222-40, 224-1 to 224-8, 225-4-1 to 225-4-4, 225-5 to 225-10, 225-12-1 to 225-12-3, 225-12-5 to 225-12-7 and 227-18 to 227-21 of the Criminal Code;

3° felonies and misdemeanors which constitute theft, extortion, fraud, destruction, damage and threats to attack property provided for by articles 311-1 to 311-13, 312-1 to 312-9, 313-2 and 322-1 to 322-14 of the Criminal Code;

4° violations of the fundamental interests of the nation, terrorist acts, forging currency, and criminal associations provided for in articles 410-1 to 413-12, 421-1 to 421-4, 442-1 to 442-5 and 450-1 of the Criminal Code;

5° misdemeanors provided for in articles L 2353-4 and L 2339-1 to L 2339-11 of the Defence Code;

6° offences relating to handling or laundering the proceeds of any of the offences set out under 1° to 5° above, provided for by articles 321-1 to 321-7 and 324-1 to 324-6 of the Criminal Code.

ได้ ไม่ว่าจะโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นสมควรเอง หรือโดยคำร้องขอของพนักงานอัยการ แต่ทั้งนี้ลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ของผู้ต้องสงสัยที่นำมาตรวจเปรียบเทียบจะไม่ถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลดังกล่าว

สำหรับอำนาจในการแสวงหาสิ่งส่งตรวจประเภท Intimate Samples นั้น มาตรา 706-56²⁴ เป็นบทกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถแสวงหาพยานหลักฐานประเภท

²⁴ Ibid, Article 706-56 "L.- A judicial police officer may obtain or supervise the obtaining of a biological sample from persons mentioned in the first, second and third paragraphs of article 706-54 to permit genetic profiling. Before carrying out this procedure, he may check or get a judicial police officer to check that the genetic profile of the person concerned is not already stored, for the purposes of his civil status only, in the national automated database of DNA profiles.

In order to carry out this profiling, the judicial police officer may commission any person authorised under the conditions fixed by article 16-12 of the Civil Code, without it being necessary for the person to be officially registered on a list of judicial experts; in these circumstances, the person then takes the oath in writing provided for by the second paragraph of article 60 of the present Code.

On the orders of the judicial police officer or the district prosecutor, or the investigating judge, the persons authorised in accordance with the previous paragraph may proceed, by using any available means, including the use of telecommunication, to take steps to record the genetic profile in the national automated database of DNA profiles.

Where it is not possible to take a biological sample from a person mentioned in the first paragraph, the genetic profiling may be carried out using any biological material that may have detached itself naturally from the body of the person concerned. Where this is a person sentenced for a felony or a misdemeanour punished by ten years' imprisonment, the sample may be carried out without the consent of the person concerned on the written orders of the district prosecutor.

The refusal of person to allow the taking of a biological sample provided for by the first paragraph of section is punished by a year's imprisonment and by a fine of €15,000.

Where the offences have been committed by a person convicted of a felony, the penalty is two years' imprisonment and a fine of €30,000.

Notwithstanding the provisions of articles 132-2 to 132-5 of the Criminal Code, these penalties are cumulative with those liable to be imposed for the offence in connection with which the samples were taken, and may not run concurrently.

A person subject to this sampling who carries out or attempts to carry out manoeuvres designed to substitute the biological material of a third person for his own, with or without the consent of this third person, is punished by three years' imprisonment and a fine of €45,000.

Biological Sample หรือสิ่งส่งตรวจประเภท Intimate Sample จากผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดได้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเป็นผู้เก็บพยานหลักฐานนั้นเอง หรือควบคุมดูแลการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานนั้นโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยก่อนที่จะทำการเก็บตัวอย่างส่งตรวจนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจสั่งให้มีการตรวจสอบกับฐานข้อมูลดี เอ็น เอ แห่งชาติก่อนว่า ได้มีข้อมูลลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ของบุคคลนั้นๆเก็บไว้ในฐานข้อมูลแล้วหรือไม่

กรณีที่ไม่สามารถนำเอาสิ่งส่งตรวจจากบุคคลผู้ต้องสงสัยได้ กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่นำเอาสิ่งส่งตรวจจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องสงสัยทางพันธุกรรมที่สามารถนำลายพิมพ์ดี เอ็น เอ มาตรวจเปรียบเทียบกันแทนได้ และสำหรับกรณีการเก็บสิ่งส่งตรวจจากบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป เจ้าหน้าที่สามารถบังคับเอาสิ่งส่งตรวจจากบุคคลนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม

การปฏิเสธไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่เก็บตัวอย่างสิ่งส่งตรวจตามกฎหมายดังที่กล่าวมานั้น บุคคลซึ่งปฏิเสธต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 15,000 ยูโร ถ้าการปฏิเสธกระทำโดยบุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาญาร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 30,000

หากบุคคลซึ่งต้องนำส่งสิ่งส่งตรวจ ได้นำหรือพยายามนำตัวอย่างสิ่งส่งตรวจจากบุคคลอื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมด้วยหรือไม่ มาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ว่าเป็นตัวอย่างสิ่งส่งตรวจของตน ผู้ นั้นต้องระวางโทษ จำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร

นอกจากนี้ หากผู้ต้องสงสัยซึ่งปฏิเสธการให้ตัวอย่างสิ่งส่งตรวจลายพิมพ์ดี เอ็น เอ ดังกล่าว ได้ถูกศาลตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งต้องสงสัยจริง ผู้นั้นจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิในการได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งยังตัดสิทธิในการได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษซึ่งอาจได้รับในอนาคตอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวมา จะเห็นได้ว่าประเทศฝรั่งเศส ได้ให้ความสำคัญกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ นอกจากจะให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ยังกำหนดโทษสำหรับผู้ต้องสงสัยซึ่งปฏิเสธไม่ให้เจ้าหน้าที่ทำการตรวจพิสูจน์นั้นๆด้วย พร้อมทั้งได้จัดให้มีฐานข้อมูลลายพิมพ์ดี เอ็น เอ

III. Where the offences provided for by the present article are committed by a convicted person, they entail as of right the withdrawal of all reductions of sentence from which this person has benefited, and prohibit the granting of new reductions of sentence."

แห่งชาติ เพื่อประโยชน์ในการค้นหาผู้กระทำความผิดอีกด้วย ซึ่งไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานประเภทประจักษ์พยานมาสืบเสมอไป

ในประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มมีการแสวงหาพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นการอ้างแถบบันทึกเสียงเป็นพยานในศาล ในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นการประกอบอาชญากรรมของบุคคลที่มีฐานะมีตำแหน่งทางสังคม มีความรู้ ความชำนาญและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อนยากที่จะสืบสวน สอบสวนและจับกุมได้และยังเกี่ยวข้องพันกับการฟอกเงินอันจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปอีก อีกทั้งยังเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ มักจะดำเนินการโดยคนหลายคนหลายกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นขบวนการ เป็นความผิดที่ได้รับผลตอบแทนสูงอันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถปกปิดทำลาย ซ่อนเร้นพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดีด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดอิทธิพลมืดในการปกปิดพยาน ดิดสินบนเจ้าพนักงาน รวมทั้งจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนยากที่จะทำลายได้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง และเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมูลค่าความเสียหายมากมายมหาศาล และผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งระบบต้องสั่นคลอน ซึ่งส่งผลให้การแสวงหาพยานหลักฐานของรัฐเป็นไปด้วยความยากลำบาก กล่าวคือ ในคดีธรรมดาเจ้าหน้าที่สามารถรวบรวมพยานวัตถุ เช่น ปืน มีด ได้ง่ายกว่าการรวบรวมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือบัญชีธนาคาร หรือจากแถบแม่เหล็กไฟฟ้าในคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจ ในคดีอาชญากรรมธรรมดา เจ้าหน้าที่ตำรวจมักพบพยานหลักฐานสำคัญในสถานที่เกิดเหตุ แต่ในทางตรงกันข้ามพนักงานสอบสวนอาจจะไม่พบอะไรเลยที่เป็นประโยชน์ต่อคดีในตลาดหุ้น บริษัทแชร์ หรือโต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต น้อ โกง น้อราษฎร์บังหลวง บ่อยครั้งที่พยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของบุคคลที่สาม เช่น ธนาคาร หรือผู้รับเหมา หรือผู้ให้สินบน ซึ่งไม่ยอมให้ความร่วมมือ หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีแต่อย่างใด หรือแม้แต่พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้แล้ว ลักษณะเนื้อหาของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือเทปแถบแม่เหล็กอาจเป็นปัญหาในการวิเคราะห์พยานหลักฐาน

การแสวงหาพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นการอ้างแถบบันทึกเสียงเป็นพยานในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา²⁵

ตัวอย่างในความคิดฐานลักลอบดักฟังโทรศัพท์ของผู้อื่นแล้วมีการอัดเทป เทปจึงเป็นหลักฐานแห่งการกระทำความผิด หรือในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีโทษ

²⁵ วีระพงษ์ บุญโยภาส, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 69, น. 464-467.

ของกฎหมายลิขสิทธิ์ก็ต้องเสนอเทพที่มีการฝ่าฝืนลิขสิทธิ์ต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่ามี การบันทึกเทพโดยฝ่าฝืนกฎหมาย กรณีเช่นนี้เทพถือเป็นวัตถุพยาน ซึ่งในกฎหมายลักษณะพยานของสหรัฐอเมริกาไม่อยู่ในบังคับของ FRE (Fre หมายถึง Federal rules of Evidence คือ บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานที่ใช้บังคับในศาลรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา)ข้อ 1001

FRE ข้อ 1001 กำหนดฐานะของเทพที่เป็น การบันทึกเสียงอันเป็นการสื่อความหมายของมนุษย์ว่าด้วยคำพูดในฐานะเช่นเดียวกับพยานเอกสาร ซึ่งหมายความว่ากฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟังพยานเอกสารตามกฎหมายคอมมอนลอว์คือกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วย Authentication คือวิธีการนำเสนอพยานเอกสารต่อศาลต้องมีการรับรองเอกสารชิ้นนั้นก่อน เช่น การนำพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเอกสารนั้นมานำสืบ กับ Best Evidence Rule คือการเสนอเอกสารนั้นต่อศาลต้องกระทำโดยต้นฉบับ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น จะต้องใช้บังคับกับเทพด้วย ดังนั้น FRE จึงได้กำหนดวิธีการ “Authentication” ไว้หลายประการ เช่น อาจทำโดยผู้บันทึกเทพนั้น หรือแม้แต่การนำสืบพยานบุคคลว่าจำเสียงได้ ส่วนในเรื่องต้นฉบับนั้น FRE ก็กำหนดชัดเจนว่าต้นฉบับ (original) นั้นหมายถึงอะไรบ้าง

ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ หลักกฎหมายที่ตรงกับเรื่องน่าจะได้แก่บทบัญญัติเรื่องสิทธิ (privilege) ซึ่งกฎหมายคอมมอนลอว์มีบทบัญญัติคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบางประเภท เช่น แพทย์กับคนไข้ ทนายความกับลูกความ หรือภริยากับสามี เป็นต้น เอกสิทธิ์ ประเภทนี้คุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการสื่อความหมายที่เป็นส่วนตัวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็นความลับที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์นั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นเอกสิทธิ์ตามกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น มุ่งคุ้มครองโดยบังคับมิให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเปิดเผยเรื่องราวที่ได้มาจากความสัมพันธ์อันเป็นส่วนตัวนั้น ดังนั้น กฎหมายคอมมอนลอว์จึงไม่ถือว่าเป็นความคิด หากมีบุคคลที่สามลักลอบดักฟัง โดยถือว่าผู้มีเอกสิทธิ์จะต้องใช้ความระมัดระวังในการปกป้อง สิ่งที่ตนสื่อสารนั่นเอง ไม่ให้รู้ไปถึงบุคคลอื่น ผู้ที่ลักลอบดักฟังจึงมาเบิกความเป็นพยานถึงสิ่งที่ตนได้ยินมาได้

ในสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 (the Fourth Amendment) คุ้มครองบุคคลและเคหสถานของบุคคลจากการถูกยึดหรือค้นหรือจับกุมโดยมิชอบ หากมีการล่วงละเมิดบทบัญญัติรัฐธรรมนูญข้อนี้แล้ว พยานหลักฐานที่ได้มาไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจค้นบ้านของจำเลยโดยไม่ชอบแล้วพบอาวุธปืนของกลางเช่นนี้จะนำเสนออาวุธปืนที่ค้นมาได้นั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลไม่ได้ ในสมัยก่อนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังไม่ีมาก ดังนั้น ในคดี Olmstead ศาลสูงสุดของสหรัฐ วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 แห่งรัฐธรรมนูญไม่ห้ามการลักลอบอัดเทพด้วย เครื่องมือ เว้นแต่การลักลอบนั้นจะเป็นการบุกรุก (trespass) ในทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย ทำให้มีการแปลความหมายของ

คดี Olmstead ว่ารัฐธรรมนูญคุ้มครองเฉพาะตัวบุคคลและสถานที่ ไม่ได้คุ้มครองการสื่อสาร (Communication) ที่เกิดขึ้นจากบุคคล

ในปี ค.ศ. 1934 รัฐสภาผ่าน Federal Communications Act¹⁴ กฎหมายฉบับนี้ห้ามการลักลอบดักฟังโดยการอัดเทปโทรศัพท์ของบุคคล ต่อมาศาลสูงสุดวินิจฉัยไว้ในคดี Nardone ว่า พยานหลักฐานที่ได้มาจากการฝ่าฝืนกฎหมายนี้รับฟังไม่ได้ (นำเสนอต่อศาลไม่ได้) ในศาลของรัฐบาลกลาง อย่างไรก็ตาม ต่อมาในคดี Rathbun ศาลสูงสุดวินิจฉัยว่าหากผู้สนทนาในโทรศัพท์คนหนึ่งคนใดยอมให้บุคคลที่สามลักลอบดักฟังโทรศัพท์นั้นได้ เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดบทบัญญัติของ Federal Communications Act ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานของรัฐได้ใช้ประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานได้ง่ายขึ้น

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้นมาก มีการลักลอบดักฟังโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นจำนวนมาก ทำให้ศาลอเมริกันและรัฐสภาเริ่มทบทวนการใช้เทปเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานในศาล แคลิฟอร์เนียเป็นมลรัฐแรกที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะพยานของตนว่า พยานหลักฐานที่ได้มาจากการลักลอบดักฟังโดยไม่ชอบ ไม่อาจนำเสนอต่อศาลได้ ไม่ว่าในคดีแพ่งและคดีอาญา เว้นแต่ผู้ที่ถูกลักลอบดักฟังจะสละเอกสิทธิ์นี้

ในการพิจารณาปัญหาของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกิดจากการลักลอบดักฟังในแง่ของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 เป็นหลัก เพราะเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิในร่างกายและเคหสถานของบุคคล แต่เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มีการผลิตเครื่องมือที่สามารถ ลักลอบดักฟังได้โดยไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและเคหสถาน ศาลสูงสุดได้ตัดสินคดี Katz กลับหลังคดี Lomstead โดยวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 แห่งรัฐธรรมนูญ ถูกล่วงละเมิดเมื่อเจ้าหน้าที่ FBI นำเครื่องบันทึกเทปไปติดไว้ที่โทรศัพท์สาธารณะและลักลอบดักฟังกับบันทึกเทปการสนทนาของจำเลยไว้ได้ศาลสูงสุดเห็นว่าคำพูดหรือ words อยู่ในความหมายที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญโดยถือว่าการบันทึกเทปไว้เป็นพยานหลักฐานเป็นการก่อให้เกิดการค้นและยึดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (constitute an unlawful search and seizure)

คดี Katz วางหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานจากการลักลอบดักฟังหรืออัดเทปจากการสนทนาของผู้อื่น เมื่อคดี Katz ถือว่าลักลอบดักฟังหรือบันทึกเทปนั้นเป็นการยึดและจับกุม (search & seizure) ก็ย่อมตกอยู่ในบังคับที่เจ้าพนักงานจะขอหมาย (warrant) จากศาลได้

การขอหมายจากศาลในกรณีที่เป็นการยึดและอายัด (search & seizure) ศาลสูงสุดวางหลักไว้แต่เพียงว่า ต้องมีเหตุอันสมควร (Probable Cause) แต่หลังจากคดี Katz ศาลสูงสุด ถือว่าการ

จะออกหมายอนุญาตให้ดักฟังและบันทึกเทปการสนทนาได้นั้นเป็นการรบกวนสิทธิส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก ควรที่จะได้มีการวางหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้กำหนดไว้ในคดี Burger ว่า ศาลจะออกหมายอนุญาตได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามข้อกำหนด ดังนี้

- (1) หมายจะต้องระบุโดยเฉพาะเจาะจงว่าจะดักฟังการสนทนาของผู้ใด
 - (2) ต้องแสดงให้เห็นถึงมูลเหตุอันสมควรว่าจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือกำลังมีการกระทำความผิดอยู่
 - (3) การดักฟังหรืออัดเทปจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน
 - (4) จะต้องระบุชื่อผู้ต้องสงสัยซึ่งจะต้องถูกดักฟังหรืออัดเทป เมื่อทำเสร็จแล้วจะต้องทำรายงานเสนอต่อศาล
 - (6) การดักฟังหรืออัดเทปจะต้องสิ้นสุดลงเมื่อได้ข้อความที่ต้องการแล้ว
- ผู้ที่ออกหมายนั้นจะต้องเป็นผู้พิพากษา (ซึ่งอาจเป็น Judge หรือ Magistrates ก็ได้) ประธานาธิบดีหรืออัยการสูงสุดไม่มีสิทธิออกหมายอนุญาตเพื่อการนี้

เมื่อมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยการดักฟังบุคคลในที่สาธารณะเพื่อทำการสอบสวน ยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ชัดเจน ซึ่งการสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินซึ่งมีลักษณะเป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นมีความซับซ้อน ผู้กระทำความผิดมักใช้วิธีการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อีกทั้งพยานหลักฐานมักอยู่กับผู้กระทำความผิดหรืออยู่กับบุคคลที่สามซึ่งยากที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงาน หากให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดักฟังบุคคลในที่สาธารณะก็จะทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพและได้แย้งทฤษฎีกฎแห่งการลี้มได้ อีกทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาพยานหลักฐานให้กับเจ้าพนักงาน

นอกจากนี้คดีที่เป็นความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นความผิดฐานฟอกเงินที่เป็นฐานความผิดอาญาที่แตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไป และมีผู้กระทำความผิดที่มีความรู้ความสามารถกว่าผู้กระทำความผิดอาญาทั่วไป จึงจำเป็นที่เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่จะต้องมีมาตรการพิเศษตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อใช้ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน ดังนี้

มาตรการพิเศษเกี่ยวกับการรายงานตนและการแสดงตน เกี่ยวกับการดำเนินการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทั้งหมด เพื่อตรวจสอบเส้นทางทางการเงิน เนื่องการกระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน มีสาระสำคัญหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่

เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น การทำนิติกรรม สัญญา หรือการดำเนินการใด ๆ กับผู้อื่น ไม่ว่าทั้งทางการเงินหรือการดำเนินธุรกิจ การตรวจสอบเส้นทางทางการเงินจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพื่อเป็นข้อที่ชี้ชัดว่าการดำเนินการใน ลักษณะ ๆ หนึ่ง อาจเกี่ยวพันกับการกระทำที่เป็นความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน

มาตรการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยไม่ต้องอาศัย หมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ถือเป็นมาตรการพิเศษในการแสวงหา พยานหลักฐานของเจ้าพนักงาน เนื่องจากเป็นมาตรการที่ให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันทีทันใด เพื่อใช้ประกอบการดำเนินคดีต่อไปของเจ้าพนักงาน ซึ่งพยานหลักฐานบางอย่าง หากกระทำการ แสวงหาพยานหลักฐาน อาจทำให้ไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน หรืออาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือ เปลี่ยนสภาพ หรือกระทำการอื่นใดทำให้พยานหลักฐานไม่สามารถใช้เพื่อเป็นพยานหลักฐานใน การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ โดยพยานหลักฐานที่สำคัญบางรายการ ไม่อาจเก็บรักษาไว้ได้ นาน หรืออาจง่ายต่อการทำลาย เช่น เอกสารที่เป็นกระดาษ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีข้อมูลที่ใช้ เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 11 วรรค หนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการ พิจารณาตามกฎหมายทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ฉะนั้น ในปัจจุบันจึงสามารถใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มาพิสูจน์ผู้กระทำความผิดมูลฐานตาม กฎหมายฟอกเงิน ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชญากรรมที่มีความซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่มาใช้ในการประกอบอาชญากรรม การใช้ข้อมูลที่บันทึกเข้าไปแล้วมีการประมวลผลด้วย ระบบสมองกล ข้อมูลลักษณะนี้มีการบันทึกเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือสื่ออื่น ๆ แล้วมีการ ประมวลผล โดยเฉพาะการประมวลผลทางคณิตศาสตร์มีมากที่สุด เช่น บัญชีเดินสะพัดของบุคคลที่ มีการฝากถอนเงินกับสถาบันการเงิน มีการคิดดอกเบี้ยเงินกู้เงินฝากซึ่งกันและกัน โดยหักทอนบัญชี หรือการใช้ข้อมูลที่ได้จากเครื่องคอมพิวเตอร์ ก็นับว่าเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประโยชน์ใน การพิสูจน์ผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินเช่นกัน

ฉะนั้น หากจะมองว่าการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่กรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือ ผู้ต้องหาหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน จะเป็นการขัดกับ วัตถุประสงค์ในเรื่องการกำหนดอายุความหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ในเหตุผลว่าด้วยกฎแห่งการลืมนั้น ปัจจุบันมีเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมายที่สามารถทำให้การเก็บพยานหลักฐานต่าง ๆ ไว้ได้เป็น เวลานานโดยไม่เกิดการสูญหายหรือบอบสลาย ทำให้รูปแบบการได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการ

กระทำความผิดเปลี่ยนแปลงไป จากภาพของการกระทำความผิดที่ถูกบันทึกไว้ ในความทรงจำของมนุษย์ที่อาจมีการลืมเลือนไปตามกาลเวลา ได้เปลี่ยนเป็นภาพที่ได้จากการนำเทคโนโลยี นำเอาพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (Closed circuit television) ที่สามารถบันทึกความเคลื่อนไหวของภาพที่มีการกระทำความผิด และอาจดึงภาพเพื่อดูรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าหน้าตาของผู้กระทำความผิด อาวุธที่ใช้ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในที่เกิดเหตุอันทำให้สามารถได้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่น่าเชื่อถือโดยไม่ต้องพึ่งพิงอยู่กับความทรงจำของมนุษย์เป็นสำคัญ อย่างที่เคยเป็น ทั้งการที่เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากขึ้นจึงทำให้มีพยานหลักฐานการกระทำความผิดในรูปแบบดิจิทัล เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ ที่สามารถเก็บรักษาพยานหลักฐานการกระทำความผิดได้สมบูรณ์กว่าวิธีการแบบเดิมที่นิยมใช้ในอดีต และยังสามารถสอบปากคำพยานล่วงหน้าได้โดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย หรือแม้กระทั่งการเก็บพยานหลักฐานย้อนหลังที่ห่างจากการกระทำความผิดเป็นเวลานานก็ยังสามารถทำได้ อีกทั้งยังได้มีมาตรการพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยไม่จำเป็นต้องใช้ประจักษ์พยานมาบิกความแต่อย่างใด และตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หรือคอมพิวเตอร์มาแสวงหาพยานหลักฐานในคดี ที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นการฟอกเงินได้ ดังนั้น แม้จะกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ไม่ได้ส่งผลเสียต่อจำเลยในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนแต่อย่างใด

4.5. วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ....

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ... (ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน) โดยมีหลักการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

(1) กำหนดบทนิยามคำว่า “คดีความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน” คือการประกอบอาชญากรรม ที่มีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการกระทำความผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำความผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว

2. มีวิธีปกปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน เพื่อไม่ให้มีหลักฐานผูกมัดตน

3. พฤติกรรมการกระทำที่มีลักษณะที่ซ่อนเร้น แอบแฝง ไม่มีลักษณะสร้างความหวาดกลัวคุกคาม หรือข่มขู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ถูกระทำโดยตรง

4. มีความรู้ความชำนาญ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การจัดการหรือการจู่โจม มีการใช้เครื่องมือเข้าช่วย

5. มักกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพหรือบารมีในสังคม โดย เพราะผู้ทรงอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง มีอำนาจกฎหมายอยู่ในมือ

6. การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ ยากที่จะดำเนินการได้ด้วยคนเพียงคนเดียว มักจะดำเนินการโดยหลายคนหลายกลุ่ม

7. มีลักษณะเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา จำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีเป็นจำนวนมาก

(2) กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลหรือในระหว่างที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วระยะเวลาที่จำเลยหลบหนีดังกล่าวจะไม่ถูกนำมานับรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความฟ้องคดีและอายุความล่วงเลยการลงโทษ(เพิ่มมาตรา 95/1 และมาตรา 98 วรรคสอง)

โดยมีเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมว่า ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption:UNCAC) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554 โดยที่มาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 มีที่มาจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติมีความพยายามที่จะร่วมกันแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน อย่างจริงจังและเป็นระบบ ในความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เนื่องจากเป็นคดีอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนโดยรวม เนื่องจากความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่มอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) ยากต่อการหาหลักฐาน ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และส่วนใหญ่ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่นั้นเป็นความผิดต่อรัฐ ไม่มีเอกชนเป็นผู้เสียหายหรือหากมีเอกชนเป็นผู้เสียหายโดยส่วนใหญ่ก็จะปรากฏว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดดังกล่าว จึงไม่มีผู้แจ้งความร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีทำให้ความผิด

ไม่ปรากฏขึ้น นอกจากนี้แล้วความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและนำมาพัฒนาประเทศ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากขาดงบประมาณในการแก้ปัญหาอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และความเชื่อมั่นในสายตาของชาวโลก หากกฎหมายไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวได้ เป็นผลทำให้การปราบปรามการทุจริต และประพฤติ มิชอบไม่อาจประสบผลสำเร็จ จึงเกิดคำถามที่ว่า การนำกฎหมายเรื่องอายุความในคดีอาญามาใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ที่ หลบหนี เพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดี ตามกฎหมายนั้นเป็นการเหมาะสมแล้วหรือไม่ ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ในมาตรา 7 เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption: UNCAC) โดยกำหนดให้การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ถ้าผู้ต้องหาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล อายุความจะสะดุดหยุดอยู่ และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จะไม่นำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ โดยกฎหมายใหม่ได้เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงการดำเนินคดีอาญาทุกชั้นตอน ทั้งในกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง กระบวนการฟ้องคดี กระบวนการพิจารณาของศาล รวมถึงกระบวนการภายหลังศาลมีคำพิพากษาคด้วย โดยจะมีผลบังคับใช้ในคดีที่การสอบสวนปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จ รวมถึงคดีที่ออกหมายจับ แต่จะไม่มีผลต่อคดีที่ดำเนินการจบไปแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ได้ถูกกำหนดเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน สมควรกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่กรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ในทุกฐานความผิด เพราะเหตุผลในการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 มีเหตุผลที่เหมือนกับหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1. ความผิดนั้นมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ เพราะผู้กระทำความผิดจะมีการวางแผนสลับซับซ้อนจนกระทำด้วยตนเองเป็นกระบวนการในการกระทำอาชญากรรมในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมและพัฒนาเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอันเป็น

ความร่วมมือของผู้กระทำความผิดในการก่ออาชญากรรมและมีการกระทำในหลายประเทศมีการวางแผนที่ดีทำให้ยากที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

2. เป็นความผิดที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง ปัจจุบันการก่ออาชญากรรมมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จำนวนมหาศาลจากการกระทำความผิดและผลประโยชน์จำนวนมหาศาลเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรอาชญากรรมมีความแข็งแกร่งและคงอยู่ต่อไปได้

3. เป็นความผิดที่เป็นการกระทำที่สลับซับซ้อนยากแก่การปราบปราม มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการทำความผิด

4. ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินดังกล่าวเป็นความผิดที่รัฐถือว่าร้ายแรงและเป็นภัยอย่างยิ่งต่อสังคมการสอบสวนจับกุมการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินเป็นไปได้ยาก อีกทั้งผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานดังกล่าวมีโอกาสที่จะนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นไปฟอกเพื่อให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่สะอาดแล้วนำมาประกอบอาชญากรรมอีก จึงจำเป็นที่จะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพราะเหตุที่ขาดอายุความจึงถือว่าเป็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรมของไทย จึงควรที่จะให้มีการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไป ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลหรือในระหว่างที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วระยะเวลาที่จำเลยหลบหนีดังกล่าวจะไม่ถูกนำมานับรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความฟ้องคดีหรืออายุความล่วงเลยการลงโทษตามมาตรา 95 และมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อันจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการนำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินดังกล่าวมาลงโทษได้มากยิ่งขึ้น และไม่สมควรที่จะให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินได้หลบหนีจนพ้นกำหนดอายุความ อีกทั้งในปัจจุบันวิวัฒนาการทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากขึ้น ได้มีการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดมากขึ้น และตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานผู้กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน อีกทั้งกฎหมายไทยมีการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า แม้จะเป็นกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด และให้ศาลรับฟังคำเบิกความดังกล่าวไว้เป็นพยานโดยไม่ต้องเบิกความใหม่เมื่อมีการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยแต่เพียงประจักษ์พยานมาพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ฉะนั้น

การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินจึงไม่ขัดแย้งกับกฎแห่งการลี้ภัยในทฤษฎีของการกำหนดอายุความแต่อย่างใด

(3) เพิ่มประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95/1 และมาตรา 98 วรรคสอง ดังนี้

มาตรา 95/1 บัญญัติว่า ในการดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไประหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาลมิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

มาตรา 98 วรรคสอง บัญญัติว่า ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ

4.6 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำหลักเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญามาใช้ในกรณีที่จำเลยหลบหนีจากการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ ซึ่งในมาตรา 95 นี้กำหนดให้นำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลภายในกำหนดอายุความตามที่กำหนดไว้ ส่วนกรณีตามมาตรา 95 วรรคสองได้กำหนดให้มีการหยุดนับอายุความ คือให้ศาลสั่งงดการพิจารณาไว้ในกรณีที่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว และได้มีการฟ้องผู้กระทำความผิดแล้วต่อศาล แล้วต่อมาผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต ทำให้ต้องเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อปรากฏเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต ทำให้ต้องเริ่มนับอายุความใหม่ตามวรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และกรณีนี้ก็ไม่ใช้กรณีของอายุความสะดุดหยุดอยู่

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption:UNCAC) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2554 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2554 โดยที่มาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 มีที่มาจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติมีความพยายามที่จะร่วมกันแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน อย่างจริงจังและเป็นระบบในความคิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เนื่องจากเป็นคดีอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน โดยรวมเนื่องจากความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่ม

อันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) ขาดต่อการหาหลักฐาน ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และส่วนใหญ่ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่นั้นเป็นความผิดต่อรัฐ ไม่มีเอกชนเป็นผู้เสียหายหรือหากมีเอกชนเป็นผู้เสียหายโดยส่วนใหญ่ก็จะปรากฏว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดดังกล่าว จึงไม่มีผู้แจ้งความร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีทำให้ความผิดไม่ปรากฏขึ้น นอกจากนี้แล้วความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและนำมาพัฒนาประเทศ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากขาดงบประมาณในการแก้ปัญหาอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและความเชื่อมั่นในสายตาของชาวโลก หากกฎหมายไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวได้ เป็นผลทำให้การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบไม่อาจประสบผลสำเร็จ จึงเกิดคำถามว่าการนำกฎหมายเรื่องอายุความในคดีอาญามาใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ที่หลบหนี เพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดี ตามกฎหมายนั้นเป็นการเหมาะสมแล้วหรือไม่ ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against corruption:UNCAC) โดยกำหนดให้การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีไปในระหว่างการถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล อายุความจะสะดุดหยุดอยู่ และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จะไม่นำเรื่องอายุความมาใช้บังคับ โดยกฎหมายใหม่ได้เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอน ทั้งในกระบวนการได้สวนข้อเท็จจริง กระบวนการฟ้องคดี กระบวนการพิจารณาของศาล รวมถึงกระบวนการภายหลังศาลมีคำพิพากษาด้วย โดยจะมีผลบังคับใช้ในคดีที่การสอบสวนปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จ รวมถึงคดีที่ออกหมายจับ แต่จะไม่มีผลต่อคดีที่ดำเนินการจบไปแล้ว

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสองได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มิมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษ

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยได้ได้นำหลักในเรื่องของอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้ในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ และในคดีค้ำมนุษย์ อันเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 และอายุความล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98 และในคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ และในคดีค้ำมนุษย์ ทั้งสองฐานความผิดดังกล่าวได้ถูกกำหนดเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เพราะลักษณะการกระทำความผิดมีความซับซ้อนยากที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงไปถึงต้นตอของผู้กระทำความผิด มีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดมักมีตำแหน่งฐานะทางสังคม และเป็นความผิดที่สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมหาศาล ผู้กระทำความผิดมักหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรมได้จนคดีขาดอายุความ

ผู้เขียนจึงมีแนวคิดว่า หากมีการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีนำมาใช้ในความผิดมูลฐานทุกฐานความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน จะเป็นการยับยั้งการกระทำความผิด และเพิ่มประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้มากยิ่งขึ้น เพราะเหตุว่าความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินนั้น ล้วนแต่ความผิดที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติและสังคมอย่างมหาศาล ฉะนั้น จึงไม่ควรเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดเหล่านี้หลบหนีไปได้จนพ้นกำหนดอายุความลงโทษและอายุความล่วงเลยการลงโทษ นอกจากนี้หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินนั้น ได้มีหลักพื้นฐานในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินไว้ ดังต่อไปนี้

1. ความผิดนั้นมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ เพราะผู้กระทำความผิดจะมีการวางแผนลับซับซ้อนจนกระทำด้วยตนเองเป็นกระบวนการในการกระทำอาชญากรรมในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมและพัฒนาเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอันเป็นความร่วมมือของผู้กระทำความผิดในการก่ออาชญากรรมและมีการกระทำในหลายประเทศมีการวางแผนที่ดีทำให้ยากที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

2. เป็นความผิดที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง ปัจจุบันการก่ออาชญากรรมมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จำนวนมหาศาลจากการกระทำความผิดและผลประโยชน์จำนวนมหาศาลเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรอาชญากรรมมีความแข็งแกร่งและคงอยู่ต่อไปได้

3. เป็นความผิดที่เป็นการกระทำที่ลับซับซ้อนยากแก่การปราบปราม มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการทำความผิด

4. ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ฉะนั้น จึงเห็นได้ ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินดังกล่าวเป็นความผิดที่รัฐถือว่าร้ายแรงและเป็นภัยอย่างยิ่งต่อสังคมการสอบสวนจับกุมการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินเป็นไปได้ยาก อีกทั้งผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานดังกล่าวมีโอกาสที่จะนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นไปฟอกเพื่อให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่สะอาดแล้วนำมาประกอบอาชญากรรมอีก จึงจำเป็นที่จะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพราะเหตุที่ขาดอายุความจึงถือว่าเป็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรมของไทย จึงควรที่จะให้มีการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไป ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลหรือในระหว่างที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วระยะเวลาที่จำเลยหลบหนีดังกล่าวจะไม่ถูกนำมานับรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความฟ้องคดีหรืออายุความล่วงเลยการลงโทษตามมาตรา 95 และมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อันจะเป็นการเพิ่ม โอกาสในการนำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินดังกล่าวมาลงโทษได้มากยิ่งขึ้น และไม่สมควรที่จะให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินได้หลบหนีจนพ้นกำหนดอายุความ อีกทั้งในปัจจุบันวิวัฒนาการทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากขึ้น ได้มีการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดมากขึ้น และตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานผู้ที่กระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน อีกทั้งกฎหมายไทยมีการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า แม้จะเป็นกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด และให้ศาลรับฟังคำเบิกความดังกล่าวไว้เป็นพยาน โดยไม่ต้องเบิกความใหม่เมื่อมีการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยแต่เพียงประจักษ์พยานมาพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ฉะนั้น การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินจึงไม่ขัดแย้งกับกฎแห่งการลี้มในทฤษฎีของการกำหนดอายุความแต่อย่างใด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรม เพราะรัฐมีหน้าที่นำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่การพิจารณาคดี หากการกำหนดอายุความมีข้อบกพร่องหรือมีช่องว่างจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจนพ้นกำหนดอายุความฟ้องร้อง

กฎหมายอาญาของไทยได้มีการกำหนดอายุความไว้ ไม่ว่าจะเป็นอายุความในการฟ้องคดีอาญาในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 อายุความล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98 ในทุกฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติอื่นที่มีโทษทางอาญา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้โจทก์ปฏิบัติในการนำคดีขึ้นสู่ศาล และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยรวมทั้งเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในการกำหนดอายุความนั้น อาจมีระยะเวลาที่สั้นหรือยาวแตกต่างกันไปในแต่ละฐานความผิด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปรัชญาทางกฎหมายและนโยบายทางอาญาว่าการกระทำความผิดใดควรมีระยะเวลาของอายุความเท่าใด มีข้อสงสัยที่ว่ามีคดีที่ไม่มีอายุความในกฎหมายไทย ซึ่งแตกต่างจากนานาอารยประเทศที่ได้กำหนดให้ความผิดบางเรื่องเป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยไม่มีหลักกฎหมายในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางของสหรัฐได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ไว้ใน 18 U.S. Code S. 3290 “No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice” กล่าวคือ ไม่นับระยะเวลาดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ในประเทศเยอรมัน ได้บัญญัติเหตุในการหยุดนับอายุความเมื่อมีการออกหมายจับซึ่งเหตุในการออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPo) ใน Section 112 (2) กำหนดเหตุที่จะออกหมายจับได้ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาได้หลบหนีหรือหลบซ่อนตัว ซึ่งพนักงานอัยการต้องร้องขอต่อศาลให้หยุดนับอายุความก่อนที่คดีจะขาดอายุความ

จึงเห็นได้ว่าในต่างประเทศได้มีหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีและผู้กระทำความผิดหลบหนี

อายุความสะดุดหยุดอยู่ของประเทศไทย คงมีแต่เฉพาะในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการ และในคดีค้ำมนุษย์ อันเป็นการยกเว้นหลักในเรื่องอายุความฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 และอายุความล่วงเลยการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98 เท่านั้น โดยเหตุผลในการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีและผู้กระทำความผิดหลบหนี ในสองฐานความผิดดังกล่าว เพราะเป็นความผิดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากอาชญากรรมทั่วไป มีการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน ผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งฐานะทางสังคม มีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมยากในการที่จะติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมากมายมหาศาล และทั้งสองฐานความผิดดังกล่าว ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน

ดังนั้น จึงมีปัญหาในกรณีและผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินในฐานความผิดอื่นๆ นอกเหนือไปจากในคดีทุจริตและคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินนั้น ถือว่าเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงและเป็นภัยอย่างยิ่งต่อสังคม การสอบสวนจับกุมการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานดังกล่าวค่อนข้างยาก มีโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลบหนีจนคดีขาดอายุความได้

แนวความคิดกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน สอดคล้องกับแนวคิดอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการทุจริต ค.ศ. 2003 ซึ่งในอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีและผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลบหนีในคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตคอร์รัปชัน เพราะความผิดดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป (street crime) เพราะมีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลที่มีการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีฐานะทางสังคม และมีการร่วมกันกระทำความผิดเป็นกลุ่ม อันมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ยากต่อการหาหลักฐาน และสอดคล้องกับแนวคิดการหยุดนับอายุความล่วงเลยการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ.2559 ตามมาตรา 21 วรรคสอง เนื่องจากการค้ำมนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไข โดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้วยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย เมื่อทั้งความผิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการและค้ำ

มนุษย์ได้ถูกกำหนดไว้ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน จึงควรที่กำหนดให้อายุความสะอูดหยุดอยู่ในกรณีและผู้กระทำความผิดหลบหนีในความผิดมูลฐานอื่นๆ ตามกฎหมายฟอกเงินทุกฐานความผิดเช่นเดียวกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีในคดีที่มีความร้ายแรงและเป็นภัยต่อสังคมและเศรษฐกิจจนคดีขาดอายุความถือว่าเป็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นควรที่จะกำหนดให้อายุความสะอูดหยุดอยู่ในกรณีและผู้กระทำความผิดในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไป ไม่ว่าจะเป็ในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลหรือในระหว่างที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วระยะเวลาที่จำเลยหลบหนีดังกล่าวจะไม่ถูกนำมานับรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความฟ้องคดีหรืออายุความล่วงเลยการลงโทษตามมาตรา 95 และมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นอกเหนือไปจากการกำหนดให้อายุความสะอูดหยุดอยู่มาใช้ในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ราชการและในคดีค้ามนุษย์ และในปัจจุบันมีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในคดีอาญา โดยตำรวจจะรวบรวมพยานหลักฐาน และการพิสูจน์พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุเพื่อประกอบการสืบสวน เช่น พยานหลักฐานเกี่ยวกับรอยนิ้วมือแฝง เส้นผม เส้นขน รอยคราบเลือด การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA จากพยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุว่าเป็นของจำเลยหรือผู้ต้องหาหรือไม่ ทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ทำให้รูปแบบการได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการกระทำ ความผิดเปลี่ยนแปลงไป จากภาพของการกระทำความผิดที่ถูกบันทึกไว้ในความทรงจำของมนุษย์ที่อาจมีการลืมเลือนไปตามกาลเวลา ได้เปลี่ยนเป็นภาพที่ได้จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ นำพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (Closed circuit television) ที่สามารถบันทึกความเคลื่อนไหวของภาพที่มีการกระทำความผิด และอาจดึงภาพเพื่อดูรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าหน้าตาของผู้กระทำความผิด อาวุธที่ใช้ ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในที่เกิดเหตุอันทำให้สามารถได้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่น่าเชื่อถือ โดยไม่ต้องพึ่งพิงอยู่กับความทรงจำของมนุษย์เป็นสำคัญ อย่างที่เคยเป็น ทั้งการที่เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากขึ้นจึงทำให้มีพยานหลักฐานการกระทำความผิดในรูปแบบดิจิทัล เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ ที่สามารถเก็บรักษาพยานหลักฐานการกระทำความผิดได้สมบูรณ์กว่าวิธีการแบบเดิมที่นิยมใช้ในอดีต มาแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

ในการกระทำความผิด อีกทั้งการใช้มาตรการพิเศษตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามความผิดมูลฐานและคดีที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน เช่น มาตรการพิเศษเกี่ยวกับการรายงานตนและการแสดงตนเกี่ยวกับการดำเนินการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทั้งหมด เพื่อตรวจสอบเส้นทางทางการเงิน มาตรการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยไม่ต้องอาศัยหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น แม้จะกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ไม่ได้ส่งผลเสียต่อจำเลยในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนแต่อย่างใด

นอกจากนี้จากการที่ผู้วิจัยศึกษาหลักในเรื่องของอายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีในต่างประเทศพบว่า

ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ไว้ใน 18 U.S. Code S. 3290 “No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice” กล่าวคือ ไม่นับระยะเวลาดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการกำหนดไม่นับอายุความกรณีหลบหนีแต่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าหากมีการหลบหนีให้มีการหยุดนับอายุความในคดีอาญา แต่จะบัญญัติเหตุในการหยุดนับอายุความเมื่อมีการออกหมายจับ แต่เมื่อพิจารณาตามเหตุออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPO) ใน Section 112 (2) กำหนดเหตุที่จะออกหมายจับได้ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้หลบหนีหรือหลบซ่อนตัว การหลบหนีนอกจากพฤติการณ์ที่หลบหนีโดยทั่วไปแล้ว ยังรวมถึงการซ่อนตัวเพื่อไม่ให้หาตัวพบอีกด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงว่าอย่างไร จะเป็นการหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวนั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่มีอยู่มิใช่ข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความว่าอย่างไรคือหลบหนีหรือซ่อนตัว ฉะนั้นในต่างประเทศหลักในเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีได้รับการยอมรับเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัย จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

เพิ่มมาตรา 95/1 และมาตรา 98 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

มาตรา 95/1 บัญญัติว่า ในการดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไประหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาลมิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

มาตรา 98 วรรคสอง บัญญัติว่า ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย
ในความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกียรติขจร วัจนสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม

กรุงเทพมหานคร: พลสยามพริ้นติ้ง, 2551.

คำชัย จงจักรพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ.

พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบ

การสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

โกเมน ภัทรภิรมย์. “การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” อัยการนิเทศ. 165. 2. 32(2531).

คณิต ฅ นคร. กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560.

คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

คณิต ฅ นคร. “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.” (2533).

จิตติ ดิงศกัทธิย์. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10 .กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย

แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546.

จักรรินทร์ อิ่มเจริญ. “ปัญหาการบังคับใช้มาตรา 74/1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559.

ณัฐสา ฉัตรไพบูลย์ และ ไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ. “อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา.”

รายงานวิจัย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานวิชาการ

สำนักงานอัยการสูงสุด, (2550).

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. กฎหมายอาญาหลักและปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 10 .กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ์. “ปัจจัยที่ทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ.” งานวิจัย หลักสูตร

“ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 4, วิทยาลัยการยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม.” (2542).

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ์. “ปัจจัยที่ทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ.” งานวิจัย หลักสูตร

“ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 4. วิทยาลัยการยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม” (2542).

พิพัฒน์ จักรางกูร และภัทรพล จักรางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2527.

พรทิพย์ โรจนสุนันท์. “ความรู้เบื้องต้นเรื่อง DNA Fingerprint.” บทบัญญัติ. เล่ม 57, ตอน 1.

น.87 (2544).

นิกร เกริกกุล. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

กรุงเทพมหานคร: Translators-at-Law com, 2543.

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

ประเทือง ธนิยผล ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคณะ. “โครงการวิจัยเรื่อง การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย.” สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน” (2550).

ปวีณา วิโรจน์ระนะชัย. อายุความในฐานะเงื่อนไขให้อำนาจคดีศึกษาเฉพาะขั้นตอนนำคดีขึ้นสู่ศาล.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550.

วิชัย ดันติกุลานนท์. คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร:

พิมพ์อักษร, 2543.

วีระพงษ์ บุญโยธาส. “ประเทศไทยกับความจำเป็นต้องมีกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน.”

วารสาร ป.ป.ส., (2539).

วีระพงษ์ บุญโยธาส. กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2547.

วีระพงษ์ บุญโยธาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2557.

วรินทร์ แต่ประยูร. “สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2545.

วินัย หิมสุหรี. “การกำหนดอายุความกับการดำเนินคดีอาญาบางประเภท.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. เอมอร ไชยบัวแดง, สุวนีย์ แสงผล และอัจฉริยา ปรีชาจิตต์.

“ปัญหาอายุความของความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. 2542(รายงานวิจัย).” (2548).

สมพร พรหมพิตาธร. อายุความแพ่ง อาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม.

กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2546.

สมพร พรหมพิตาธร. อายุความ (แพ่ง-อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา). พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

สหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พร้อมด้วยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯลฯ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร:นิติธรรม, 2547.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ “โครงการวิจัยการศึกษาพันธกรณี และความพร้อมประเทศไทย

ในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003.”

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. “ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์.”บทบัณฑิต. เล่มที่ 62.

ตอนที่ 33. น.201 (2549).

สุระทิน ชัยทองคำ. “การหยุดนับอายุความ: ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 19.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547

อัจฉริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

อุทัย อาทิวา. “รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” (2445).

อัศววัฒน์ เทพหัสดิน. “อายุความในคดีอาญา.” น.4 (ม.ป.ป.).

อรรถนพ ลิขิตจิตตะ. ถามตอบเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,
2542.

อรุณี อนันตชัยศิลป์. “อายุความในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อัศวพันธ์ สัปพันซ์. “กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ภาษาต่างประเทศ

Bantekas. Ilias. & Susan Nash. International Criminal Law. London: Cavendish, 2003.

Brownlie, Ian. Principles of Public International Law. London: Clarendon, 1990.

Elliott. Catherine.& Quinn. Frances. English Leal System. London: Longman, 2000.

Glanville. Williams. Criminal law The General Part zd cd. London: Stevens & Sons, 1961.

Green. N.D. Maryan. International Law of peace. Plymouth: Macdonald & Evans, 1982.

Katherine S. Willams. Textbook on Criminology. third edition Aldine Place.

London: Blackstone Press Limited, 1997.

Kittichaiseree. Kriagsak. International Criminal Law. New York: Oxford university Press, 2001.

Werle. Gerhard. Principles of Internaional Criminal Law. The Hague: TMC Asser Press, 2005.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ธวัชชัย สุระคำแหง

พ.ศ. 2554 นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยม)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2558 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 68

จากสำนักฝึกอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานอัยการสูงสุด

พ.ศ. 2557 นักวิชาการสนับสนุนงานด้านกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

พ.ศ. 2557-2559 นิติกรปฏิบัติการ

สำนักงานอัยการจังหวัดสึคิ้ว

พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน นิติกรปฏิบัติการ

สำนักงานคณะกรรมการอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด

